

SELTSIMEES L. I. BREŽNEVILE

ANTI KÄTTE KODUMAA

KÕRGEIM AUTASU

Pidulikus õhkkonnas anti 19. detsembril Kremli Suures Palees NLKP Keskkomitee peasekretärile seltsimees L. I. Brežnevile kätte kodumaa kõrged autasud: Lenini orden ja teine Nõukogude Liidu kangelase medal «Kuldtäht». Pildil: autasu kätteandmise ajal.

V. Mussaeljani ja V. Sobolevi foto — TASS. (Saadud ETA fototelegraafia.)

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI

SEADLUS

NLKP Keskkomitee peasekretäri Nõukogude Liidu kangelase, sotsialistliku töö kangelase seltsimees Leonid Iljitš Brežnevi autasustamise kohta Lenini ordeniga ja teise medaliga «Kuldtäht»

Kommunistlikule Parteile ja Nõukogude riigile osutatud väljapaistvate teenete eest kommunistlikus ülesehitustöös, aktiivse ja viljaka tegevuse eest rahu ja rahvaste julgeoleku kindlustamisel, suure isikliku panuse eest võidusse Saksa fašistlike anastajate üle Suures Isamaasõjas ja Nõukogude Liidu majandusliku ja kaitsevõimsuse tugevdamisse ning seoses seitsmekümnenda sünnipäevaga autasustada NLKP Keskkomitee peasekretäri Nõukogude Liidu kangelast, sotsialistliku töö kangelast seltsimees Leonid Iljitš BREŽNEVIT LENINI ORDENIGA ja TEISE NÕUKOGUDE LIIDU KANGELASE MEDALIGA «KULDTÄHT».

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi esimees
N. PODGORNÓI

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär
M. GEORGADZE

Moskva, Kreml
18. detsembril 1976

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI

SEADLUS

NLKP Keskkomitee peasekretäri, NSV Liidu Kaitsenõukogu esimehe Nõukogude Liidu marssali L. I. Brežnevi autasustamise kohta NSV Liidu riigivapi kuldset kujutist kandva aurelvaga

Väljapaistvate teenete eest Nõukogudemaa kaitsevõime tugevdamises ja NSV Liidu relvastatud jõudude täiustamises autasustada NLKP Keskkomitee peasekretäri, NSV Liidu Kaitsenõukogu esimeest Nõukogude Liidu marssalit Leonid Iljitš BREŽNEVIT NSV LIIDU RIIGIVAPI KULDSET KUJUTIST KANDVA AURELVAGA.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi esimees
N. PODGORNÓI

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär
M. GEORGADZE

Moskva, Kreml
18. detsembril 1976

SELTSIMEES

LEONID ILJITŠ BREŽNEVILE

Kallis Leonid Iljitš!

NLKP Keskkomitee, NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu õnnitlevad palavalt ja südamlikult Teid — nõukogude rahva ustavat poega, Kommunistliku Partei, Nõukogude riigi ja rahvusvahelise kommunistliku liikumise silmapaistvat tegelast, tulihingelist võitlejat rahu ja sotsiaalse progressi eest, järjekindlat marksisti-leninlast — Teie 70. sünnipäeval.

Teie väsimatu ja viljakas tegevus, Leonid Iljitš, kujutab endast kodumaa, Lenini partei ja kommunismiürituse ennastsalgava teenimise innustavat eeskujut. Kõigil ametikohtadel, kuhu partei on Teid edutanud, ja kõigi tema poolt Teile usaldatud vastutusriskaste ülesannete lahendamises olete Teile alati aega õigustanud ja õigustate seda usaldust.

Teie ammendamatu energial, parteilisel printsiipaalsusel ja lahutamatu sidemel rahva eluga on sügavad lätend. Olles asunud suure tööarmee rivisse varases nooruses, sammusite Teile, Leonid Iljitš, koos miljonite eakaaslastega kindlalt edasi nõukogude võimu poolt avatud teed mööda, ühitades töötamist tehases teadmiste visa omandamisega. Elu töölikkollektiivis andis Teile tööinimeste mõtete ja taotluste sügava mõistmise. Töölisena, insenerina ja parteitöötajana olite Teile esimestel viisaastakutel alati sotsialistliku tööstuse ja kolhoosikorra arendamise löökrindel.

Kui fašistliku Saksamaa röövellik kallaletung seadis meie kodumaa surmaohtu, asusite Teile Suure Isamaasõja esimestest päevadest peale sõjameeste ridadesse ja võitlesite täieliku võiduni. Lahing Kaukaasia pärast, legendaarne «väike maa», hitlerlike okupantide väljaajamine Krimmist ja Ukrainast, Poola, Ungari ja Tšehhoslovakkia vabastamine — niisugused on selle armee kuulsusriikka tee tähised, kelle lahinguis tähistusid ka Teile sõjakangelastegu ja isiklik vaprus, mille eest kodumaa andis Teile Nõukogude Liidu kangelase nimetuse.

Pärast Suurt Isamaasõda pühendasite Teile partei Zaporozje oblastikomitee, seejärel aga Dnepropetrovski oblastikomitee esimese sekretärina kogu jõe nende suurte tööstuskeskuste taastamisele ning võtsite vahetult osa V. I. Lenini nimelise kuulsa Dnepri Hüdrolektrijaama ja metallurgiahiiglane «Zaporozstal» taassünnist.

Moldaavia ja Kasahstani töötajad teavad hästi, kui palju tööd, algatusvõimet ja sihikindlust rakendasite Teile, Leonid Iljitš, nende liiduvabariikide parteiorganisatsioonide juhtides nende tööstuse, põllumajanduse ja kultuuri arendamiseks. Kasahstani uudismaade muutmise meie maa suurimaks viljaaidaks on läinud Nõukogudemaa ajalukku tähelepanuväärse epopöana, kuhu on kantud ka Teile nimi, Teile silmapaistev panus.

Järgmistel aastatel, olles NLKP Keskkomitee Poliitbüroo liige ja NLKP Keskkomitee sekretär ning tegeldes raske- ja kaitsetööstuse ning ehitustegevuse küsimustega, etendasite Teile väljapaistvat osa kodumaa tööstusliku ja teaduslik-tehnilise potentsiaali kasvus, tema kaitsevõime tugevdamises ja kosmose hõlvamise uuringute organiseerimises. Kodumaa hindas vääriliselt Teile teeneid, Leonid Iljitš, andes Teile sotsialistliku töö kangelase nimetuse.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi esimehena pühendasite Teile palju jõudu Nõukogude riigi edasise tugevdamise ja sotsialistliku demokraatia arendamise üritusele.

Partei ja rahva kõrgeks tunnustuseks Teile kui leninlikku tüüpi juhi autoriteedile oli Teile valimine, kallis Leonid Iljitš, partei Keskkomitee 1964. aasta oktoobripleenumil NLKP Keskkomitee esimeseks sekretäriks. NLKP XXIII kongressi lõppedes aga valis Keskkomitee Teid Keskkomitee peasekretäriks.

Sellest ajast saadik, juba rohkem kui 12 aastat on kõik peamised sündmused meie partei ja rahva elus ning Nõukogude Liidu leninliku sise- ja välispoliitika edusammud seotud Teile viljaka tegevusega NLKP Keskkomitee peasekretäri ametikohal. Teile, Leonid Iljitš, annate väljapaistva panuse partei leninliku peakursi, mille õigust ja õiglust kinnitab meie kodumaa ja ülemaailmse ajalooprotsessi kogu arengukäik, väljatöötamise ja elluviimisse.

Need on olnud Nõukogude Liidu rahvahulkade loomeenergia võimsa ja kõrvalekaldumatu tõusu aastad. Targal juhtimisel, mida on teostanud Kommunistlik Partei ja tema Keskkomitee eesotsas Teiega, Leonid Iljitš, on ellu viidud oma ulatuselt ja sügavuselt grandioossed sotsiaalsed ja majanduslikud ümberkujundused ning üles ehitatud arenenud sotsialistlik ühiskond. Partei ja rahva kangelasliku tööga on loodud Nõukogude kodumaa hiiglaslik materiaalne ja vaimne potentsiaal. Oma poliitiliste ja majanduslike tulemuste poolest osutus silmapaistvaks üheks viisaastak, mis tähistas suurt etappi kommunismi materiaalse baasi loomises, rahva ainelise ja kultuuritaseme tõstmises ning meie maa kaitse ja julgeoleku tagamises.

Nendel aastatel muutus üha monoliitsemaks töölikklassi, kolhoositalurahva ja rahvaharilaskonna liit, üha tihedamaks ja lahutamatumaks Nõukogude Liidu rahvaste vennalik sõprus. Nõukogude riik on saanud üldrahvalikuks riigiks, ja sotsialistliku demokraatia, kogu meie ühiskonnasüsteemi järjekindlas arengus ilmneb kujukalt rahvahulkade ajaloolise revolutsioonilise loomingu suur jõud.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXV kongress tähistas meie kodumaa astumist uutele ajaloolistele rajajoontele grandioosses pealetungivas edasiliikumises teel kommunismile.

Partei programmdokumendiks on «NLKP Keskkomitee aruanne ning partei järjekordsed ülesanded sise- ja välispoliitika valdkonnas», millega esinesite Teile, Leonid Iljitš. Selles on antud meie ajastu tähtsaimate protsesside, partei ja rahva revolutsioonilise ümberkujundava tegevuse ning ülemaailmse revolutsiooniprotsessi käigu sügav ja igakülgne analüüs, avatud nende seaduspärasused ja perspektiivid ning esitatud leninliku sise- ja välispoliitilise kursi kardinaalsed ülesanded käesoleval ajalooetapil.

Meie partei ja tema Keskkomitee eesotsas Teiega, Leonid Iljitš, kannavad väsimatu hooli nõukogude rahva elu pideva parandamise eest. Kongressi poolt aastaks 1976–1980 väljatöötatud NSV Liidu rahvamajanduse arendamise põhisuundade ja vastavalt nendele vastuvõetud kümmeaastase viie aasta plaani põhisuuna on rahva heaolu kõrvalekaldumatu tõstmine ühiskondliku tootmise dünaamilise ja proportsionaalse arendamise, tema efektiivsuse tõstmise, teaduslik-tehnilise progressi kiirendamise, tööviljakuse kasvu ja kõrgis rahvamajandusharudes tehtava töö kvaliteedi igakülgse parandamise alusel.

NLKP XXV kongress kiitis palavalt ja üksmeelselt heaks NLKP Keskkomitee

poliitilise joone ja praktilise tegevuse ning Keskkomitee aruande, võttes Teile poolt esitatud seisukohad ja ülesanded tegevusjuhendiks. Kongress on andnud võimsa impulsu nõukogude inimeste poliitilise ja tööaktiivsuse uuele tõusule, kes käsivad kongressi otsuseid oma tegevusprogrammina. Nad on veelgi tihedamalt koondunud partei ja tema Keskkomitee ümber.

Kommunismi ehitamise edusammudega on lahutamatu seotud Nõukogude Liidu autoriteedi ja mõjujõu suurenemine maailmaareenil. Meie kodumaa rahvusvaheline seisund on kindlam kui kunagi varem. Pidevalt arenevad meie vennalik sõprus ja koostöö ülemaailmse sotsialistliku sõprusühenduse riikidega, keda lahutamatu ühendab kommunistlike parteide võitlusliit marksismi-leninismi ja proletarse internatsionalismi printsiipidel. Tugevneb monoliitsus, mis ühendab NLKP-d kommunistlike ja töölispartidega, kõigi salkadega, kes võtavad osa ülemaailmsest võitlusest imperialismi vastu ning rahu, demokraatia ja sotsialismi eest. Üha kasvava solidaarsuse, sõpruse ja üksteisemõistmise vaim on kantud Nõukogude Liidu suhted arengumaadega ning kõigi rahvastega, kes võitlevad poliitilise ja majandusliku sõltumatuse, rahu ja vabaduseürituse eest.

Viimastel aastatel on meie kodumaa, kõrvalekaldumatu järgides rahuarmastavat leninlikku kurssi, koos vennalike sotsialismimaade ja teiste rahuarmastavate jõududega saavutanud edu rahu ja rahvaste julgeoleku kindlustamisel. Leonid Iljitš, Teile poolt NLKP XXIV kongressil esitatud rahuprogramm on saanud võimsaks positiivseks teguriks rahvusvaheliste suhete tervendamises ning pöördes pingelõdvendusele ja erineva sotsiaalse korraga riikide rahuliku koostööteerimise põhimõtete, mille eest võitles V. I. Lenin, üha kindlamale juurdumisele.

Nõukogude inimesed ja kõik ausad inimesed maakeral võtsid vaimustusega vastu Teile poolt NLKP XXV kongressil esitatud rahu ja rahvusvahelise koostöö ning rahvaste vabaduse ja sõltumatuse eest peetava edasise võitluse programmi, mis kajastab NLKP ja nõukogude rahva ühtset tahet kaitsta ja kindlustada rahuühikut ja inimkonna progressi ning kõrvaldada ülemaailmse termotuumasõja oht.

Nõukogude inimesed tunnevad uhkust selle üle, et iga samm NLKP Keskkomitee, Keskkomitee Poliitbüroo ja isiklikult Teile, Leonid Iljitš, välispoliitilises tegevuses on pühendatud nende õilsate ja humansete eesmärkide saavutamisele. Innustatud ja tulihingelise võitlusega rahu eest olete pälvitud maailma kõigi hea tahte inimeste tunnustuse, mis leidis väljenduse Teile Lenini preemia «Rahu kindlustamise eest rahvaste vahel» andmises ja Teile autasustamises F. Joliot-Curie' nimelise Rahukuldmedaliga.

Reaktsioonilised imperialistlikud jõud püüavad igati pidurdada pingelõdvendusprotsessi ja jätkavad võidurelvastumist. Seepärast kannavad Nõukogude riik, partei ja tema Keskkomitee raugematut hoolt meie kodumaa kaitsevõime hoidmise eest vajalikul tasemel. Isiklikult Teile, Leonid Iljitš, annate kaitse-nõukogu esimehena suure panuse meie kuulsusriikaste relvastatud jõudude arendamisse.

Meie partei kogu tegevus ning tema sise- ja välispoliitika teaduslikuks aluseks on loovalt rakendatav ja arendatav marksismi-leninismi õpetus. Leonid Iljitš, suur on Teile isiklik panus marksismi-leninismi teaduse edasise loovasse arendamisse partei poolt, eriti kohaldatuna arenenud sotsialismi ehitamise ja kommunismile ülemineku tingimustele ning meie maa majandusliku ja sotsiaalse arendamise võtmeprobleemide põhjalikku väljatöötamisse. Teile poolt esitatud seisukohad sotsialistliku tööstuse arendamise, põllumajanduse igakülgse edendamisele suunatud agraarpoliitika, ühiskondliku tootmise efektiivsuse tõstmise, teadus- ja tehnikarevolutsiooni saavutuste ning sotsialistliku korra eeliste ühendamise, ühiskonnasuhete täiustamise ja töötajate kommunistliku kasvutamise küsimustes ning NLKP ja Nõukogude riigi rahvusvaheliste suhete probleemides ja välispoliitilise tegevuse ülesannetes on meie kodumaa praegusel arenguetapil põhjaneva tähtsusega.

Kallis Leonid Iljitš!

Te olete pälvitud kommunismide ja kõigi nõukogude inimeste sügava lugupidamise, armastuse ja usalduse, olles pühendanud kogu oma jõu partei ja rahva piiriltustavale teenimisele. Te täidate aega partei poolt Teile pandud missiooni, juhtides tema võitlusstaapi — Keskkomiteed. Partei ja rahvas teavad, missuguse tõeliselt ammendamatu energia, printsiipaalsuse ja ettenägelikkusega Te juhtite kommunismi ehitamise keeruliste ja vastutusriskaste ülesannete lahendamist.

Te kannate pidevat hoolt Kommunistliku Partei juhtiva osa edasise tõstmise eest meie ühiskonnas, tema sidemete tugevdamise eest rahvahulkadega, partei ja ühiskonna elu leninlike printsiipide ja normide kindlustamise ja arendamise eest, mis on meie edusammude tingimus.

Kallis sõber ja seltsimees!

Kõigile oma seltsimeestele ja kõigile kommunismiürituse eest võitlejatele olete eeskujuks selles, missugune peab olema kommunist-leninlane. Kogu Teile tegevus on kantud sügavalt usust partei ja rahva loovatesse jõududes ning südamlikust ja lugupidavast suhtumisest tööinimestesse. Teile on iseloomulik suurepärase oskus innustada ja ühte liita inimesi ning organiseerida NLKP Keskkomitee üksmeelset ja monoliitset tööd.

Meie Kommunistlik Partei, tema Keskkomitee, Keskkomitee Poliitbüroo ja isiklikult Teile, Leonid Iljitš, olete saavutanud selle, et nõukogude ühiskonnas on kinnistunud ja areneb tõeline kollektiivsus, seltsimehelik usaldus, lugupidamine ning samal ajal nõudlikkus ja printsiipaalsus, mis aitab kaasa inimese — kommunismiehitaja — kõigi loovate jõudude otsengule. Nõukogude inimesed vastavad parteile, NLKP Keskkomiteele ja Teile, Leonid Iljitš, suure südamliku tänutundega.

Väljendades neid tundeid ja palavalt õnnitledes Teid, kallis Leonid Iljitš, Teile seitsmekümenda sünnipäeva puhul, soovime Teile südamest tugevat tervist ja õnne ning uut edu Teile väsimatus ja viljakas tegevuses nõukogude rahva ja kõigi töötajate hüvanguks, helgete rahu- ja kommunismideaalide triumfi nimel.

Nõukogude Liidu NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium NSV Liidu Ministrite
Kommunistliku Partei nõukogu Keskkomitee Nõukogu

SELTSIMEES L. I. BREŽNEVILE ANTI KÄTTE KODUMAA KÕRGEIM AUTASU

19. detsembril anti Kremli Suures Pa-
lees NLKP Keskkomitee peasekretärile
seltsimees L. I. BREŽNEVILE pidulikult
kätte kodumaa kõrgeim autasu — Lenini
orden ja teine Nõukogude Liidu kange-
lase medal «Kuldtäht».

Seltsimees L. I. Brežnev on pälvinud
selle autasu Kommunistlikule Parteile ja
Nõukogude riigile osutatud väljapaistvate
teenete eest kommunistlikus ülesehitus-
töös, aktiivse ja viljaka tegevuse eest ra-
hu ja rahvaste julgeoleku kindlustamisel,
suure isikliku panuse eest võidusse Saksa
fašistlike anastajate üle Suures Isamaasõ-
jas ja Nõukogude Liidu majandusliku ja
kaitsevõimsuse tugevdamisse ning seoses
seitsmekümnenda sünnipäevaga.

Autasu andis üle NLKP Keskkomitee
Poliitbüroo liige, NSV Liidu Ülemnõuko-
gu Presiidiumi esimees N. V. PODGOR-
NOL

Autasu kätteandmisel viibisid seltsime-
hed J. V. ANDROPOV, V. V. GRIŠIN, A.
A. GROMOKO, A. P. KIRILENKO, A. N.

KOSSOGIN, F. D. KULAKOV, D. A. KU-
NAJEV, K. T. MAZUROV, A. J. PELŠE,
G. V. ROMANOV, M. A. SUSLOV, D. F.
USTINOV, V. V. ŠTŠERBITSKI, G. A.
ALIJEV, P. N. DEMITŠEV, P. M. MASE-
ROV, B. N. PONOMARJOV, Š. R. RAŠI-
DOV, M. S. SOLOMENTSEV, I. V. KAPI-
TONOV, V. L. DOLGIHH, M. V. ZIMJA-
NIN, K. U. TŠERNENKO ja J. P. RJABOV,
NLKP Keskrevisjonikomisjoni esimees
G. F. SIZOV, NSV Liidu Ministrite Nõu-
kogu esimehe asetäitjad, NSV Liidu kait-
seministri asetäitjad ning Nõukogude Ar-
mee ja Sõjalaevastiku Poliitilise Peavalit-
suse ülem.

Saalis viibisid Moskvasse saabunud sot-
sialismimaade kommunistlike ja töölispär-
teide juhid — seltsimehed EDWARD
GIEREK, GUSTAV HUSAK, TODOR ŽIV-
KOV, JANOS KADAR, RAUL CASTRO,
ERICH HONECKER, JUMŽAGIIN TSE-
DENBAL ja NICOLAE CEAUȘESCU.

Autasu kätteandmisel pidas kõne sm.
N. V. PODGORNOL

Seltsimees N. V. PODGORNOL kõne

Kallis Leonid Iljitš!
Kallid seltsimehed!
Sõbrad!

Täna me austame pidulikult
Nõukogude Liidu Kommunist-
liku Partei Keskkomitee pea-
sekretäri, meie seltsimeest ja
juhti — Leonid Iljitš Brežne-
vit tema 70. sünnipäeval.
NLKP Keskkomitee, NSV Liidu
Ülemnõukogu Presiidiumi
ja Nõukogude valitsuse tervit-
uses on igakülgset ja täieli-
kult kajastatud tema elu ja
tegevus, on avatud tema to-
hutu panus kommunistliku
ülesehitustöö ülesannete la-
hendamisse ning võitlusse ra-
hu ja inimkonna sotsiaalse
progressi eest. Kommunistli-
kule Parteile ja Nõukogude
riigile osutatud väljapaistvate
teenete eest pälvis Leonid Il-
jitš Lenini ordeni ja teise Nõu-
kogude Liidu kangelase Kulda-
tähe. (Kestvad kiiduavaldused.)
Lubage, kallid seltsimehed,
palavalt ja südamlukult õnnit-
lelda meie juubilaril sünnipäe-
va ja kodumaa kõrgeimate au-
tasude puhul. (Kestvad kiidu-
avaldused.)
Leonid Iljitš Brežnevi juu-
bel on mitte üksnes märki-
misväärne tähtpäev tema elus.

See on suursündmus parteile,
riigile ja kogu nõukogude rah-
vale, kes õigustatult näeb tem-
as oma tunnustatud juhti.
Lõputult saabub kõigist vaba-
riikidest, kraidest ja oblastis-
test, kõigist meie suure kodu-
maa paigust tervitust ja õnnit-
lusi. Sotsialistlike riikide kõr-
ged autasud Leonid Iljitš Brež-
neville — järjekindlale inter-
natsionalistile-leninlasele, töö-
lisele pingelõdvenduse ja rahu
rajaajale ning nüüdisaja silma-
paistvale poliitikategelasele,
vennalike sotsialismimaade
juhtide viibimine meie pidus-
tustel, samuti palavad õnnitlu-
sed ja head soovid paljudest
teistest maailma riikidest an-
navad tänasele juubelile tõeli-
selt rahvusvahelise tähtsuse.

Kallis Leonid Iljitš, rohkem
kui nelikümmend viis aastat
te olete olnud meie kuulsus-
rikka Lenini partei ridades ja
alati eesjoonel, võitlusriivis,
raskeimate lõikudes. Legen-
daarsed tähised meie maa elus
— esimesed viisaastakud, Suu-
re Isamaasõja leegitsevad teed,
sõjajärgsetest purustustest ja-
gusaamine, uudismaaepopõa
ning arenenud sotsialismi saa-
vutuste suurus ja ulatus — on

saanud teie ereda, kangelasli-
ku biograafia kuulsusriikasteks
lehekülgedeks. Teie poolt läbi-
käidud tee metallurgiatööstus-
sest NLKP Keskkomitee pea-
sekretärini on kommunistliku
ideelisuse, kõrge parteilisuse
ja meie suurele üritusele van-
kumatu ustavuse eeskuju.
(Kiiduavaldused.)

Me elame suurepärasel ajal,
mil luuakse kommunistlikku
tsivilisatsiooni, mil intensi-
vistub rahvaste võitlus rahu ja
progressi, suurimate revolutsio-
niste ümberkujunduste
ja põhjalike sotsiaalsete nihe-
te eest. Maailm muutub pide-
valt ja muutub paremuse poole,
töötajate kasuks, sotsialis-
mi kasuks. Kõrge au ja vastu-
tus on olla sellel suurel ajal
kommunist, kuuluda nüüdisaja
võimsaimasse poliitilisse orga-
nismis, eesrindliku inim-
konna avangardis sammuvasse
Lenini parteisse.

Teie, Leonid Iljitš, olete ju-
ba kaksteist aastat juhtinud
meie partei võitluslaadi —
Keskkomitee ja Poliitbüroo
ning annate kogu jõu, kõik
teadmised ja kogemused tä-
napäeva pakilistele ülesannete-
le vastava poliitilise strate-

gia väljatöötamiseks. See stra-
teegia, loova töö ja rahu stra-
teegia on leidnud kõige täieli-
kumat kehastust NLKP Kes-
kkomitee aruannetes partei
XXIII, XXIV ja XXV kong-
ressile, teie kõnedes pleenumi-
tel ja muudes töödes, mis ku-
jutavad endast suurt panust
marksismi-leninismi varamus-
se. Teie kui poliitilise juhi ja
rahvahulka organisatori
anne teenib tervet partei
grandioosete suunitluste prak-
tilise elluviimise üritust. Mis-
sugust meie maa elusfääri me
praegu ka ei käsitleks, kõik-
jal on näha häid muutusi.
Need muutused kujutavad end-
ast selle poliitilise kursi sea-
duspärasest tulemust, mida nõu-
kogude inimesed õigustatult
seostavad meie Lenini partei-
ga, tema Keskkomitee ja Po-
liitbürooga, teie nimega ja
teie viljaka tegevusega. (Kest-
vad kiiduavaldused.)

Hindamatu on teie panus,
Leonid Iljitš, partei ja rahva
ühitsuse ja monoliitse ühte-
kuuluvuse tugevdamisse. Mõõ-
dunud aastatel täienesid meie
partei read. Mõõtmalt on
kasvanud tema osa ja tugevne-
nud suunav mõju ühiskonna
elule. Just teie kuulub pea-
mine teene leninliku stiili, par-
tei- ja riigitöö printsiipide ja
normide, juhtimise kollektiiv-
suse ja kõigi küsimuste kol-
legiaalse lahendamise juurdu-
misel. Kõrge ideelisus ja as-
jatundlikkus, printsiipiaalsus
ja vastutustunne, algatusvõime
ja aktiivsus, seltsimehelik
suhtumine inimestesse ja loov
meeleolu — see on eriti ise-
loomulik meie päevadele, õhk-
konnale, milles me töötame ja
elame.

Väljapaistev edu, mida meie
rahvas on saavutanud sotsia-
listliku tööstuse arendamises,
põllumajandusliku tootmise
ümberkujundamises, teadus-
lik-tehnilise progressi saavu-
tuste rakendamises, kaitse-
võime tugevdamises ning nõu-
kogude inimeste heaolu ja
kultuuritaseme kõrvalekaldu-
matus tõstmises, annab veen-
valt tunnistust partei poliitika
õigsusest ja meie kursi elu-
jõust. (Kiiduavaldused.)

Viimaseid aastaid tähistavad
uued suured sammud sotsia-
listliku sõprusühenduse ning
ülemaailmse kommunistliku
ja töölisiikumise konsolideeri-
misel. Hindamatut osa selles
ürituses etendavad teie pide-
vad, erakordselt viljakad koh-

tumised ja kontaktid vennas-
maade juhtidega.

Soodsad muutused kandu-
vad üha rohkem ka rahvus-
vaheliste suhete sfääri. Raja-
takse alused nende põhjali-
kuks ümberkorraldamiseks
õigluse, võrdsuse ja heanaa-
berlikkuse printsiipidel. Just
teie olite NLKP XXIV kong-
ressil vastuvõetud ja XXV
kongressil edasiarendatud ra-
huprogrammi initsiaator. Just
teie seisite pingelõdvenduse
suunas toimunud otsustava
pöörde ning maailmas posi-
tiivsete muutuste eest pee-
tava eriti aktiivse ja visa võit-
luse lätete juures. Meie partei
ja riigi arvukad rahuarmasta-
vad algatused ja aktsioonid,
mida toetavad sotsialistlik
sõprusühendus ning kõik edu-
meelsed ja demokraatlikud
jõud, pehmenavad märgata-
valt meie planeedi poliitilist
kliimat, lähendavad üksteisele
riike ja rahvaid ning sisenda-
vad kindlustunnet inimkonna
homses päevas.

Teie, Leonid Iljitš, valdate
täiel määral juhi-kommunisti
kunsti — mõista aja nõudeid,
saada sügavalt aru miljonite
pakilistest vajadustest ja muu-
ta need konkreetseteks plaani-
deks ning mobiliseerida par-
tei nende täitmisele. Praegu
on raske nimetada mis tahes
meie riigi elule ja töötava
inimkonna saatusele tähtsat
sündmust, milles teie ei
oleks andnud oma kaalukat
panust. Olgu need siis uued
tarmukad ideed kommunistli-
ku ülesehitustöö ürituses või
ajaloolised tähised rahvaste
progressi teel, sellised nagu
Helsingi nõupidamine või
kommunistide hiljutine foo-
rum Berliinis, — kõikjal mää-
rab teie osavõtt ürituse edu.

Teie tegevus, Leonid Iljitš,
praktiline, reaalne ja kaalu-
kas tegevus — see on teie
piiritu autoriteedi ja tõeliselt
üldrahvaliku usalduse elustav
allikas ja «kogu saladus».
(Kiiduavaldused.)

Meie õpetajad, marksismi-
leninismi rajajad, seostasid
maailma revolutsioonilise
uudendamise edu poliitiliste
juhtide ja rahva eesrindlike
esindajate tegevusega. Vladi-
mir Iljitš Lenin tõstis eriti
esile tohutut tähtsust, mida
omab tõeliselt vieldamatu
autoriteet, revolutsioonitra-
ditsioone hästi tundva võitleja

(Järg 4. lk.)

NLKP KESKKOMITEE PEASEKRETÄRILE SELTSIMEES L. I. BREŽNEVILE

Sügavalt lugupeetav Leonid
Iljitš!

Teie seitsmekümnendal sün-
nipäeval saadame Nõukogude
Eesti kommunistide ja kõigi
töötajate nimel Teile, vanku-
matule leninlasele, meie ajas-
tu väljapaistvale partei- ja riigitegelasele, mehisele ja väsi-
matule võitlejale rahu ja rah-
vaste õnne eest ning rahvus-
vahelise kommunistliku ja
töölisiikumise ühtsuse eest,
südamepõhjust tuleva palava
tervituse.

Läänemere kaldalt, Tallinna
ja Tartu iidsete müüride juu-
rest, Kohtla-Järve kaevandus-
test ja Narva tehestest, Paide
ja Viljandi rajooni põldudel,
meie maa kõige läänepoolse-
matelt saartelt Saaremaalt ja
Hiiumaalt pöörduvad kaevu-
rid ja masinaehitajad, keemi-

kud ja tekstiilitöölised, põllu-
haridajad ja kalurid, teadlased
ja kunstimeistrid, revolutsioo-
ni- ja sõjaveteranid, kommu-
nistid, kommunistlikud noored
ja pioneerid — kogu eesti rah-
vas — armastuses ja lugupi-
damises Teie poole tänusõna-
dega Teie hiiglasliku töö eest,
rahuliku ja kindla juhtimis-
stiili eest, tarkade otsuste eest,
hea ja inimliku suhtumise eest
töötajatesse, rahvaste inter-
natsionaalse sõpruse tugevda-
mise eest, vaenlaste suhtes
kompromissitu leppimatuse
eest.

Viiskümmend viis aastat töö-
tate Teie, Leonid Iljitš, käsi
rühpe panemata inimese hü-
vanguks. Alustanud töölisena,
õppisite seejärel tundma ka
talupojatöö sisu ning seetõttu
mõistate nii hästi iga tööliste ja
kolhoosniku mõtteid ja püüd-

lusi. Teie südames otsekui lee-
gitsevad martään- ja kõrgah-
jud, millede juurest Te läksite
leppimatusse lahingusse fašismi
vastu, sõjatules Te karastusite
kui sõdur, väejuht, Nõukogude
Liidu marssal.

Partei ja rahvas hindavad
kõrgelt Teie määratu suuri
teenet silmapaistvatel partei-
listel ja riiklikel ametikohta-
del uudis- ja jäätmaade üles-
harimises, rasketööstuse ja
kosmonautika arendamises,
meie maa kaitsevõimsuse tu-
gevdamises, sotsialistliku de-
mokraatia ja seaduslikkuse
täiustamises.

Viimase kaheteistkümn-
aasta jooksul Te olete peasek-
retärina juhtinud meie partei
leninlikku Keskkomiteed ja
tema Poliitbürood. Teie juhti-
misel on taastatud ja kinnista-
tud parteile leninlikud nor-
mid, igakülgset välja töötatud
partei agaraapoliitika praegu-
sel etapil ja partei majandus-
strateegia peaeesmärk, mis on
suunatud rahva elujärje ja
kultuuritaseme pidevale tõu-
sule.

Teie väsimatu tegevus püsi-
va rahu kindlustamise ja ra-
hvusvahelise pinevuse lõdven-
damise hüvanguks on toonud

Teie teenitult meie planeedi
miljonite inimeste sügava ar-
mastuse, Teid on väärikalt
kroonitud rahvusvahelise Le-
nini preemiaga «Rahu kind-
lustamise eest rahvaste vahel».

Sellel Teie elus tähtsal päe-
val tahaksime veel kord rõhu-
tada, kallis Leonid Iljitš, et
tänu Teie isiklikele omadus-
tele on parteis ja riigis raja-
tud tõelise loova töö, kaadris-
se lugupidava suhtumise, le-
ninliku nõudlikkuse ja print-
siipiaalsuse õhkkond. On loo-
dud õhkkond, milles valitseb
üksmeelse töö atmosfäär.

Soovime Teile, kallis Leonid
Iljitš, tugevat tervist, ammen-
damatut energiat, reipust ja
optimismi, milleda Te edu-
kalt viite parteid ja rahvast
ründama uusi rajajooni suure
kommunistiürituse hüvan-
guks.

Eestimaa Kommunistliku
Partei Keskkomitee
esimene sekretär
J. KÄBIN

Eesti NSV Ülemnõukogu
Presiidiumi esimees
A. VADER

Eesti NSV Ministrite
Nõukogu esimees
V. KLAUSON

SELTSIMEES L. I. BREŽNEVILE ANTI KÄTTE KODUMAA KÕRGEIM AUTASU

(Aigus 3. lk.)

autoriteet, kellel on revolutsiooniline energia, lai poliitiline silmaring ja organisatsiooniline. Igaüks, kellel on tulnud töötada teie juhtimisel, võib öelda, et kõik need omadused on harmooniliselt ja täielikult ühendatud teie, Leonid Iljitš. (Kiiduavaldused.)

Teie autoriteet — partei hindamatu varandus — tegutseb alati ja võimsalt rahva hüvanguks, rahu, demokraatia ja sotsiaalse progressi nimel.

Kallis Leonid Iljitš, lubage veel kord palavalt õnnitleda teid kuulsusriikka juubeli puhul, mida te tähistate tulvil loomingulist energiat, kõike-

võitvaid mitmekülgseid kogemusi, parteilist tarkust ja revolutsioonilist optimismi. Kogu südamest soovime teile tugevat tervist paljudeks aastateks, viljakat tegevust ajalootandril inimkonnale tuleviku teed rajava suure Lenini partei eesotsas. (Kestvad kiiduavaldused.)

Lubage autasud üle anda.

Koosolijate tormiliste kiiduavalduste saatel andis N. V. Podgornõi Leonid Iljitš Brežnevile kätte Lenini ordeni ja medali «Kuldtäht».

Vastuskõne pidas sm. L. I. Brežnev.

loogika, sügav analüüs ning julged järeldused ja aktsioonid, tema kustumatu kirglikkus revolutsionäärina ning ühtlasi suurim inimlikkus, lihtsus ja osavõtlikkus — see kõik on olnud ja jääb meile orientiiriks elus, hindamatuks toeks ja abiks tänapäeva asjades. Tõepoolest kaunitl ütles poeet: «Lenin elavaist on elavam ka praegu.» (Kestvad kiiduavaldused.)

Autasu vastu võttes tahan kinnitada teile, kallid sõbrad, kõigile meie partei liikmetele ja kõigile nõukogude inimestele, samuti meie sõpradele ja mõttekaaslastele välismaal, et ma püüan alati ja kõrvalekalumatult järgida Lenini õpetust ja tema surematut eeskujut. (Kestvad kiiduavaldused.) Ma olen olnud ja jään alati partei ustavaks sõduriks, kindlaks võitlejaks töörahva ürituse eest, meie kodumaa õnne ja õitsengu eest, rahu ja kommunismi eest. (Kestvad kiiduavaldused.)

Seejärel ütles sm. N. V. Podgornõi, pöördudes sm. L. I. Brežnevi poole:

Kallis Leonid Iljitš!

Mulle pakub suurt rahuldust anda teile kätte veel üks autasu. NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega on teile, NLKP Keskkomitee peasekretärile, NSV Liidu Kaitse- ja Nõukogude Liidu marssalile, määratud väljapaistvate teenete eest Nõukogudema kaitsevõime tugevdamises ja relvastatud jõudude täiustamises aulelv NSV Liidu riigivapi kuldse kujutisega. (Kestvad kiiduavaldused.)

Autasu vastu võttes ütles Leonid Iljitš Brežnev:

Kallid seltsimehed ja sõbrad!

Seda auleva vastu võttes tahan südamest tänada teid ja öelda, et seda mõõka ei hakata kunagi ega kuskil kasutama sõjalistel eesmärkidel. Ta saab olema minu toas kui sümbol, mis tähistab minu otsest asjaosalisust meie relvastatud jõudude kuulsusrikkas ajaloos. (Kestvad kiiduavaldused.)

NLKP Keskkomitee Poliitbüroo liikmed, NLKP Keskkomitee Poliitbüroo liikmekandidaadid, NLKP Keskkomitee sekretärid, teised Nõukogude partei- ja riigitegelased, sõjaväejuhid ning sotsialismimaade kommunistlike ja töölispartei juhid õnnitsesid Leonid Iljitš Brežnevit palavalt kodumaa kõrge autasu ja juubeli puhul. Nad soovisid talle edasist viljakat tegevust helgete leninlike ideaalide triumfi nimel, meie sotsialistliku kodumaa õitsengu ja tööinimeste õnne nimel, Nõukogudemaal kommunistliku ühiskonna ülesehitamise nimel, ülemaailmse püsiva rahu hüvanguks.

Seltsimees L. I. Brežnev tänas õnnitluste eest südamliselt. (TASS)

Seltsimees L. I. BREŽNEVI KÕNE

Kallid seltsimehed!

Lugupeetud sõbrad!

Täna vastu võtan ma vastu erilise tundega. Mitte kellelegi meist ei ole kõrgemat autasu ega suuremat au kui armastatud kodumaa tunnustus. Eriti sügavalt kogesin seda täna, mil lugesin ajalehtedest teie läkituse erutavaid ridu, minu kallid seltsimehed, ja seadlust, millele siin asja liisandusid teie kõigi nimel Nikolai Viktorovitši poolt lausunud soojad sõnad. (Kiiduavaldused.)

Kogu südamest tahan tänada Kommunistlikku Parteid, tema Keskkomiteed, Keskkomitee Poliitbürood, NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi ja Nõukogude valitsust mulle osutatud tõeliselt suure au eest pälvida teist korda Nõukogude Liidu kangelase nimetus. (Kiiduavaldused.)

Ma tunnen uhkust selle üle, et iga päev minu elus on lahtumatu seotud meie Kommunistliku Partei ja meie Nõukogudema elu ja tegevusega. (Kiiduavaldused.) Minu jaoks on alati olnud ja on esiplaanil partei usaldus, rahva usaldus. (Kiiduavaldused.) Võttes täna vastu autasu — Lenini ordeni ja kangelase kuldtahte —, tunnen kogu hingest, et see kuulub parteile, nagu kuuluvad talle kogu minu jõud ja kogu minu elu. (Kestvad kiiduavaldused.)

Me ei tööta autasude pärast, seltsimehed, ent siis, kui minu töö väärib kõrget hinnangut, on see alati suur rõõm. Ühtlasi on see ka täiendava vastutuse ning riigi ja rahva ees veelgi suurema kohuse tunne.

Selline tunne on ka minul praegu. Kuid sellele lisandub veel muu. Kui ametikohal oles, mille partei on mulle praegu usaldanud, saad kodumaa tunnustuse osaliseks (sellele lisan ma mitte ainult praegu saadud autasu, vaid ka nõukogude inimeste tuhandet kirjad, mis sisaldavad heakskiitu meie partei ja riigi tegevusele, minu panusele sellesse ning häid soovide, siis see tähendab, et poliitika, mida me teiega, seltsimehed, teostame partei kongresside otsuseid täites, meie maa võimsuse edasise tugevdamise, rahva heaolu ja kultuuritaseme edasise tõstmise poliitika, proletarise ja sotsialistliku internationalismi ning püsiva rahu eest peetava sihikindla võitluse poliitika on õige poliitika! (Kestvad kiiduavaldused.) Ja me järgime seda kursist kindlalt ka edaspidi!

Paari nädala pärast me astume Suure Oktobri kuuekümnenda aastapäeva aastasse. Hinnates seda, mis meie partei ja rahvas on nende aastate jooksul teinud, võib öelda: meie saavutused on tõesti grandioossed.

Juba palju aastakümneid ei tunne nõukogude inimesed ühe klassi eksploateerimist teise poolt, ühtede rikastumist teiste töö arvel. Nad ei tea, kui

LEONID ILJITŠ BREŽNEV. Ilja Glazunovi maal.

ränk on selle inimese meeleheide, kes on kaotanud töö, ilma et tal oleks väljavaateid leida tööd uuesti. Või võimatus osutada arstiabi haigele või anda haridust lastele — seetõttu, et selleks puudub raha. Seda kõike ei tunne nõukogude inimesed juba ammu ja ei hakka kunagi tundma. (Kiiduavaldused.)

Sotsialismi poolt vabastatud rahva suur energia on saanud korda imesid. Lühikese aja- looperioodi jooksul muutis ta äärmiselt mahajäänud maa, nagu seda oli tsaristlik Venemaa oma miljonite töötajate viletsuse ja õigusetuse ning massilise kirjaoskamatusena, maailma üheks kõige vägevamaks ja eesrindlikumaks riigiks, võimsa ajakohase majandusega, kõrgesti arenenud teadusega, täiusliku tehnikaga, enneolematult kõrge ühiskondliku moraali, kogu rahva kõrge haridus- ja kultuuritasemega riigiks. Miljonid kodanikud võtavad üha laiemalt ja aktiivsemalt osa oma riigi ja oma ühiskonna asjade juhtimisest. Ühises töös ja võitluses on välja kujunenud ideelis-poliitilise ühtsusega kokkuliidetud võimas, väsimatu ja uhke nõukogude rahvas, vägias rahvas, töötav rahvas, patriootlik rahvas. (Kestvad kiiduavaldused.)

Kui aga rääkida rahvusvahelisest aspektist, siis ma ar-

vatavasti ei eksi, kui väidan, et mitte kunagi varem kogu oma ajaloo kestel ei ole meie maal olnud niisugust autoriteeti ja mõju maailmas, ei ole olnud nii suurel hulgal siiraid ja ustavaid sõpru või lihtsalt heatahtlikke partnereid välismaal. Ja on rõõmustav, et see autoriteet, see mõju tuleneb eelkõige meie sügavalt rahumastavast välispoliitikast, mida nii energiliselt viis ellu juba suur Lenin, tuleneb meie sihikindlast võitlusest sõjaohu ja eelkõige tuumasõjaohu kõrvaldamise eest, desarmeerimise ja rahvusvahelise pinevuse lõdvendamise eest, võitlusest rahvaste vabaduse ja sõltumatuse kaitseks, riikide suveräänsuse kaitseks. (Kestvad kiiduavaldused.)

Kõigi nende aastate jooksul on tehtud palju, kuid teha tuleb, seltsimehed, veel rohkem. Mida kaugemale me liigume mööda kommunismi ehitamise teed, seda vastutusrikkamad on ülesanded, mis me peame lahendama. Pidevalt kasvab rahvamajanduse maht. Teaduse progress esitab oma nõudeid. Rikkamaks ja keerukamaks muutub kogu meie ühiskondlik organism. XXV kongressi nõudmine — tõsta kogu meie töö kvaliteeti ja efektiivsust — on elu enda nõudmine. See tuleb täita. Sellele peab nüüd olema keskendatud kogu partei ja rahva energia.

Oli varem selline vanasõna: igaüks on oma õnne sepp. Minu arvates on see kohaldatav ka käesoleval juhul. Meie maa arendamise ja rahva elu parandamise julgete ja kaugeleminivate plaanide elluviimine on nõukogude rahva enda, kümnete miljonite linna- ja maatöötajate kätes. Sellest, kuidas nad konkreetsete tegudega toetavad partei poliitikat, nende oskuses töötada täna paremini kui eile ja homme paremini kui täna on olnud partei poolt kavandatud kõrgete eesmärkide saavutamine. (Kiiduavaldused.)

Kogu meie maal ja kogu meie parteis valitseb viljakas loov tööstiil, mis on kommunistide väärtus. Kas mitte see ei aidanud meil üheksanda viisaastaku keerukais tingimustes saavutada kõrgeid näitajaid? Selle tulemused tagati tööliklassi, maatöötajate ja meie nõukogude haritlaskonna ennastalgava ja ülimalt algatusvõimelise tööga. Selles on nüüd ja edaspidi meie nõukogude korra võimas jõud. (Kiiduavaldused.)

Kallid seltsimehed!

Viimastel päevadel oli mul võimalik kuulda minu kohta öeldud sooje sõnu maailma kommunistliku liikumise väljapaistvatelt tegelastelt, vennalike sotsialismimaade juhtidelt, kes märkisid minu juubeli ära kõrgete ja austavate autasudega. Te muidugi mõistate, et ma ei saanud erutuseta kuulata neid sõnu ja erutuseta vastu võtta neid autasusid, mis tähistavad meie maade tugevat ja vääramatut sõprust, tähistavad armastust ja lugupidamist suure nõukogude rahva ja tema leninliku Kommunistliku Partei vastu. (Kestvad kiiduavaldused.)

On hea meel, et vennaspartei juhid viibivad täna siin saalis, ja ma tahaksin veel kord südamest tänada neid ja öelda sooje vennalike tervituse kõigi sotsialismimaade rahvastele. (Kestvad kiiduavaldused.)

Ordenil, mis mulle äsja anti koos kangelase kuldähaga, on kujutatud Lenin, meie ajastu kõige suurem inimene ja kõige kallim meile kõigile, kogu maailma töötaajale.

Lenin on meile kallid mitte ainult seetõttu, et ta on meie revolutsiooni lipp, meie partei rajaja, maailma esimese sotsialistliku riigi ehitaja. Ta on meile kallid ka lähedane ka veel seetõttu — ja võib-olla eriti seetõttu —, et tema terane loov mõistus ja võitmatu

TELEFILMI ESIETENDUS

Uus televisioonifilm «Leninlikul teel» jutustab NLKP Keskkomitee peasekretäri Leonid Iljitš Brežnevi elust ja tegevusest. Filmikaadrid ja fotod on jäädvustanud L. I. Brežnevi komsomolipõlves, Suure Isamaasõja rinnetel ja sõjajärgsel perioodil. Tähtsal

kohal filmis on kinomaterjalid NLKP XXV kongressist ja seltsimees L. I. Brežnevi poolt esitatud rahuprogrammi elluviimisest.

18. detsembril näidati dokumentaalfilmi Kesktelevisioonis.

(TASS)

PARTEI JA NÕUKOGUDE RAHVA USTAV POEG

VASTUVÕTT KREMLIS L. I. BREŽNEVI SÜNNIPÄEVA PUHUL

NLKP Keskkomitee, NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu korraldasid 19. detsembril Kremli Suures Paales vastuvõtu NLKP Keskkomitee peasekretäri seltsimees Leonid Iljits Brežnevi 70. sünnipäeva puhul.

Kell oli viis pärast lõunat. Georgi saalis kõlas Tšaikovski «Pidulik marss». Vastuvõtul viibijad tervitasid seltsimees LEONID ILJITS BREŽNEVIT tormilise kauakestva ovatsiooniga.

Kohalolijad tervitasid seltsimehi J. V. ANDROPOVIT, V. V. GRISINIT, A. A. GROMOKOT, A. P. KIRILENKOT, A. N. KOSSOGINIT, F. D. KULAKOVI, D. A. KUNAJEVIT, K. T. MAZUROVI, A. J. PELSET, N. V. PODGORNOID, G. V. ROMANOVIT, M. A. SUSLOVIT, D. F. USTINOVIT, V. V. STSERBITSKIT, G. A. ALIJEVIT, P. N. DEMITSEVI, P. M. MASEROVIT, B. N. PONOMARJOVI, S. R. RASIDOVIT, M. S. SOLOMENTSEVI, I. V. KAPITONOVIT, V. I. DOLGIHHI, M. V. ZIMJANINIT, K. U. TŠERNENKOT ja J. P. RJABOVIT.

Soojalt ja vennalikult võtsid vastuvõtul viibijad vastu Moskvasse saabunud sotsialismimaade kommunistlike ja töö-

ne, meie maa kaitsevõimsuse tugevdamine, sotsialistliku maailmasüsteemi kindlustamine, kogu rahvusvahelise kommunistliku ja töölisliikumise konsolideerimine, rahu ja rahvaste julgeoleku tugevdamine.

Nad märkisid, et kogu Leonid Iljits Brežnevi elu ja tegevus on allutatud tööinimeste huvidele, rahvaga on teda alati ühendanud ja ühendavad otsesed ja lahutamatud sidemed. Seltsimees L. I. Brežnev on kõljal talle omase energia ja sihikindlusega võidelnud ja võitleb tööliisklassi ja kõigi töötajate huvide eest.

Leonid Iljits Brežnevit tervitasid soojalt külalised välismaalt. Sõna võtsid Bulgaaria RV, Ungari RV, Saksa DV, Kuuba Vabariigi, Mongoolia RV, Poola RV, Rumeenia SV ja Tšehhoslovakkia SV ven-

lisparteide juhte seltsimehi EDWARD GIEREKIT, GUSTAV HUSAKIT, TODOR ZIVKOVIT, JANOS KADARIT, RAUL CASTROT, ERICH HONECKERI, JUMŽAGIIN TSEDENBALI ja NICOLAE CEAUȘESCU.

Siin olid ka Brasiilia KP Keskkomitee peasekretär LUIS CARLOS PRESTES, Taani Kommunistliku Partei esimees KNUD JESPERSEN, Hispaania Kommunistliku Partei esimees DOLORES IBARRURI, Uruguai KP Keskkomitee esimene sekretär RODNEY ARISMENDI, Ülemaailmse Rahunõukogu peasekretär ROMESH CHANDRA ning Tšiili KP Keskkomitee Poliitilise Komisjoni ja Sekretariaadi liige AMERICO ZORRILLA ROJAS.

Saalis viibisid NLKP Keskkomitee liikmed ja liikmekandidaadid, NLKP Keskrevisjonikomisjoni liikmed, liiduvabariikide juhid, NSV Liidu ministrid ja riiklike komiteede esimehed, NLKP oblasti- ja kraikomiteede esimesed sekretärid, partei veteranid, tööstuse ja põllumajanduse eesrindlased, sõjaväejuhid, kosmonaudid, Suure Isamaasõja veteranid, teadlased, konstruktorid, kirjandus- ja kunstitegelased ning ühiskondlike organisatsioonide juhid.

ja vennaliku koostöö arendamises. Kõnelejad rõhutasid, et seltsimees L. I. Brežnevi nimega on seotud aktiivse välispoliitilise kursi, maailma rahvaste poolt rahuprogrammiks nimetatud kursi väljatöötamine ja realiseerimine. Seltsimees L. I. Brežnevi nimega on lahutamatu seotud sotsialistliku maailmasüsteemi võimsuse ja üksmeelse tugevnemine ning selle kasvav mõju maailmasündmustele. Väljapaistva panuse annab NLKP Keskkomitee peasekretär rahvusvahelise kommunistliku ja töölisliikumise konsolideerimisse marksismi-leninismi ja proletaarsete rahvaste ühtsuse printsiipide alusel. Väliskülalised märkisid Leonid Iljitsi teeneid kommunismi ja ülemaailmse rahu eest peetava maailmaajaloolise võitluse strateegia väljatöötamises.

kommunistlike ja töölispartei-de konverentsiga Berliinis — mis on kaasa toonud positiivseid niukeid maailmas.

Vennasparteide juhid soovisid seltsimees L. I. Brežneville uut edu tema õilsas tegevuses, mis on suunatud sotsialistliku maailmasüsteemi võimsuse ja mõju tugevdamisele, kommunistliku ühiskonna ülesehitamisele Nõukogudemaal ning rahu ja rahvaste sõpruse kindlustamisele.

Kõiki sõnavõtte kuulati suure tähelepanuga ja katkestati korduvalt kestvate kiiduavaldustega.

Saalis puhkes kauakestev ovatsioon, kui sõna anti juubilarile. Vastuvõtul viibijad tervitasid Leonid Iljits Brežnevit seistes.

Seltsimees L. I. Brežnev avaldas kõigile sõnavõtnuile südamlukku tänu soojade sõnade ja heade soovide eest.

«Meie suur õnn on see,» rõhutas sm. L. I. Brežnev, «et nõukogude rahvas osutab toetust oma leninlikule parteile, toetust mitte ainult sõnades, vaid ka tegudes! Tegusid aga on ees palju, suuri ja vastutust rikkaid tegusid kõigile linna- ja maatöötajale. Edu nendes tegudes võimaldab veel kõrgemale tõsta rahva heaolu, tervist ja kultuuri, teeb meie võitluse püsiva rahu eest ja meie koostöö sõbralike riikidega veel tõhusamaks.

Selle nimel, et saavutada need eesmärgid, on niihästi teie tänane juubilar kui ka, ma arvan, kõik tema seltsimehed, kõik partei Keskkomitee ja tema Poliitbüroo liikmed valmis edaspidigi jäägitult andma kõik oma kogemused ja kogu oma jõu.»

Seltsimees L. I. Brežnevi kõnet kuulati suurima tähelepanuga ja katkestati palju kordi kiiduavaldustega.

Vastuvõtu ajal toimus kunstimeistrite kontsert.

Vastuvõtt Kremli Suures Paales NLKP Keskkomitee peasekretäri seltsimees Leonid Iljits Brežnevi 70. sünnipäeva tähistamiseks kulges pidulikult, erakordselt südamlukku ja sõbralikus õhkkonnas.

(TASS)

KOHTUMINE EESTI NSV KIRJANIKE LIIDUS

20. detsembril kohtusid Eesti NSV Kirjanike Liidu juhatuse liikmed NSVL Kirjanike Liidu rahvuskirjanduse nõukogude büroo liikmetega — NSVL Kirjanike Liidu juhatuse sekretäri J. Surovtsevi, L. Anninski ja V. Oskotskiga. Arutati meie maa rahvaste kirjanduse arendamist ja nende vaheliste sidemete tihendamist ning vastavate ürituste korraldamist. Eesti kirjanikud tutvusid NSV Liidu rahvuskirjanduse nõukogude 1977. aasta tööplaaniga.

Käsitleti ettevalmistusi tulevasta aastal NSVL Kirjanike Liidu juhatuse sekretariaadis toimuvaks aruteluks, kus vaetakse Läti NSV ja Eesti NSV kirjanike liidu tööd internatsionalistliku kasvatusel alal ja nõukogude rahvaste kirjanduse propageerimisel.

Vestlusest võttis osa EKP Keskkomitee kultuuriosakonna juhataja O. Utt. (ETA)

ESTICA

■ Moskva kirjastuse «Kniga» väljaandel ilmus hiljuti Lenini nim. Raamatukogu koostatud mahukas annoteeritud soovitusnimestik «Nõukogude kirjandus», mis hõlmab romaani ja jutustuse žanri alates 20. aastast kuni 1974. a. (kaasa arvatud). On soovitatud ühele või teisele perioodile kõige iseloomulikumaid ja eredamaid teoseid. Eesti nõukogude kirjandusest on nimestikku võetud V. Beekmani romaan «Transiitreisija», A. Beekmani romaanid «Kaeupeegele», «Väikesed inimesed», «Keeluala», «Väntorel», «Kartulikujused», J. Krossi novellid «Michelsoni immatrikuleerimine», «Neii monoloogid Püha Jüri asjus», E. Krusteni romaanid «Pekside raamat», «Noorte südamed», «Nagu piiska meres» ja jutustus «Okupatsioon», P. Kuusbergi romaanid «Südasuvel», «Enn Kaimu kaks mina», «Üks õõ», «Andres Lapeuse juhtum» ning novellikogu «Vabaduse puistest», H. Leberechti romaan «Vassarite palee», L. Prometi «Meesteta küla» ja «Primavera» ning jutustustekogu «Kes levitab anekdoote?», J. Semperi romaan «Punased nelgid», R. Sirge romaanid «Maa ja rahvas», «Tulukesed lühali», «Kõlmekesi lausa», M. Traadi romaan «Tants aurukatla ümber» ja A. Hind «Tuuline rand». Raamat on varustatud ka teemaregistriga.

■ Budapesti «Európa» kirjastus andis välja valikukogu Nõukogude Liidu rahvaste jutukirjandusest pealkirjaga «A kakukk-keht». Raamatu 716 leheküljel on 38 nõukogude autori teosed, kusjuures eesti kirjandus on esindatud F. Tuigase novelliga «Keiserlik kokk» Győző Fehervári tõlkes ja J. Smuuli muhu monoloogiga «Mare Tüürimees» ja tema abikaasa Konstantin Gábor Bereczki tõlkes. Raamat sisaldab ka lühiaidmeid autorite kohta.

■ Leedu NSV Riikliku kirjastuse «Vaga» väljaandel ilmus hiljuti kogumik Debora Vaarandi luulet «Unistaja aknal», mis sisaldab ligi viiskümmend luulet kolme tsükliga: «Kajakas», «Igapäevased asjad» ja «Tusk». Värsid on leedu keelde tõlkinud tuntud leedu luuletajad Eduardas Mieželaitis, Eugenijus Matuzevičius, Marcelijus Martinaitis, Jūditė Vaičiūnaitė, Kostas Kubilinskas jt. Illustratsioonid on Vytautas Kalinauskaselt. Debora Vaarandi elu ja loomingut tutvustava sissejuhatuse on kirjutanud leedu luuletaja Jonas Jakštas. Teose tiraaž on 8000.

Sama kirjastuse väljaandel ilmus äsja ka Fr. R. Kreutzvaldi jutt «Tark mees taskus», mille leedu keelde on tõlkinud Eduardas Astramskas. Illustratsioonid I. Sampa-Raudsepalt. Raamatu tiraaž on 50 000.

■ Ajakirja «Družba Narodov» 1976. a. 12. numbril rubriigis «Raamatud, kontaktid, tõlked» võtab T. Smirnova kiitvalt sõna «Eesti Raamatu» väljaandel vene keeles ilmunud «Tallinna vihikute» kohta.

LEONID ILJITS BREŽNEV. Ivan Penzovi maal [õli, 1976].

nasparteide juhid ning Uruguai KP Keskkomitee esimene sekretär R. Arismendi.

Nad märkisid NLKP, Nõukogude riigi ja isiklikult seltsimees L. I. Brežnevi viljakat osa sotsialismimaade sõpruse

Vennasparteide juhtide sõnavõttes rõhutati, et kõljal seovad inimesed L. I. Brežnevi nime viimaste aastate tähtsamate algatustega — Üleeuroopalise julgeolekunõupidamisega Helsingis ning Euroopa

Palun Sinult ja sekretariaadilt andeks, et ei ole saanud tutvuda NSVL Kirjanike Liidu organisatsioonilise ümberkorralduse projektiga, ning tagastan saadetise avamatult. Olen haige. Haige polegi dieti mu maks, mida arstid peavad mu peatõveks, vaid haige on mu hing. Olen praegu täiesti tööväimetu.

Tundmata projekti, võin siiski kogemuste põhjal öelda, olles kõnelnud sel teemal mitme kirjanikuga, et projekt vajab tõsiselt täiendavat läbitöötamist, sest väga paljudele silmapaistvatele kirjanikele too projekt ei meeldi. Projekti vastu on nii erinevad inimesed, nagu Tvardovski ja Sofronov. Minuni jõudnud andmeil ei meeldi projekt Panfjorovi ja Koževnikovile. Rääkimata sellest, et neist igatki taga seisavad teised kirjanikud, kelle teoseid trükitakse ajakirjades, mida toimetavad Tvardovski, Panfjorov, Koževnikov, kes töö kaudu on seotud Kirjanike Liidu juhatusega või dramaturgialtiinis Sofronoviga, jne.

On muidugi raske viia läbi midagi uut, nii et kõik oleksid sellega nõus. Kuid meil on organisatsioonilises ja ideelises mõttes vaja ainult niisugust uut, mis ühendaks kirjanike enamikku, mis näiks neile õige ja kasulik. Praegu aga, otsustades minuni jõudnud vastukajade järgi, uus projekt lahutab literaatide enamikku, ja juba mainitud vastukajade järgi, ise võimetuna tutvuma projekti endaga, näen ma, et see vajab tõsiselt täiendamist või isegi ümbertöötamist.

Peale selle veendusin juba siis, kui valmistusin pleenumi ettekandeks, esinemiseks, mis käis mul üle jõe, et esialgsete mõtiskluste perioodil ümberkorralduste teemal Kirjanike Liidus jätsime kahe silma vahele peamise: on vaja sellist ümberkorraldust, et kõik meie maa juhtivad kirjanikud, need 30–50 inimest, kelle õlul nii keskuses kui ka vabariikides tegelikult lasub Kirjanike Liidu kogu «juhtimiskoor» vabastataks vähemalt selle koorma neljast viiendikust, nii et loominguline töö, isiklik töö isiklike teoste kirjutamiseks muutuks nende peategevuseks. Sest esialgu, tänase päeva seisuga suudavad anda ainult need 30–50 inimest üle kogu NSV Liidu kas või suhtelisi näidiseid kirjandusest, millest võiksid õppida noored kirjanikud. Ilma nende eeskujudest, omamoodi etalonidest, mille järgi võib õppida ja mille järgi võib osaliselt joonduda, jääb igasugune jutt ideelis-loomingulisest kasvatustööst tühjaks jutuks, enesepettek. Viimase kolme-nelja aasta jooksul nõukogude kirjanduse ideelis-kunstiline kvaliteet, eriti aga meisterlikkus mitte ainult ei näita tõusu, vaid läheb katastroofiliselt allamäge. Vähe, väga vähe on seda, mida võiks tuua kas või suhteliseks eeskujuks. See kõik aga juhtub sellepärast, et inimesed, kes oleksid võimelised andma seda kas või suhtelist eeskujut, on koormatud üle pea kõige võimalikuga, ainult mitte loova tööga, kuigi enamik neist on suure vaevaga aastakümnete jooksul oma kirjanduslikud kogemused ja meisterlikkuse kätte saanud, ja ilma nende eeskujuta mitte mingisuguseid talente ega geeniusi noorte hulgast isenesest tekkida ei saa, nii nagu ei saanud olla Puškinit ilma Deržavini, Lomonossovi,

ALEKSANDR FADEJEV

Kolmveerand sajandit sünnist

Täna tähistab nõukogude ja välismaa kirjandus-üldsus silmapaistva nõukogude kirjaniku ja ühiskonnategelase ning rahuvõitleja Aleksandr Fadejevi 75. sünniaastapäeva. Avaldame sel puhul pärast Suurt Isamaasõda ligi kümme aastat NSVL Kirjanike Liidu juhatuse eesotsas olnud kirjaniku kirja (lühendatult) luuletajale ja ühiskonna-

tegelasele Aleksei Surkovile, mis heidab põgusalt valgust Fadejevi loomingupõhimõtetele ja tööspidamisile, ühtlasi puudutades tema suhtumist kirjandusliku järelekasvu üha aktuaalsesse küsimusse ning avades teisigi tollaseid kirjanduselu probleeme, mis kirjanikku ja kommunisti sügavalt erutasid.

Gribojedovi, Žukovski, Batjuškovita.

Me ei pääse iialgi dramaturgiakriisist, kuid sellistele dramaturgidele nagu Korneitšuk, Simonov, Pogodin, Lavrenšov, Leonov, Romašov, Sofronov, Arbuzov, Jakobson ja mõned teised, ei muutu näidendite kirjutamise töö nende peategevuseks, kõik ülejäänud koormused aga ei jää teisejärguliseks, kõrvaltöök. Sest üksikute eranditega töötavad kõik need inimesed näidendite loomisel hooti, katkendlikult, keegi ei jõua oma näidendeid viimistleda vajaliku tasemeni, kõik kirjutavad kas kiirustades või kirjutavad liiga vähe, või juba ei kirjutagi üldse enam... aga ilma nende kõrge eeskujuta andekat noorsugu kasvatada pole võimalik.

Milline saab olla luule, kui sellised luuletajad nagu Tvardovski, Simonov, Tihhonov, Bažan, Samed Vurgun, Gribošov, Issakovski, Kulešov, Venclova, Surkov, Rõlski, Ššipatšov ja mõned teised ei tööta mitte neile issanda jumala poolt antud tuhandete ja tuhandete luulejõududega, vaid nende paari penijõuga, mida neil läheb korda vabastada nõndanimetatud ühiskondliku koormuse taaga alt? Niikaua kuni absoluutselt kõik pole hakanud aru saama, et kirjaniku (eriti aga hea kirjaniku, sest ilma hea kirjanikuta ei saa olla ka head kirjandust ega ole ka, mille järgi noori õpetada) peamine tegevus on tema looming, aga kõik muu on lisa- ja teisejärguline tegevus, niikaua on head kirjandust luua võimatu...

Maksis ilmuda kas või ühelgi uuel, värske sulega ausal kirjanikul, nagu näiteks Kotšetovil Leningradis, ilmuda esimesel värskel teosel, kui see andekas inimene, pealegi tuberkuloosihäige, maeti üle pea nõndanimetatud ühiskondliku koormuse alla, ja meie silma all juba hakkabki inimene hukkuma kui kirjanik, ometi aga oleks tal veel niipalju õppida!...

Mõni sõna endast. Ma ei saa teha ettekannet pleenumil, ma ei saa töötada ei Kirjanike Liidus ega üheski teises organis nii kaua, kuni mulle pole antud võimalust lõpetada mu uus romaan «Must metallurgia», romaan, mida pean oma elu parimaks teoseks ja millest (mul pole siin õigust olla tagasihoidlik) saab sõna tõsisest mõttes kingitus rahvale, parteile, nõukogude kirjandusele. Mulle anti aasta puhkust. Mis puhkus see siis oli? Sel ajal saadeti mind kuus korda välismaale. Halastamatult kisti mind välja Magnitogorskist, Tšeljabinskist, Dnepropetrovskist juba kaks nädalat enne välismaasõite, et võtaksin osa dokumentide ettevalmistamisest, mida suurepäraselt oleks võidud ette valmistada ilma minuta, kusjuures umbes niisama palju läks sõidu peale, siis nädal aega aruandmistele. Kaks kuud läks pree-

miate komitees, 1951. aasta üleliidulise rahupooldajate konverentsi peale. Selle nõn-

1922. a.

1932. a.

1942. a.

1952. a.

danimetatud puhkuse ajal oli mul oma isiklikuks loometegevuseks kaks korda vähem aega kui kõigeks muuks. Selle aja- ga õppisin tundma üheksa

idas ja Lõunas, samuti Moskvas asuva suurima metallurgiatehase elu, olusid, tootmist, töötasin akadeemik Bardini soovitusel põhjalikult läbi kaks metallurgiaõpikut, lugesin läbi uskumatul hulgal tootmisnovaatorite brošüüre, õppisin tundma selliste tuntud vene metallurgide, nagu Anosovi, Tšernovi, Pavlovi, Baikovi, Bardini biograafiat, tutvusin Dzeržinski, Kuibõševi, Ordžonikidze elulooga, sest nad esinevad minu romaanis. Panin raamatusse kõik parimad isiklikud kogemused, kõik, mida olen mõelnud ja läbi elanud oma 50 eluaasta jooksul, selles romaanis on nüüd kogu mu süda ja kogu hing. Kellele kui mitte Sulle peaks teada olema, et ma pole kirjanduses tuim kingsepp. Nüüd on mu romaan juba vete lastud nagu laev, hulk mustandist on kirja pandud, peasi aga on see, et kõik vajalik on juba leitud, sest professionaalsele kirjanikule on peamine kokkupanek, kirjutada jõuab ta alati, oleks ainult aega; see pole sugugi mitte romaan ainult metallurgiast, mis on küll keskel kohal, vaid see on romaan meie päevade nõukogude ühiskonnast, see on ülvajalik, ülitähtsava romaan.

Kui mind 1943. aastal poleks otsustavalt kõigest vabastatud, ei oleks olemas romaani «Noor Kaardivägi». Ilmale tul- la võis see ainult sellepärast, et mulle anti võimalus pühendada teosele kogu oma loov hing.

See on põhjus, miks vajan absoluutset ja täielikku vabastust kõigist kohustustest, välja arvatud oma peamisest kirjanikukohusest — anda rahvale, parteile, nõukogude kirjandusele teos, mis hiljem hakkaks olema kas või suhteline eeskuju.

Loomulikult pöördun ma selle palvega partei Keskkomitee poole. Kuid praegu ei saa ma seda teha, sest haiguse tõttu pole mul jõudu kõike arukalt esitada, aga ka seetõttu, et tunnen talumatut häbi: oma nõrkuste pärast ei ole ma suutnud täita tähtjaks mõningaid elementaarseid kohustusi.

Kuid ka nendest nõrkustest jagusaamiseks vajan praegu hädaliselt üht — võimalust romaani lõpetamiseks. Kui saan selle võimaluse, hakkan juba 1954. aasta jaanuarist avaldama ajakirjas romaani esimest osa, mis on kogumahuks üks kolmandik. 1954. aasta lõpuks on romaan (umbes 40 poognat) absoluutselt lõpetatud.

Südamlikult tervitades

A. Fadejev

KUIDAS SAADA KRIITIKUKS?

«LITERATURNŌJE OBOZRENIJE» 8. numbris jõudis lõpule juba mõnda aega kestnud mõttevahetus «Kuidas valmistada ette kriitikuid?». Mõttevahetuse finaalis trükkis ajakiri ära Irkutski ülikooli dotsendi A. Gorbunovi artikli ««Aabitsast» loominguni», kõrgema ja keskerihariduse ministri esimese asetäitja N. Krasnovi kommentaari «Kommenteerib ministeerium» ning toimetusepoolse kokkuvõtte.

A. Gorbunov alustab oma kirjutist konstateeringuga, et küsimus, kus ja missugusel alusel valmistada ette kriitikuid, pole kogu diskussiooni vältel saanud ühest vastust. A. Gorbunov toetab mõtet, et kriitikute ettevalmistamine peaks jääma žurnalistikateaduskonna hooeks. Muret teevad talle sel puhul aga kaks küsimust: «Retsensiooni, kriitiku loomingu põhizannit käsitletakse tulevastele žurnalistidele vaid kõrvu teiste ajalehe-žanritega...»

Teiseks, sajad diplomeeritud ajakirjanikud, kes igal aastal ajalehtede toimetustes tööle lähevad, ei suuda tõusta kriitiku tasemele, põhjusena viidatakse sellele, et ajalehe igapäev neelab ajast lõviosa, jätmata peaaegu midagi tööks «hinge jaoks».

Kõrgema ja keskerihariduse ministri esimene asetäitja N. Krasnov nendib, et kriitikute ettevalmistamist tuleb vaadelda kahest aspektist: ühelt poolt kõigi filoloogide kohustuslik õppeprogramm, mis kirjandusteaduslike distsipliinide hulka haaraks ka kriitika ajaloo ning teooria. Teine aspekt on otseselt kriitikute ettevalmistamine. N. Krasnov märgib, et kriitikuks võib saada ainult tõsise üldfiloloogilise hariduse baasil, seetõttu tuleks kriitikuks spetsialiseeruda alles vanematel kursustel. Põhimõtteliselt on N. Krasnov nõus professor G. Vjazovskiga, kes kirjutab: «Peale üldfiloloogilise ning eriti kirjandusteadusliku ettevalmistuse peab nüüdisaegne kriitik olema relvastatud sotsioloogiaga, ajaloo-, majandus- ning poliitikaalaste teadmistega.»

Toimetuse kokkuvõttes on öeldud: «Meie arvates veenis diskussioon meid tähtsaimas: kriitikute ettevalmistamisel on kätte jõudnud järjekordne etapp, mil üksikute entusiastide jõupingutusi peavad kinnitama valitsuse otsused, suuremad või vähemad juhuslikud katsetused peavad andma maad läbimõeldud süsteemile.»

Sellelt tasandilt lähtudes ei olda toimetusiartiklis rahul ministeeriumi kommentaariga. Nii on kommentaaris öeldud, et kriitikutele on ette nähtud vastava kursusetöö kirjutamine. «On aga täiesti selge, et ainult kursusetööst jääb väheks: on tarvis just nimelt iseseisvate tööde süsteemi.» Niisamamoodi on tarvis erikursusi ning eriseminärid.

Ministeeriumi kommentaaris kirjutatakse, et kõik tulevased spetsialistid saavad olla stažööriks vaid kohal, kuhu suunamiskomisjon nad määrab. Ometi on teada, et enamik filolooge läheb tööle koolidesse, kus keegi pole eriti huvitatud noore õpetaja kriitikuks kujunemisest. Ei leidu ka rajooniajalehtede toimetustes vilunud juhendajat. «Ja veel. Selle aasta mais võttis ministeeriumi kolleegium vastu otsuse luua Moskva Riikliku Ülikooli žurnalistikateaduskonnas kirjanduskriitika ning publitsistika kateeder. Seda juhatab A. Botšarov. Mõistagi oleks ajakirja lugel- al olnud huvitav teada, missuguseid lootusi ministeerium sellele esimesele pääsukele paneb.»

Eesti NSV teeneline kultuuritegelane
ASTA KUIVJÕGI,
Eesti Raadio helirežissöör

Eesti NSV teeneline kultuuritegelane
LAINE SOE,
Eesti Raadio kunstiliste saadete peatoimetuse peatoimetaja

Eesti NSV teeneline kultuuritegelane
VLADIMIR PIRSON,
Eesti NSV MN Riikliku Kirjastuste, Polügraafia ja Raamatukaubanduse Komitee esimehe asetäitja

Eesti NSV teeneline ajakirjanik
SULEV METS,
Eesti Raadio propagandaja ja informatsioonisaadete peatoimetuse peatoimetaja

Eesti NSV teeneline insener
ARVO TÕLPT,
Eesti NSV MN Riikliku Televisiooni ja Raadio Komitee Vabariikliku Raadiofunktsioonide jaoskonnajuhataja

Eesti NSV teeneline kunstnik
MOISSEI ALPERTEN,
Eesti NSV Riikliku Sümfooniaorkestri kontsertmeister

Eesti NSV teeneline kunstnik
JAAN-MARGUS REINASTE,
Eesti NSV Riikliku Sümfooniaorkestri kontsertmeister

Eesti NSV teeneline kunstnik
KALJU TERASMAA,
Eesti NSV Riikliku Sümfooniaorkestri kontsertmeister

VALGEVENE TEATRIRAHVA KONGRESSIL

13. ja 14. detsembril k.a. peeti Minskis Valgevene NSV Teatriühingu VI kongress.

Kongress oli NLKP XXV kongressi otsuste vaimust ja käesolevast kvaliteediviisaastakust lähtuvalt tervenisti pühendatud loominguliste probleemidele. Kõrgel foorumil leidsid käsitlemist teatrispetsiifilised aspektid ühenduses dramaturgi, režissööri, näitleja ja kriitiku ülesannete ning tööga, aga samuti noorte kunstnike parema kasvatamise ja rakendamise küsimused. Jäi kõlama mõte, et teatrirahval peab ees seisvate suurte ülesannete täitmiseks olema selge

ja kindel maailmavaade, võitlev kodanikupositsioon. Teatrikunsti professionaalsuse esimesi tunnuseid ongi ideeline julgus ja sihikindlus.

Valgevene Teatriühingu juhatause uueks esimeheks valiti J. Kupala nim. Akadeemilise Draamateatri näitleja, Valgevene NSV rahvakunstnik N. Jeromenko, kes on ka üleiluliselt tuntud filminäitleja («Inimesed ja loomad»).

Meie vabariigist viibisid kongressil Eesti NSV Teatriühingu juhatuse aseesimees Eino Laks ja kriitik Elem Treier.

Kujutava kunsti teoorias ning praktikas vajalik eesti terminoloogia on kohati ebaselge. Termineid laenatakse nende vähesuse tõttu naaber- aladelt (rütm, värvi kõlavus), nende kasutamisel ollakse üsna meelevaldsed. Teadagi ei saa selliselt nähtuselt nagu kunst nõuda samasugust piiritletust kui täppisteadustelt, piltlikkust ja sümbolika on kunstilise aine käsitlel vältimatud ning vajalikudki. Kuid selgus on ikkagi nii teose analüüsimise kui ka mõistmise eeldus.

Allpool tahaksin võrrelda kolme mõistet: *kuju*, *kujund*, *kujutis*. Need on avarad ja paljuhõlmavad. Ilukirjanduses ja muusikas võib neil olla eri tähendusi ja varjundeid. Sellepärast püüan siin täpsustada neid mõisteid kitsamalt kujutava kunsti seisukohalt.

Kunstniku (taiduri) kujutluses ja töös tähendavad need reaalseid, nii visuaalselt kui ka kombatavalt tajutavaid asju. Kõik kolm tähistavad kunstiteose (taiese) struktuuri mingit erinevat tunnust. Siinjuures tuleb eristada kahemõõtmelist kolmemõõtmelisest (mahulisest) kunstist.

Esimene raskus tekib *kuju* ja *kujundi* puhul. Olenevalt kontekstist tähistatakse sõnaga *kuju* niihasti skulptuuriteost kui ka kunstilist kujundit üldmõistena. Selguse huvides peaks visuaalse kunsti puhul *kuju* tähendama skulptuuriteost. Seega, *kuju* on ümarplastiline taies. (Kui ilusasti kõlab *kujur!*) Kui *kuju* vaadata pöörlevana (360°), siis iga erineva nurga alt avaneb teoses uus ja erinev kujundite kogum, *kuju* üldmass annab aga uue kujundilise konfiguratsiooni.

Eelnevale lisaks on tarvilik sõnada *kujund* ja *kujutis* eristamine. Iga taies moodustab mingi kujundite kogumi. Näiteks kahemõõtmelise kunstitöö algkujundiks on aluspind

(ristkülik, ruut, ring jne.). Algkujundile ehitatud kujundite kogumit nimetame kompositsiooniks (komponeerimine = kujundite organiseerimine antud pinnale). Kujundid jagunevad *kujutisteks* (figuurid, esemed, loodusobjektid) ja *kujutiste vahelisteks kujunditeks* (foon, nn. teine plaan jne.). Just siit algab raskus sõna *kujund* mõistmisel. Kunstiteose eksis-

KUJU,

KUJUND,

KUJUTIS

teerimise eelduseks on kujundite terviklik kogum. Seega on kujutis taiese struktuuris üks kujundi alaliike. Kujutise ükskõik millist stilisatsiooni ei peeta kunstiks. Kunstist kujundit eristada kunstitaotlusega stiliseeritud kujutisest polegi alati võimalik, sest vastuvõtjad on erinevad. Mingi kujutis võib näiteks tegija tahet olenemata anda kummas-tusefekti ja saada nii kunstiliseks kujundiks. Mõnel puhul aga kujutis tavalises tähenduses üldse puudub, näiteks kui püütakse kujutada psüühilisi seisundeid (kus tihti värvi tähendus on valdavam kujundist). Selles mõttes kujutis puudub ka abstraktsel ja konstruktivistlikul kunstil.

Teose vastuvõtja — ... näeb (pilk otsib) eelkõige kujutist (selle tähendust, sümbolikat jne.). Tegelikult toimib teos vaatajale oma kujunditega kokku. Kujundite õige organiseerimine annabki n-ö. kunstilisuse. Siit selgub, miks iga kujutist kunstiks ei peeta, kuigi kujutis võib olla emotsionaalne. Kunstiliseks hakame teda pidama alles siis, kui kujutatul on mingi kujundiline organiseeritus, suhe algkujundi, fooni ja teiste kujunditega. Kui kujutis omandab sel viisil mingi üldistava tähenduse, alles siis saab sellest (kunstiline) kujund. Kuivõrd «kunstiline» see on, kas on see «tõeline kunst», hea, halb või keskpärane, milline üldistav tähendus sel on, need on juba omaette ja keerukamad küsimused, millele annab lõpliku vastuse aeg. Ent selle üle juurdlemist alustavad kunstiteadlased õige pea, kui vaid ollakse suutelised jälgima looja taotlust ja sellest tulenevaid teisi teose struktuuritunnuseid, nagu pind, faktuur, konfiguratsioon, rütm, heledus-tumedus, üldkoloriit ja värvide vahekorrad ning mõju, kujundiesituse liigid, nende varieerimise võimalused jne. Mida kaugemale selles suunas minna, seda ähmasemad on reeglid, seda keerulisemaks võib muutuda arutlus. Otsuseid teha siin enamjaolt intuiitselt. Jääb üle eelkõige vaadata, lasta enesele meeldida või mitte meeldida. Siin muide avalduvadki kunstiteadlase kriitiku loominguline suutlikkus, kujutlus- ja analüüsivõime.

Kuid mõisted *kujund* ja *kujutis* ning nende vaheline suhe võiksid vaatajale arusaadavamad olla. Sellela jääb ta paljust olulisest ilma. Iga taidur püüdleb sellele, et kõik tema kunstikavatsuslikult tehtu saaks kunstiliseks kujundiks. Viimase täpne formuleering jäägu aga teadlaste teha.

ILMAR MALIN

Ervin Vaher Ulvilt võtab vaatluse alla mõnedes malekommentaarides ühe poole teoreetilise võiduseisu puhul esineva väljendi *valgete* (või mustade) seis on *võidetav*. Ta kirjutab: «Sellega mõeldakse, et valgetel on hea seis, mis töötab võitu, tegelikult aga öeldakse, et neid on võimalik võita! Niisugusel juhul on õige hoopis vastupidine sõnastus: *mustade seis on võidetav* (sest valgetel on võiduseis).»

Tallinlane Ants Kikerpill peab edvistuseks rootsi nime de *Borg* (tennisist) ja *Bergman* (kineast) hääldamist bori ja bärman, nagu ta on kuulnud Eesti raadiost ja televisioonist. «Meid ei huvita, kuidas hääldatakse Borgi nime Rootsis, nagu meid ei huvita, kuidas hääldatakse prantslaste nimesid Lätis või eesti nimesid Gruusias. Borg olgu meil ikka Borg.»

Toim. märk. Meile pole sugugi ükskõik, kuidas hääldatakse eesti nimesid Gruusias. Tahaksime, et neid hääldataks seal ja igal pool mujal võimalikult eesti nime moodi. Seetõttu ei saa raadiotelevisioonile ja üldse avalikule kõnele mitte kuidagi pahaks panna võõrnimede hääldamist ligikaudu (seepärast ligikaudu, et teise keele täpset hääldust on üldjuhul raske saavutada) nii, nagu neid hääldavad asjaomased rahvad ise: ungari *Petőfi* — *pätöfi*, rõhk esimesel silbil, slovaki *Husák* — *húsaak* jne. Kuid paljudel juhtudel on traditsiooniline kirja pildil põhinev hääldus: vene *Tolstoi* — *tolstói*, mitte *talstói*, saksa *Heinrich* — *heinrihh*, mitte ilmingimata *hainrihh* jms. Üldse aga on võõrnimede õi-

gehäälduse küsimused meie keeleteadlastel alles põhjalikult läbi töötamata.

Eesti Põllumajanduse Akadeemia professor **Leida Lepajõe** kirjutab: «Lihatehnoloogialaste eestipäraste terminite järe-

VÄITEID,

VASTUVÄITEID,

ARVAMUSI

le on sedavõrd suur vajadus, et mõned 19. novembri «Keeleveergudes» esitatud tuleks allakirjutanu arvates juba täna-homme kasutusele võtta. Kavatsengi seda teha. Need on *pehmik*, *hakmed*, *kontrups*, *pehmerups*».

Johannes Törn ei ole nõus Ester Kindlamiga, kes on kirjutanud (vt. «Keelevoos 73/74», Tallinn, 1976, lk. 70 jj.):

«Omaette klaarimist vajavad mitte ainult... vaid ka laused. Nendes on esimene lausepool sisult jaatav, aga vormilt sageli eitiv...»

Eitus mitte ainult... vaid ka esimeses lausepoolest on täiesti keelepärane, teda toetab pika-

ajaline ja laialdane traditsioon. Seepärast võib ilma kõhklukseda pidada arusaadavaks ja korrektseks lauseid... «Poiss polnud andekas mitte ainult matemaatikas, vaid ka muusikas.»

J. Törn väidab: «Kui viimast lauset lugeda monotoonset, pealiskaudset, siis lause esimese osa eituse ebasobivus jaatuse väljendamisest on nõrgalt tajutav. Kui aga asendada nõrk eituse *polnud* tugevama eitusega *ei olnud*, pealegi rõhutada sõna *ei*, siis on eituse ebasobivus vajatava jaatuse asemel hästi tajutav: «Poiss ei olnud andekas (s.t. oli andetu) mitte ainult matemaatikas, vaid ka muusikas.»

Katsed eitava vormiga jaatada loovad, eriti intonatsiooni vabaduse tõttu, kahemõttelisi (kahemõttelisi halvima mõttes — vastupidise mõttega) lauseid. Jaatava vormiga jaatamine ei tekita aga kunagi sellist kahemõttelisust.

Arvan, et käesoleval juhul, kus üks keelepärassõnõue eelstab jaatavat öeldisverbil eitavas vormis, tuleb see keelepärassõnõue lugeda negatiivseks nähtuseks, võrreldes teise, palju tähtsama keelele esitatava nõudega: keel võimaldagu lause selgust ja kindlatähenduslikkust, et ka «parima tahtmise juures oleks võimatu teistmoodi tõlgendada» (S. Vladimirov, M. Karev, «Informatsioon ja meie», Tallinn, 1972).

Teen ettepaneku, et rühmsidendi mitte ainult... vaid ka tarvitamisel jääks öeldisverbilause esimeses pooles alati oma loogilisse (seega tavaliselt jaatavasse) vormi.»

JAAK SOANS,

skulptor:

1. Julgesin väita, et meie skulptuuri ees on veel terve pundar lahtiharutamist ootavaid probleeme. Ehkki nende kallal on ametis olnud mitmedki skulptuuri käekäigu pärast murettundvad instantsid ja isikud. Ja meeldiv on, et ühiste jõupingutustega on üks oluline ots leitud, millest puntra hargnemine tõepoolest alguse võiks saada. Mõistagi on selleks tolle nn. monumentaalkunsti hoone valmimine. Maja, millest pikka aega unistasid ateljeepuuduses vaevelnud skulptorid. Maja, mis ükskord ometi pidi kuulutama kadu seni kujuritöös ületamatuile tehnilistele barjääridele, millel turnimine küll teatud oskusi ilmselt arendas, ent millel tõelise skulptoritööga siiski üsna vähe pistmist oli.

Maja on nüüd tõepoolest olemas ja uhke pealegi. Vähemalt väljast. Pettumused algavad sedamida, kui üle läve astutud. Sest silmatest tühjalt haigutavaid, sisustamata töökodasid, inventari järele hüüdvat monumentaalteljeed, kõiki neid paljaid seinu, tekib küsimus: kuhu pagan küll jäi siis too töötatud tehniline baas, millest on nii palju räägitud ja millele loodetud? Usun, et ma kolleegide loomeau sellega ei riiva, kui julgen sellesama skulptuuri tehnilise baasi tegeliku loomise ja tootmise nende seinte vahele lugeda meie eriala momendiprobleemiks nr. 1. Eks näita see veel kord vaid seda, kui tehniline kunstiliik skulptuur siiski on ja kui võrd meie, kujurid, selle küüsis olemine.

Võidakse küsida, milles see probleem küll üldse on. Eks saanud ju hoone niisuguse kavatsusega projekteeritud ja vaevalt et keegi skulptuuri tehnilise baasi hädavajalikkuses kahtleb. Tõepoolest. Ent nagu elus pahatihti ikka veel juhtub, üle koera saadakse, üle saba enam mitte. Siis kipub ikka tekkima mingi tõrge, ilmnevad arusaamatused ja käegaloomised.

Teadagi, ega seesuguse meie kaasaja nõuetele vastava baasi loomine lihtne ole. Keegi peab vajaliku inventari hankima, üles seadma, kindlustama tehnikat valdavate hooldajatega jne., jne. Kuidas aga leida see keegi? Keegi, kes ei suhtuks skulptuurisse kui ainult teatud liiki toodangusse ega rehkendaks sellelt saadavat kasumit, vaid kes numbrite tagant oskaks näha ja mõistaks ka seda kasu, mida hästi funktsioneeriv baas annaks skulptoritele ja nende kaudu kogu ühiskonnale. See ju ei hakkaks toda tülikat saba — tehnilist varustust — jupphaaval lühemaks kärpima, et sadaviisi probleemist kergemini üle saada.

Usun, et siin peaks meid aitama Kunstnike Liit, kelle üheks otseseks ülesandeks pean seesuguste loomesuhete normihoidmist, seda enam et asju ei tule praegusel juhul klaarida mitte päris võraste instantsidega. Ja teha

EESTI NSV KUNSTNIKE
LIIDU XVI KONGRESSI EEL

ankeet

1. Mis on praegu teie eriala probleem nr. 1!

2. Mil määral osaleb teie arvates kunst (kunstnik) meie olme- ja

keskkonnakultuuri kujundamises!

tuleks seda võimalikult ruttu, et vabastada skulptorid juba õige pea tollest mõneti ootamatult kerkinud probleemist.

2. Jäagu kunsti ja keskkonnakultuuri süvasuhete selgitus sedakorda targe mate peade tarvis.

Fakt on aga see, et meie skulptorid otsivad hoolega näitusesaali väliseid loomesidemeid. Ja kui seepärast ehk skulptuuride arv Kunstihoone näitustel kahanemistendentsi näitab, ei tähenda see veel kaugeltki, et neid sidemeid samavõrd kah leitud ja loodud on. Kui jätta kõrval vennaskalmud maal ja monumentid linnas, näikse keskkonnakultuur skulptuurisüüsi küll kaunis puhas olevat.

Õeldakse, et kõik tuleb omal ajal või veidi hiljem. Annaks taevast, et see ka keskkonnakultuuri tikkuv skulptuuri kohta käiks.

Kõigile on selgesti näha skulptuuri praegune miniosa nii linnapildis kui ühiskondlikes hoonetes. Asja kohta käivatest otsustest ja määrustest on rohkem räägitud, aga olukorda see märkimisväärselt parandanud pole. Tundub küll, et meil saab keskkond rahumeeli ka ilma skulptuurita kultuurne olla. Ja tõsi mis tõsi: kui see keskkond kultuurne pole, ega siis skulptuuri teha selleks tee. Siinkohal tahaksin meelsasti punkti panna, kui ainult midagi nagu kipitama ei jääks...

Ma ei mõista anda võluresepti, mis asja lahendada aitaks, küll aga juhiksin tähelepanu ühele rahutukstegevale mõttele. Kas pole too praegune tühjal kohal tammumine ehk küllaltki ohtlik näiteks arhitektuuriga tõeliselt kontakteeruda tahva ja seetõttu oma iseloomult tihtipeale mittefiguraalse skulptuuri jaoks? Kas ei kipu seesugune skulptuur hoopiski tellijate puudumisel välja surema või vähemalt skulptorite meele- ja volivalla alt ära libisema? Ilmne on tendents, et eesti arhitektuur koos ruumikujundusega areneb sootuks teist teed pidi kui praegune skulptuur, ning seetõttu kaugenevad nad teineteisest. Mis siis veel rääkida sünteisest, mis peaks baseeruma vähemalt ühtsetel põhiarusaamadel. Vähe on neid arhitekte, kes piisavalt tunnevad skulptuuri, ja ehk veel vähem neid

skulptoreid, kes on kursis meie kaas-aegse arhitektuuri printsiipidega. Võõrandumine sellel tasandil aga lõpeb vist küll sellega, et mõne aja pärast tuleb arhitektil või disaineril eneselt teha ka tarvisminev skulptuurne kujundus, sest skulptorite pärusmaaks sai jätetud vaid figuraalne plastika, millega arhitektuurses keskkonnas tihtipeale pole tõesti midagi peale hakata. Et asi sennapoole kipub, eks anna sellest ju ba praegu tunnustust mõnede meie toimekamate arhitektide ja ruumikunstnike formaalsed skulptuurikatsed.

Ja võib-olla polegi selles midagi halba, ainult et säärasel juhul peaks Kunstiinstituudis arhitektide koolitamisel skulptuuritundide arvu küll oluliselt suurendama.

OLAV MARAN,

maalikunstnik:

1. Eriala tähtsaim probleem on kunsti tähtsaim probleem. Kunsti tähtsaim probleem on elu tähtsaim probleem. Lühidalt kokkuvõetuna: eraldada olulist ebaolulisest. See on väärtuse kriteerium.

On teada, et kunstiteose sisuks ei ole niivõrd kujutatavad objektid kui nende suhe isekeskis, kunstnikuga, vaatajaga, meie ajaga, igavikuga. Et eksisteerida, peab inimene õigesti tabama objektiivses reaalsuses valitsevaid suhteid ja õigesti kujundama oma suhtumise. Kõik, mis aitab lahendada seda põhi-probleemi, on oluline ja väärtuslik.

Suur võib olla väljendatud väikese kaudu, peaaegu, et õigesti. Kuidas saavutada seda «õigesti»? Kuidas tungida sellesse saladusse, nii et see hakkaks end avaldama? On see üldse võimalik? On, aga see esitab meile nõudmisi. Tark Einstein teadis ütelda: «...ülim ülesanne on otsida neid universaalseid seadusi...», millest maailmapilt oleks tuletatav puhtdeduktiivselt. Ei ole olemas loogilist teed, mis viiks nende... seadusteni. Nendeni võib jõuda üksnes intuitsiooni teel, mis baseerub millelgi, mis näeb välja nagu uuringuobjekti-

desse sissetundmine (Einfühlung).» Nii-siis, õige intuitsioon peab millelgi baseeruma. Ja see «millel» — *Einfühlung* — saab olla ainult sumpatiseeriv. Seda on tõlgendatud kui intellektuaalset armas-tust (kusjuures epiteet tuleneb siinjuures ilmselt teaduse spetsiifikast).

Usun, et selle mõtte ülekandmine kunstile ei valmista raskust.

«Maailm on väsinud vihkamast!» hüüdis Gandhi.

Meie, kunstnikud, võiksime olla väsinud objekti kasutamisest poksikotina — esitamaks ja harjutamaks oma professionaalseid võimeid.

Maailmale peab vaatama ausalt, puhtalt, isetult, siis saab ruumi ka too armastus, millele ei avane sügavam tunnetus.

2. Kunsti viimine elukeskkonda ei ole lihtne probleem. Ühest küljest vajalik, teisest küljest manitseb ettevaatlikkusele. Kõik sõltub sellest, kas kunst suudab pakkuda seda, mida inimene tõeliselt vajab. Meie meeled ja vastuvõtlikkus on niigi üle koormatud. Kui kunst lisandab olemasolevatele pingetele uusi, siis võib ta muutuda väsitavaks ja ta paik peaks olema seal, kus vaatamine ei ole kõigile kohustuslik. Kui ta aga suudab lahendada pingeid, siis on ta tarvilik.

ANTS SÄDE,

kirjastuse «Valgus»
peakunstnik:

1. «Nõukogude Eesti raamat üllatab üha uute saavutustega. Kirjastuse kul-lafondi kuuluvad kaunitult kujundatud teosed aina rõõmustavad raamatusõprade silma ja meelitavad nii ostma kui ka lugema...» («Nõukogude Eesti raamat 1940—1974».)

«...Ilukirjanduse hulgas sel korral silmapaistvaid kujundusi ei leitud. Tundub, et selle kirjandusliigi välisilmele on 1973. a. napivõitu tähelepanu osutatud.» («25 parimat 1973».)

«...Avar tegevusväli ootab meie raamatukunstnikke ilukirjanduslikele teostele nüüdisaegse sise- ja väliskujunduse loomisel. Sellealased saavutused on viimastel aastatel olnud suhteliselt tagasihoidlikumad...» («25 parimat 1974».)

Eri aegadel kirja pandud, erinevad hinnangud, vaimustus segi tõsise mu-rega. Nii on see ka täna. Kui sageli me oleme siin Maarjamaal väga rahul olnud oma tulemustega ja siiski näinud, kuidas teised meist ette lähevad! Me rahustame end küll ilusate raamatute- ja šriftinäituste eduga, küll üksikute auhindadega, kuid esteetiliselt rahuldavaid, tõesti häid raamatukujundusi on jäänud vähemaks. Oma ameti tõttu puutun järjekindlalt kokku kogu Eesti NSV uue raamatutoodanguga ja ikka rohkem teeb rahutuks meie raamatukujunduse nigel tase. See pole subjektiivne arvamus. Meie vabariigi kir-

TARTU KUNSTIPROBLEEMIDEST

Tartu kunstielu kriisist on juttu olnud juba aastaid. Juttu on olnud ehk rohkemgi, kui tarvis. Pole aga püütud analüüsida selle põhjust. Tartus elavad kujutavkunstnikud on sageli olnud hämmingus, kui nende loomingut vaat-lusel on rõhuasetus olnud eelkõige asjaoludel, mis neist endist ei sõltu. Kui aastate viisi alustatakse ja lõpetatakse ülevaadet Tartu näitusest nii ette- kui tahapoole suunatud hoiatavate prognoosidega, siis hakkab iga kunstnik end süüdlasena tundma. Paraku ei saa üks vanemaeline kunstnik iseenesest kaheks nooremaks poolduda; ta ootab, et tema loomingut vaatlemisel ei segataks seda ilmingimata kunstielu organiseerimisprobleemidega.

Tartu kunstnikkonna keskmine vanus on teada. Liidu liikmete juurdekasvu vähesus on teada. Millest see on tingitud? Põhjused on nii objektiivsed kui subjektiivsed ja omavahel sõltuvused. Pole mõtet tagantjärele üksipulgi aru-tada, kui põhjendatud oli 50. aastail kõrgema kujutava kunsti õpetuse üle-viimine Tallinna ja ka graafikute kogu tegevuspõllu koondamine pealinna. Paratamatu oli, et sellest peale hakka-

sid kunstnikud, eriti maalijad ja graafikud, pealinna üle kolima, noorte juur-detulek seiskus tegevuspõllu ahtaks-jäämise tõttu. 60. aastate lõpul hakka-sid tagajärjed üha enam ilmnema, sel-lele hakati tähelepanu osutama, kah-juks aga toonis «kallid kolleegid, mis teiega siis lahti on, miks te nii vanaks olete jäänud?». Ei tahaks uskuda, et alati oli tegu üllatusmängimisega. Ilm-selt on tegemist lihtsalt süvenematus-ega, asjade nägemisega hetkepositsio-nilt. Üks piinlikumaid näiteid on mõo-dunudaastane telesaade Tartu kunsti-näitusest, kus kunstiteadlased vaagisid-möötsid, kes esinejaist on vabariiklikul tasemel, kes mitte. Et muudel näitus-tel seda laadi kaalumist ette ei võeta, siis on ilmselt kõik Tallinnas eksponee-ritavad tööd, olenemata autori vanu-sest või loomingutaotlustest, «vabariik-likul tasemel». Arvestamata säherduse avaliku arutluse taktivaesust, oleks hu-vitav teada, kes teeks aruka argumen-teeritusega selgeks, mis on vabariiklik tase või milline on näiteks maailmata-se. (Muide, hiljuti väitis üks pagulas-kunstnik, et «tõelist kunsti» tehakse ainult New Yorgis, ka Pariisis mitte,

rääkimata Senegalist või Eestist.) Niisugusele piiratusle kultuurinäituste mõistmisel lihtsalt peab osutama. Pea-legi kui tead, et töötab ka kunstnikke, kellel tegelikult on meie kultuuriloo-s kindel koht, aga kes väga tagasihoidli-kult üldnäitustele tunglevad.

Tartu kunsti siseelu, subjektiivsed hoiakud on praegu keerulised, ent ras-kused mitte lahendamata. Tartus te-gutsevad neli kunstiga otseselt seotud institutsiooni: Kunstnike Liidu osakond, kunstimuseum, kombinaat «Ars» ja kunstikool. Nende vahel valitseb kena ja viisakas vahekord, kuid hoopiski mit-te selline, mis tagaks maksimaalselt võimalused, et võita nood objektiivse-test asjaoludest tingitud raskused. Üli-koolilinna kunstielu elustumise üks eeldusi on nende kõigi nelja. t i h e d a m, pisut avarama vaimsusega koostöö, samuti Tartu kunstielus kindlat rolli mänginud TRÜ kujutava kunsti kabineti kaasatõmbamine.

Loominguline eneseväljendus avaldub aga eelkõige Tartu osakonna liikmete tegevuses. Loominguline liit on esma-ne, kust kõik loovad tõuked peaksid väljuma. Kui aastate vältel

jälgida kunstnike töötulemusi näitus-tel, eelkõige Tartu aastanäitustel, siis näib, et noorte jõudude vähenemine juurde-kasv on keskmise ja vanema põlve kunstnikke hoopis erilisel stimuleeri-nud. Seal, kus noored enam-vähem järjepidevalt kunstielu lülituvad, loo-vutavad vanemad enesestmõistetavuse-ga koha neile. Tartus aga käiks nagu meeletu pingutus edasi eksisteerida ja luua. Teoreetiliselt võiks Tartu kun-stielu ehk välja surnudki olla, kuid ta eksisteerib ikkagi ja täiesti omanäoli-sena, muidugi ka tänu mõnede noore-mate toetusele. Ei jäänud see märki-mata viimase Tartu näitusegi pu-hul. Rohkem positiivset räägiti küll ku-luaarides. Ainukesena ilmutas avaramat arusaamist L. Gens oma artiklis, mis ilmus «Rahva Hääl».

Paraku tunneb enamik Tartu kunst-nikkonnast end nii linnavõimude kui KL Tartu osakonna juhatuse poolt mahajäetuna. Ilmselt eespool nimetatud objektiivseist tegureist mõjustatuna on KL Tartu osakonna juhatuses kadunud usk oma võimetesse ja võimalustesse. Kahju on sellest eriti nüüd, millal olu-kord nõuaks suuremat initsiatiivitahet

jastused saavad mitmesugustel raamatuvõistlustel üha napimalt auhindu.

Aga milline ta siiski praegu on, see eesti raamatukujundus? Raamatukujundus — see pole ainult kaas, vaid veel tiitel, pealkirjad, illustratsioonid, laopind, paber, see on tervik. Ei muuda asja üksikud kiidetud kujundused, nagu V. Tolli «Ülemiste vanake», N. Neidre «Rüütel tunniks», V. Staniševski Petrarca sonettide kujundus. Need kõik on tehtud erioludes, piiratud tiraažides. Praktiselt on tegu raamatuharuldustega, mida lai lugejaskond ei näe. Pealegi, need kõik olid klassika kujundused. Tänapäeva raamat ei paku kaugetki nii palju silmarõõmu. Eriti juhuslik, igav ja abitu on nõukogude tõlkekirjanduse kujundus. Oige pisut on ehk olukord teisel «koduse» kirjanduse välisilmega. Häbenenud ei pruugi ka poliitilise kirjanduse kujundust, selle välisilme on igati silmapaistev ja soliidne. Luuletuskogude kujundajad loevad aga kõiki poeete justkui sarnasteks, olgu Lorca, Kaplinski või Minni Nurme. Ega muidu iseloomustaks nende kujundust mingi ühine õrnluuriline ja tunglev stiil. Need on n.-õ. Neidre—Üksise—Liiva stiilist inspireeritud variandid. Sellega liitub orgaaniliselt värvituimus, see tuntud hallikas-lillakas-pruunikas toonistik. Ja meie silme ees ongi terve hulk raamatuid luuletuskogudest albumiteni.

Eesti noored raamatukunstnikud on tihti peale küll võimekad graafikud, ent raamatut kui terviklikku kunstiteost tunnetavad nad halvemini. Liiga vähe tuleb ERKI-st igakülgseid, hea stiilitundega raamatuloorejaid. Meie vabariigi kirjastused vajavad aga üha rohkem selliseid kunstnikke, kes oleksid mitte usinad käsitöölised, vaid suudaksid kujundada nii klassikat, moodsat ilukirjandust, ulmetoeseid, poliitilist raamatut kui ka õpikuid ja sõnaraamatuid. Olukord pole murettekitav üksnes kujunduses, põhilise probleem on raamatut maketis, raamatu mudelis tervikuna.

Ei tee meie raamatugraafikutele ka albumite kujundus. Albumitega meil lihtsalt ei vea. Paar erandit ainult kinnitab seda fakti. Ei koostajad ega kujundajad oska õieti midagi peale hakata fotoga. Miks muidu on laulupeo, tantsupeo ja linnade albumid tegelikult fotode halvasti läbimõeldud kollektsioonid, ei sünni uut, üllatavat, literatuuritsemisest vaba teost. Siin on oma osa mängida ka kirjastuse «Eesti Raamat» albumitoimetuse aegunud arusaamisel fotoalbumi olemusest. Me ei tohi unustada, kui suur on trükisõna jõud ja kui kaua püsib trükitud kujutis.

Aja nõuetest on maha jäänud ka mitmed meie ajakirjad. Nende osa lugeja kunstiliste tõekspidamiste kinnistamisel on aga küllaltki tähtis. Kurb on vaadata «Nõukogude Naise» kujundust. Värvitrükk, hea paber ja ajast arust kujundus lausa nõuavad tõsist arupidamist tänapäeva ajakirjanduse kunstilise kujunduse üle. Struktuurilt pisut ebamäärane on «Kultuur ja Elu». Arvan, et see ajakiri võiks juba oma süngevõitu ja kiretu väljanägemise muuta palju efektsemaks, rõõmsamaks,

moodsamaks. Me nagu oleme harjunud selliste kujundustega.

Kõigi trükiväljaannete, nii ajakirjade kui raamatute kunstiline kujundus nõuab tõsist arutamist, sest möödas on aeg, millal raamatukunstnik tegeles ainult kujundamisega. Ta peaks andma teosele või ajakirjale oma mõõdu, kommentaari, hinnangu.

2. Järgnevad read tulenevad eelmistest. Ma ei räägi disainerite ja tarbe-graafikute tööst. Seda teevad asjaosalised ise. Ma mõtlen sellele küsimusele vastates kogu meie visuaalse keskkonna ja olme ning kunstikriitika ja ajakirjanduse suhet.

Trükitud leht—tekst—kujutus—pilt annab end oma olemuse tõttu nagu lugeja-vaataja võimuse. Seda saab vaadata, hinnata, võrrelda, mõelda selle ümber. Trükitud pinna väärtus ongi selles, et ta ei paku eeldusi passiivseks vastuvõtuks, vaid lubab materjaliga tegeleda.

Arusaadav, et trükitud lehepinna tegijal, nii kirjutajal kui ka kujundajal, on suur vastutus ja võim lugeja-vaataja mõjustamisel ning arendamisel. Kas me oskame seda alati ära kasutada?

Minu arvates pole midagi igavamalt kui kunstinäituse kataloogi taoline artikkel, mis pealegi läbi pikitud primitiivsete iseloomustustega.

Äärmist ühekülsust on kõigis neis artiklites pealkirjade all «Mõtteid...», «Uitmõtteid...», «Eelmõtteid...», «Järelmõtteid...».

Lugeja tark, värske, vaimukas tutvustamine tänapäeva eri kunstinähtustega on väga tähtis tema vaimsel rikastamisel. Kuid lõputuist ülevaateartiklist saab lugeja küll vähe.

Siin on ilmselt meie kriitikutel, kunstnikel ja ajakirjandusel palju teha. Isegi «Sirp ja Vasar» on kaugel ideaalsest kultuuri- ja kunstilehest. Oma praeguse mahu ja trükitehnika puhul on enam kui kummaline, et leht ei tutvusta lugejat uute kunstiteostega. Järjekindlalt peaks avaldatama kunstiteoste reproduktioone, hoopis rohkem kui seni. Ei mäleta, millal viimati sai lugeda avameelset ning trafaretivaba intervjuud mõne kunstnikuga. Kirjanike Liidu ajakiri «Looming» on aga leidnud võimaluse ilmutada väga värskeid kunstireproduktioone. Kuidagi ei saa kiita «Sirbi ja Vasara» fotonurka sõna otseses tähenduses. Nii sama abitu on «Rahva Hääle» «Kunstigalerii».

Koos tehnilise ja teadusliku progressiga kulgeb ka teistsugune protsess — inimese vastuvõtuvõime aeglane atrofeerumine. Niisugune võõrandumisprotsess puudutab eelkõige seda inimestegevuse ala, mille alus on emotsionaalsus, s.t. kunsti. Ja oleks kahju, kui selle asemel, et arutada neid teravaid, ent meid kõiki puudutavaid probleeme, pakutaks lugejale pikki järgnevaid lugusid aastakümnete tagusest kunstiajaloo, mille kasutegur praegu on madal.

Selliste artiklite loomulik paik, almanahh «Kunst» on aga niisama hästi kui unustatud...

ja nupukust. Liikudes Tartu ja Tallinna vahet, tekib teinekord tunne, et Tallinnas asuv juhatus huvitub viimastel aastatel rohkemgi sellest, kas ja kuidas kellelgi Tartu kunstnikest läheb.

Ainsana on tartlastest teotahet ilmutanud nahakunstnik Maret Kuke, kelle eestvedamisel on sündinud kohalik tarbekunstisektsioon (ca 35 liiget) ja -näitused. Sektsiooni liikmetest kümme on Kunstnike Liidu liikmed, ülejäänuid osa ka Tartu Kunstikooli lõpetanud.

Tegelikult on Tartu kunstnikkonna juurdekasvu madalseis ületamisel. Hõrendik 35—45-aastaste põlvkonnas jääb püsima. Kuid neist nooremaid on märkamatu juurde tulnud. Kas teatakse üldse, et 35-aastasi ja alla selle ning kõrgema kunstilise koolituse saanud on Tartus 24 inimest.

Juba aasta ringis tegutseb ja muutub üha aktiivsemaks noortesektsioon, milles osaleb 26 kunstnikku ja kunstiteadlast. Kuid kõik see toimub «vaatamata juhataste tegevusetusele».

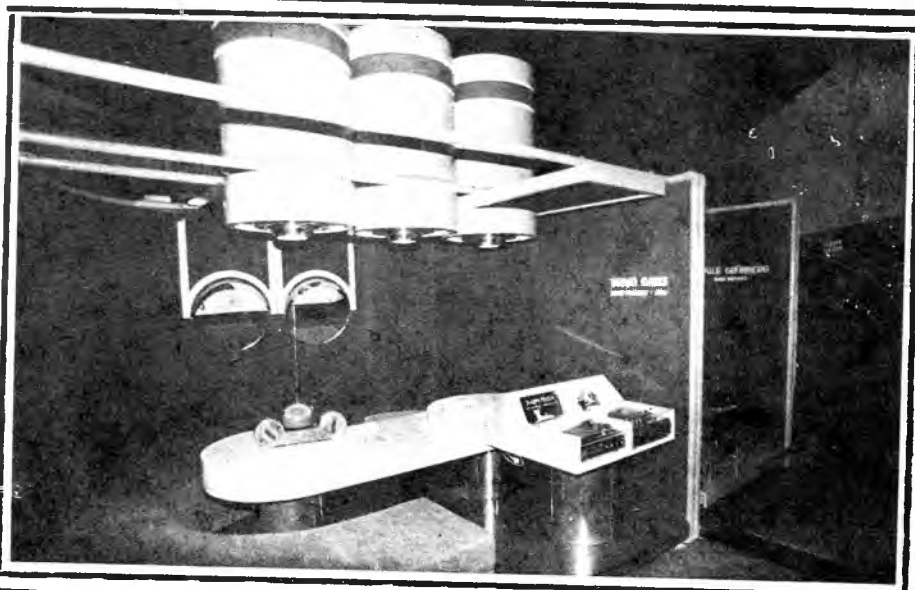
Ei maksaks heituda asjaolust, et enamik juurdetulnuist pole kujutavkunstnikud. Omaaegsel «Pallasel» oli ja on oma väärikas koht meie kunstiajaloo, samuti kestavad tänaseni tema mõjud eesti kunstikultuuris. Kuid tänasel kunstil on ka omad erijooned. Ja üks selliseid on tarbe- ja dekoratiivkunsti ning disaini osakaalu suurenemine.

Kujutavale kunstile jääb ikka eluõigus. Nüüd olenebki palju KL Tartu osakonna juhatastest, kas ja kuidas neist noortest kunstnikest lähemal aastail Kunstnike Liidu liikmed ja aktiivselt loovad isiksused saaksid. Sihikindel koostöö teiste eespool nimetatud jõududega võiks olla eelduseks normaalse, uueneva kunstikollektiivi sünniks.

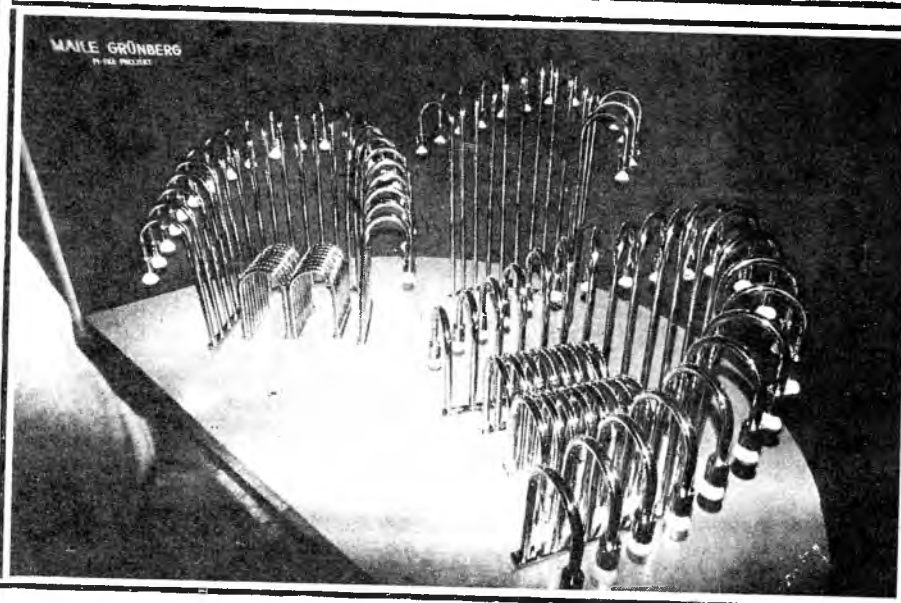
Muidugi, see ei ole lihtne. On raske uskuda ja optimistlikuks jääda, kui kuuled näiteks, et TRÜ on otsustanud lõpetada kunstiajaloolaste ettevalmistamise, millel osaliselt baseeruvad Tartu kunstielu jõuvarud; kui kuuled, et enamik noori arhitekte lahkub Tartust kohe pärast suunamisaja lõppu. Ent need pole ainult tartlaste, vaid kogu Eesti kultuurielu puudutavad tõigad. Seepärast arvan, et Tartu kunstielu probleemid on ka kogu meie vaabriigi probleemid. Karta on, et kohalike loominguliste liitude pingutustest üksi enam ei piisa. Kui tahetakse, et selles küsimuskompleksis tõeliselt midagi uut toimuks, peaks KL Tartu osakonna uue juhataste loodetavale tarmukusele ka kõrgemad organid abi osutama. Ent tõsiasjaks jääb, et kui me ei aita end ise, siis ei maksa isegi pilvepealsetele jõududele lootma jääda.

ILMAR MALIN

NÄITUSED KUNSTIHOONES

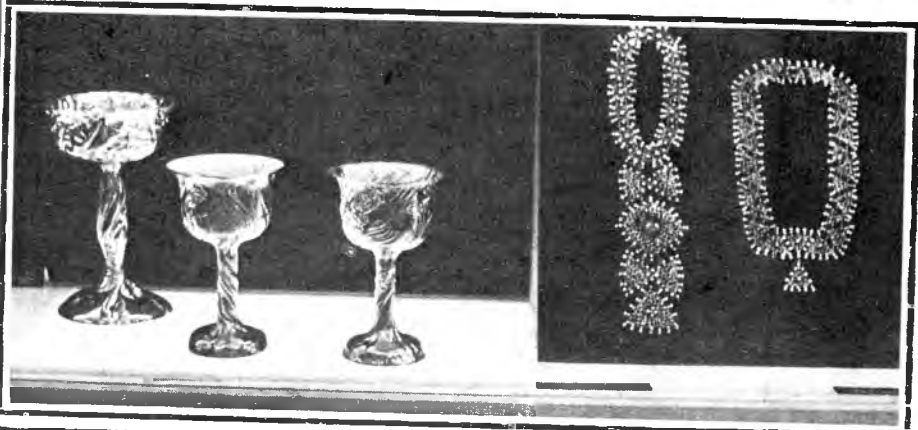

10. jaanuarini on avatud näitus «RUUM JA VORM» III. Pildil: Toivo Gansi (ülal) ja Malle Grünbergi väljapanekud.

Skulptuuri väikevormide näitus on avatud aasta lõpuni. Pildil: Tiilia Loff. Klaasist dekoratiivskulptuur (1976); Ülo Oun. «Novell» (kips, 1976).

TALLINNA LINNAMUUSEUMIS

eksponeerivad oma loomingut metallikunstnikud Tiit Aru ja Tea Vellerind.

100 AASTAT

NÄITEKUNSTI

SAAREMAAL

Kuressaare saloniklubi, kus 1876. aastal eesti-keelne näitemäng ette kanti.

Homme avaneb Saaremaa Rahvateatris eesriie taas uueks esietenduseks. Sedapuhku on põhjust lavale tuua Nõo kõsterkoolimeistri J. Kantzwey kurb ja õpetlik armastuselu «Mihkel ja Liisa ehk Vaata, mis rikkuse ahnus teha võib». Näidend, mis tänapäeva vaatajale on ehk liiga naiivne ja moraliseeriv, osutus 100 aastat tagasi just selleks, mille Kuressaare kihelkonnakooli õpetaja Anton Luts 1876. aastal kümme-kümne olemasoleva eesti algupärase näidendi seast välja valis ja oma vastasutatud näiteselektinnaga Kuressaare salongklubis eesti keeles ette kandis. Eesti ühes kõige saksikumas provintsi linnakeses oli see meele ja austustvääriv samm. Kuressaare üle 3000 ulatuvast elarikkonnast moodustasid sakslased olulise ja mõjukama osa. Nad elasid küllalt hästi korraldatud «seltsielu»: linnas tegutses mitu seltsi ning meeskoor. Haritud ja jõukamatele eestlastele ei olnud tee saksa seltskonda täielikult suletud ning Riias Balti Õpetajate Seminarist kodusaarele naasnud värsked kooliõpetaja es oli see vaat et poolvalla. Rahvusliku liikumise tuuled olid Saaremaad ja Kuressaare linna vaid riivamisi puudutanud. Rääkida avalikus kohas eesti keelt tähendas end «seltskonnast» vabatahtlikult välja arvata.

Nii sai Anton Luts esimeseks eesti rahvusest haritlaseks, kellel jätkus meelekindlust traditsiooniks kujunenud teelt kõrvale pöörata.

Kahjuks puuduvad andmed A. Lutsu esimese näitemängu etenduse ja näitetrupi koosseisu kohta, samuti pole teada, kuidas võttis etenduse vastu Kuressaare väikekondanik elanikkond, kuidas reageerisid sellele kohapealsed saksa ringkonnad. Tänu S. A. Parmi 1904. a. ilmunud «Lühikesele eesti näitemänguajaloole» teame, et Anton Luts tahtis Kuressaarde alalist näitetruppi asutada ning et see etterõde tal korda ei läinud, vaid hoopis palju tüli ja pahandust kaasa tõi, mispärast ta näitemängutegevusest kõrvale astus. Seetõttu sai järgmine näitemänguetendus,

milleks uuesti «Mihkel ja Liisa» oli valitud, Kuressaares teoks alles 1882. aastal, kuus aastat pärast esimest etendust. Osatäitjate hulgas oli ka maalt pärit rahvast — köstrid Nüpsik ja Vilido (lõpetas samuti Balti Õpetajate Seminari) Reost. Teistest osatäitjatest on teada veel Kristjan Kingissepp (Viktor Kingissepa sugulane) ja Marie Lenardson. Asjaolu, et tegelaste hulgas oli ka naine, on üsna tähelepanuväärne, sest tol ajal peeti naiste esinemist näitelaval ebasüüdsaks. Etendus toimus sakslaste salongklubis einelaua ruumides. Esineti kahel korral, esimesel etendusel olid näitlejad Mustjala, teisel Sõrve rahvariides. Huvi etenduse vastu oli nii suur, et juba nädal aega enne olid piletid välja müüdnud. Enne eesriide avanemist pidas A. Luts kõne näitemängu tähtsusest ja seletas tüki sisu. Saalis oli ka mõisnikke ning Kuressaare tähtsamaid ametimehi. Enamik publikut nägi näitemängu esimest korda ning võttis ettekande heatahtlikult vastu. See andis julgust edasiminekiks, pani uskuma oma võimetesse

Kuressaare kihelkonnakooli õpetaja Anton Luts, kes lavastas andis ülevaate 1977. aasta esimese kuu kuu filmirepertuaarist. Vene NFSV teenelise kunstnikust lavastaja Fjodor Mitrukist jutustas režissöör Rein Raamat. Linastusid F. Mitruki filmid «Saar», «Karupoeg Puhh» jt. Nukujuht Heikki Krimm esines loenguja «40 aastat stuudiot «Sojuzmultfilm». Noorte multiplikaatorite probleemidest vestles Nõukoode-

ning 1886. a. algasid Kuressaares esimese eesti seltsi tiiva all enam-vähem regulaarsed näitemänguetendused. Hiljem jätkasid neid traditsioone juba Saaremaa Karskuse Selts ning laulu- ja mänguselts «Lyra», kes 1906. a. ühinesid Kuressaare Eesti Seltsiks (KES). Näidendeid kanti ette seltsi peoõhtutel, iseseisvate teatrietendusteni jõuti alles XX sajandi 20. aastatel.

Esimesed näitejuhud olid A. Luts, C. Allik, T. Liiv, O. Kunstmann, G. Kukk, A. Niit jt. Kohe pärast trüüsi ilmumist omandasid seltsi näite- trupi repertuaaris kindla koha praegu eesti näitekirjanduse klassikasse kuuluvad L. Koidula «Säärane mulk», J. Kunderi «Kroonu onu» ja A. Kitzbergi «Punga Mart ja Uba Kaarel». Viimane sai nii populaarseks, et Saaremaa Karskuse Seltsi liikmed A. Kitzbergile selle näidendi kirjutamise eest tänukirja saatsid. «...sest, et nimetatud näitemäng karskuse asjus väga tähtjas on» («Saarlane» 1895, nr. 84). Kitzberg jäi saarlaste lemmikautoriks ka edaspidi. Et seltsid olid vaesed, siis kanti enamik näidendeid ette üüritud ruumides. Varasematel aegadel olid nendeks tihti nn. konsul Schmidt «sui teatre» maja (praegune Lingi ait), hiljem juba kuursaal jm. 1911. aastal ostis KES maja, mis jäi nii seltsile kui ka selle näitetrupile koduks pikkadeks aastateks.

1924. a. algas Kuressaare teatritegemise ajaloos uus etapp: tööle asus seltsi esimene palgaline näitejuht Jaan Metua. Uus näitejuht seadis sisse kindla kodukorra, proovid hakkasid toimuma regulaarselt, tekkis teatriatmosfäär.

Poolkutseline teater sai selleks taimelavaks, mille pinnal hiljem võrsus uutes ja hoopis paremates oludes Kuressaare kutseline teater, kes tõi lavale ka vene ja nõukogude autoreid.

Praegu jätkab saarlaste teatriteed Saaremaa Rahvateater.

INGE SIKK

FILMIKLUBIDES

■ Filmiklubide ja Kinoalaste Rahvaulikoolide Vabariiklikus Nõukoos kinnitati kolm uut filmiklubi.

Rakvere koolinoorte filmiklubi presidendiks valiti 3. keskkooli kooli- ja klassivälise töö organisator Elvi Aru. Esimese õppeaasta teemaks on «Nooruk ekraniil».

Rakvere koolinoorte venekeelse filmiklubi presidendiks kinnitati 2. keskkooli õpetaja Jelena Muhina. Esimesel õppeaastal tutvutakse erinevate filmižanritega.

Filmiklubide avaõhtul esines tervitussõnavõttuga Rakvere rajooni parteikomitee agitatorid ja propagandasakonna juhataja Boris Gorbunov. Vaadati režissöör Sergei Solovjovi rahvusvahelist tunnustust pälvinud mängufilmi «100 päeva pärast lapsepõlve» ja seeria «Oota sa!» üheksandat jagu. Nähtu põhjal kuulutati välja kirjandivõistlus.

■ Tööpunalipu ordeniga Tartu Kateremonditehase filmiklubi on esimene ühe tööstusettevõtte kinnine klubi (nõukoogu esimese Annes Andresson). Valitud kaava kuuluvad mängufilmid «Pree-mia», «Konformist», tõsielufilmid «Ja siiski ma usn», «Rahu eesliini», multifilme jm.

■ Filmiklubide ja kinoalaste rahvaulikoolide ülevabariiklises seminaril osales kaheksaküm-mend aktivisti.

Filmlaenukuse ja Reklaami Valitsuse juhataja Ahto Vesmes andis ülevaate 1977. aasta esimese kuu kuu filmirepertuaarist. Vene NFSV teenelise kunstnikust lavastaja Fjodor Mitrukist jutustas režissöör Rein Raamat. Linastusid F. Mitruki filmid «Saar», «Karupoeg Puhh» jt. Nukujuht Heikki Krimm esines loenguja «40 aastat stuudiot «Sojuzmultfilm». Noorte multiplikaatorite probleemidest vestles Nõukoode-

maa noorte kineastide tänavusel kokkutulekul käinud režissöör Aarne Ahi. Multiplikaatorite rahvusvahelise kokkutulekust Alma-Atas ja nõukoode paljurahvuselist multiplikaatorite käsitlevast Üleliidulisest multikomisjonist pleenimist Kišinjovis rääkis filmirežissöör Heino Pars. Näidati multifilme «Siil udus», «Vandike» jt.

VAIKE KALDA

ESTICA

■ Leedu kirjandusajakirjas «Pergale» nr. 11 kirjutab teatri-teadlane Mark Petuchauskas Tallinna Noorsooteatri suvisest külalisetendustest Viinluses, rõhutades, et etendustel ilmsesid külaliskollektiivi intensiivsed püüdlused kasutada uusi, värskeid loominguteid.

PILK

NOORSOOTEATRI

VÄIKESSE SAALI

JAAN KAPLINSKI ÜHEMEHEMÄNGUST «PÖGENIK»

Aime Undi kujundus tähistab Noorsooteatri väikeses saalis «Pögeniku» tegevuspaika, taluaita. Aida uks on suletud. Suletud väljastpoolt. Sees on kirstu peale kõhuli viskunud noor mees, Pögenik. Seljas on tal valged linased riided. Noormees lamab täiesti liikumatult. Tema keha on lõtvunud. Näib, nagu oleksid vaim ja mõte selle hüljanud. Ent ei, noormehesse hakkab elu siiski tagasi tulema. Mingi painajalik mõte annab impulsid tegutsemiseks. Üks tema laiali sirutatud kätest tõuseb vaeu ja langeb kohe kirstukaanele tagasi. Saali kostab nõrk TUMP. Seesama kordub teise käega ja kirst kajab vastu TAMP. Käte liikumine muutub järsemaks ja löögid kirstukaanele järjest tugevamaks. Ja ikka valjemini kostab TUMP-TAMP... TUMP-TAMP... Peatselt on liikumisest haaratud kogu keha. Löögid kirstu kaanele valjenevad veelgi ja vastukajav TUMP-TAMP... TUMP-TAMP... paisub pööraseks trummeldamiseks. Noormees valdab seletamatult hirmu. Ja äkki hüppab ta vedrust lastuna suletud ukse juurde ja hakkab rusikatega vastu seda prõmmima. Kogu tema olekus peegeldub üks mõte: on vaja välja pääseda! Pääseda nende eest, kes tulevad teda kinni võtma. Ent uks ei anna järele. Noormees väsis tagumast. Ka hirmutunne annab järele ja tasapisi meenub kõik. Meenub, kuidas ta tappis mõisavalitseja. Kuidas varjas ennast metsades ja rabades, kuidas tuli lõpuks inimestelt ulualust otsima ja kuidas petlik peremees ta aita meelitas. Noormehes pea on väsinud ja vaevaldud. Ta ei ole suutnud lõpuni mõelda mõtet, miks ta kõike seda tegi. Autori tabava määratluse järgi tambivad tema vaeses peas jah ja ei, küsimus ja vastus, õigus ja ülekohus. Tambivad nagu kaks kruupe ühmerdavat naist. Ikka TUMP-TAMP... TUMP-TAMP... Ja tal pole kusagile pääsu neist mõtetest. Tahtmatult hakkab ta toimuma veel kord silmade eest läbi laskma.

Nii algab Noorsooteatris Jaan Kaplinski jutustuse «Pögenik» põhjal loodud ühemehe-mäng. Lavastaja Kaarel Kilvet ja osatäitja Tõnu Saar on autori mõtte kohe etenduse alguses veenvalt ja leidlikult lavakeelde transformeerinud ja andnud vaatajale täpse häälestuse edasise vastuvõtmiseks.

Autorile on Pögenik tavali-ne talupoeg, igati on hoidutud tema heroiseerimisest. Mõisavalitseja Tardeli tapmine on pigem rumal juhus kui aatelistel kaalutlustel toimepandud tegu. Nii hindab seda tagantjärele Pögenik ise, nii peaks sellesse suhtuma ka vaataja. Ent juhus ja paratamatus on teatavasti omavahelises dialek-

tilises seoses. Lugu Pögenikust panebki meid neid seoseid otsima, nägema ja mõistma. «Pögeniku» väärtus on minule see, et põhjuste-tagajärgede loogilises ahelas saab juhus lõppude lõpuks paratamuse selgusti tajutavad piirjooned. Nii nagu piirsituatsioon asu-vate inimeste puhul ikka, nii taandub ka Pögeniku juures viimaks kõik kahele vastand-poolusele või autori ütluse jär-gi kahte erinevasse uhmrisse. Ühte on kogunenud kõik see, mida kristlik moraal sajandite vältel tabuks kuulutanud. Praegusel juhul avaldub see käsus — sa ei pea tapma! — ja selle rikkumises. Teises uhmris on aga põlvest põlve emapiimaga edasiantud viha sakste kui talupoegadele teh-tud ülekohtu kandjate vastu.

Olgugi et autor ei anna ju-tustuse lõppedes sõnaselgelt teada, kumb ühmerdavast poo-lest — kas õiguse- või süütun-ne — peale jääb, ei varja ta oma sümpaatiat noormehes vas-tu. Seda sümpaatiat jagab ka lavastaja koos osatäitjaga.

T. Saare Pögeniku visklevat ja ennast vintsutavat pihti-must kuulates jääb uskuma, et temasugust vastuvõtlikku noormeest võib oodatava huku eel tõesti kõige rohkem rõhu-da laulmata laulude koorem. Tunne, et ta pole veel õieti midagi suutnud endast anda, mis temas peidus. Saalis istu-des hakkad tajuma seni koge-tust hoopis selgemalt, kuidas rõhumine ja sotsiaalne eba-võrdsus võivad muserdada noore inimese natuuri, mulju-da tema hinge, murda tema vaimu.

«Pögeniku» senine lavaline käekäik on olnud üsna otsingu-torohke. Lavastajat ja osatäitjat usutledes kuulsin, et seni pole ükski etendus olnud teisele täie-likult kaksikvend. Ligemale kol-mekümnel korral rambivalgust näinud lavastus on etendusest etendusse muutunud, arenenud ja küpsenud. Pakutud üldise la-valise lahenduse juures olevat kangela seipsete rõhutami-sel ja juhtunu meenutamise nüansseerimisel jõutud enam-vähem nelja erineva variandini. Asjaosaliste endi arvates olevat seni olnud ka neli-viis kunstilise täistabamusega etendus. Aga ka tasemet kõikuvaid, rabadaid ja peaaegu aia taha läinud etendu-si.

Ise nägin «Pögenikku» no-vembri kahel viimasel laupäeval. Ja tõesti, etenduste tase ning teatrist kaasavõetud kunstilaeng olid üsna erinevad. Esimesel etendusel võis kunstilise terviku asemel jälgida vaid üksikuid õnnestunud stseene. Need elasid omaette elu. Ka rõhked rahva-laulud tundusid veidi meelevald-selt tegevusse lükituna. Teatrist lahkudes panin koguni küsi-märgi alla lavastuse (ja jutustu-sel) kontseptsioonilise töötluse ning selguse. Teisel korral nägin aga kunstiküpselt ja hästi tervik-likku etendust. Tegevus ja kan-gelase meeleolude muutus olid loogiliselt, stseenist stseeni aren-datud ja psühholoogiliselt põhjen-datud. Ka laulud (Jaan Sarve seade) olid kui osa tervikust ja nende arajätmine tähendanuks kogu lavastuse ja kan-gelase poeetilise veetluse vaesestamist. Eriti õnnestu-nud ja meeldejäävad olid karuga kohtumise, Maiega hü-vastijäta ja mõisavalitseja Tar-deli tapmise meenutus. Näitle-jate suutis kõik need sündmused peaaegu nägemuslikult esile ma-nada. Oli leitud täpne suhe toi-munuse, selle pooleldi kom-menteeriv, pooleldi kõike uuesti läbielav esitamine. Alnsaks nõr-gaks stseeniks jäi mõisatalis lä-bipekstud isa kojuaabumise meenutus. Selle pühalikult paa-toslik-monotoonne esitamine oli vastuolus ülejäänud stseenide laadiga ja jäi kuidagi võltsilt

TONU SAAR «PÖGENIKU» NIMIOSALISENA.

kõlama. Seevastu olid mõlemal ohtul ühtemoodi tugevad lavastuse algus ja lõpp. Eriti lõpp, milles jutustusega võrreldes oli teater autorit üsna oluliselt täiendanud.

Nagu juba eespool märkis, ei anna autor «Pögenikus» kahe vastandliku hinnangu — enda süüdi- või õigeksmõistmise — vahelises heitluses selget vastust, kumb pool peale jääb. Õigemini, ta ei saa seda anda, sest nii ühel kui teisel puhul satuks ta vastuollu oma taotlusega mitte näidata Pögeniku kangelasena. Kui iseendaga ümmikuse jooksnu noor- mees jõuab lõpuks veendumusele, et surnud mõisavalitseja on suurem mõrtsukas kui tema, peaks jutustuse loogiliselt lõpuks olema see, et Pögenik paneb aida põlema ja valib vangirahade asemel tulesurma. See aga tähendaks kangelas sündi. Teatavasti ei vasta säärane lahendus autori taotlustele. Kui aga Pögenik aita põlema ei pane, kaotaksid kõik tema sakstevastased süüdistused veenvuse, tõe otsimise pinget ja kogu jutustuse sotsiaalse ülekohu ning rõhumi- se vastu suunatud paatos maanduks. Maandav varras oleks vaataja silmis Pögeniku argpükslik käitumine. Nii et kumbki lahendus ei sobi autori valitud probleemikäsitlemisega kokku. Kui ühene lahendus ei sobi, siis peab see olema kas mitmene või hoopis ebamäärane. Autor on valinud viimase, mõtet lõpuni mõelda võimaldava väljast tuleva jõu (*deus ex machina*) sekkumisega. Pögenik justkui süütaks tule, kui äkki hüüab ukse tagant temale tuttav hääl: «Kulla Tõnis, miks sa nii tegid? Kuidas sa aru ei saa, et sa oled sina ja et sa oled kodus?» Sellega annab autor mõista, et Tõnis on veidi nihestunud olekuga. Et kogu see lugu on kas tema haige pea väljamõeldis või vastupidi: haige pea ja nihestunud olek selle kunagi varem toimunud loo tagajärg. Tõsi, see on tõesti üks võimalus üheselt võetavat lahendust vältida. Minu arvates siiski mitte lõpuni veenev lahendus. Lavastuses aga on hüljatud ebamäärane lõplahendus ja leitud sõna otseses mõttes mitmetahenduslik finaali. Aida ukse tagant kostev tuttav hääl on lihtsalt ära jäetud ja küsimuse vastamine, kas pögenik paneb aida põlema või mitte, jäetakse vaataja enda otsustada.

Selline lõpp on mõjuv. Selles on teatri kutset kunagi esilaste juures tegelikkuse osutunu põhjal mõelda meie tänapäevastele tõe otsimisele ja selle kaitsmisele. Ent millest siiski etenduse nii suured kõikumised? Osatähti ise arvab, et mingil määral tuleneb see materjali sügavusest. Jutustus pakkuvat kangelas mõtte- keerdumist tõlgitsemiseks nii paljul erinevaid võimalusi, et ta loeb seda enda jaoks ammendamatuks. Sellesse võivad kui tahes sügavale kaevuda, ent ikkagi polevat põhja tunda. Toodud väites on kahtlemata oma iva olemas. Kurjast on aga see, et paljude võimaluste olemasolul ilmneb seni leitu kaotamine. «Pögenik» olevat lavastus, kus etenduse tase sõltub rohkem kui kunagi varem näitleja eelnevast häälestusest, meeleolust, päeval läbielatud, publiku reageerimisest jne. Kõik see kõneleb aga näitleja oskamatusest fikseerida endas leitud lahendu-

se täpsem variant, taastada see etendusest etendusse, selle taga on omakorda harjumatu rakedada oma töös seda, millest oli kõrgkoolis näitlejameisterlikkuse abc tundides juttu. Igasugune oskus talletub tegelikult töös. Ent näitlejale tähendab töö määritud rolli. Kui aga kuulsin, et Tõnu Saarele on «Pögenik» nelja-aastase teatrisviibimise järel esimene suur ja tõsine ülesanne, mis nõuab kõigi oskuste ja teadmiste järgitavat rakendamist, siis jäin küll mõtlesse.

Põhjust mõtlemiseks süven- das veelgi osatähti ja lavasta- ja ühine soov, et oleks hea, kui igale noorele näitlejale antaks selline ülesanne nagu «Pöge- nik» vähemalt kord enne kolmekümneks saamist. Mõtle- sin, miks see nii on. Mõtlesin teatri, näitejuhi ja reper- tuaarikuundajate osale näit- leja töös ja saatuses, näitleja sünnis ja surmas. Oelduga ei taha ma mingil juhul näitle- jalt endalt vastustada oma an- de arendamise eest ära võtta. Sugugi mitte. Samuti ei taha ma kummutada Stanislavski väidet väikestest rollidest ja väikestest näitlejatest. Kuid näitleja, eriti noore näitleja arengu seisukohalt on siiski oluline vahe väikese, vähem nõudva ning suure, kõike- nõudva ülesande vahel. Hoopis hull on aga see, kui näit- lejal pole pikemat aega ühte ega teist ülesannet, vaid ta on töötanud kahjuks pole see näide meie teatrites mitte ainult abstraktne võimalus, vaid üsna reaalne fakt.

Arvan, et nii nagu spordis, nii tuleks ka teatris iga näitlejat või- mallikult rohkem ja tema võimete maksimumi kohaselt koormata. Võib-olla peetakse mind sellise nõudmise pärast eluvõõraks idealistiks. Kui aga praktika on mingi kandi pealt mada, siis tuleb seda muuta. Selline nõue tuleneb ka hilju- tisest NLKP Keskkomitee ot- susest, milles vaeti tööd loo- mingulise noorsooga.

Igal juhul ei saa pidada normaalseks, et eeldustega noor näitleja saab esimese tõ- sise ülesande alles neli aastat pärast kõrgkooli lõpetamist! Ja sedagi alles tänu temale endale. Hakkas ju T. Saar «Pögenikuga» omaalgatuslikult jõudu proovima, teadmata, kas ja millal seda repertuaari võe- takse. Ta lihtsalt tundis, et on ülim aeg millegi suurema ja tõsisemaga jõudu proovida. Vastasel korral võib kõik see, mis kõrgkoolis ametit õppides omandatud, vastu taevast len- nata.

Ja veel ühest probleemist. Selleks on teatrite väikeste saalide rakendus. Praegu on meie kaheksal draamateatril kolmteist saali. Peatselt sa- vat teise saali ka Vene Draa- mateater. Sellega siis juba pooltel teatritel kaks ja «Va- nemuise» koguni kolm saali. Ajal, mil väikesed saalid val- misid, räägiti eranditult igas teatris, et noh, nüüd laseme näitlejatel ja lavastajatel roh- kem eksperimenteerida, jõu- du proovida ühe- ja kaheme- hetükkidega, lühinäidendide ja luulepõimikutega, avardame võimalusi vormilisteks otsin- guteks ja stiilindividaalsus- te arendamiseks. Milliseks ku- junes aga tegelikkus? Ma ei

taha sugugi olematuks teha mitmeid õnnestunud otsinguid ning leide väikestes saalides, kuid julgen siiski väita, et olemasolevad võimalused pole kaugelki ammendatud. Veelgi hullem, on kinnistumas praktika, kus väikestesse saa- lidesse suhtutakse kui abiven- tiili repertuaariplaani kvanti- tatiivseks täitmiseks. Sest teatrite töö hindamisel pole praegu tähtis, kas lavastus tuli välja põhi- või väikeses saa- lis. Plaanid täitmiseks lähevad mõlemad täie ette. Ilmselt ta- hab etenduste planeerimise ja arvestuse selline kord revidee- rimist.

Kas poleks õigem lähutada põhimõtet, et väikeste saali olemasolu eeldab ka selle plaanilist koormamist? Näiteks eksperimentaallavastuste, au- toriõhtute, luulepõimikutega, kammerlikemate teoste välja- toomiseks. Niisuguse plaani määramisel peaks aga olema aluseks teatri oma- poolne ettepanekud ja arvestus, et väikeste saa- lide lavastused pole teat- rile rentaablid. Ent mida arvavad sellest teatritegijad ise?

OLAF GEHRKE

JEAN COCTEAU MONODRAAMA «HOOLIMATU ARMUKE»

Poksiring nõõride ja nurga- toolidega. Erkvalgetest plaati- dest pörand, ventilatorid, pia- niino, suur trumm ja kontra- bass, valge dekoratiivkuppila laualamp, valge telefonitoru, hüppendör. Ongi vist kõik sel- les lavastuses kasutatavad vahen- did, kui mitte arvestada rau- nide vaheajal pakutavat kohvi, kompvekke jm. (kunstnik Aime Unt). Ning kaks tegelast — Mees ja Naine. Naine pikas ning avaras, lavapildil ü- ldiselt neutraalse koloriidiga löi- kavalt kontrasteerivas, pimes- tavpunases kleidis, mis mele aega tooduna nagu otstarbetu- nagi tundub. Uhke seotungu- paruka võtab Naine peast hil- jem, siis, kui tegevus keevalli- seks kipub minema. Mehe rii- tus on täiesti tänapäevane, ka pole tema käitumises märgata poosi ega teatraalselt hoiakut. Kõlab gongilööök. Algab võit- lus. Eluvõitlus Naise ja Mehe

tavate ülesannetega? Päril al- gul, Meest koju oodanud Naise etteheitva pöördumise pea- le («Su ode helistas... Kus sa olid?») püüab Mees tabada ja edasi arendada Naise kõne me- loodikat ja intonatsiooni temale suhtlemiseks antud keele for- maalsetes piirides: Mees otsib vastust kontrabassil, trummil ja klaveril, kuid ei leia seda, sest mõlemad, nii Mees kui ka Naine eksisteerivad omas, «keelebar- jääriga» piiritletud maailmas. Ja siiski on võimalik luua ühen- dav sild kahe ka nii erineva inimese vahel. Tõelise mõistmise ja harmoonia momendid saavad võimalikuks siis, kui teineteist- le midagi tõestada tahtmine või enesehaletsemine annab maad siirale tundeväljendusele, mõ- tisklusele («ootamine»). Naine ist- tub langetatud päi, Mehele pikk nukravõitu improvisatsioon).

Ent niipea kui too habras sild kas tahtliku või ettevaata- matu tundetooniga purustatakse, algab duell. Naise sõnade paus- tatud paatose maandab Mees iroonilise suhtumisega: paar tak- ti või fraasi mingist üldtuntud ning täpselt teada oleva tähen- dusega meloodiaga, mis kommen- teerib kaastunde apelleeritud sõna, suunab kogu emotsiooni- tasandi teisele järele. Naise teatraalselt kasvava üksindus- masendusega lausutud sõnadele («Kell kaks... kell kaks ja küm- me minutit...» kell veerand kolm...») vastandub iga kord fraas tangost «Armukadedus», oõnsavõitu paatosele («Hakkam- elama. Hakkam võitlema. Ja võid- dan») järgneb vaid paar takti «Marssejessist», ent ka sellest piisab, et suhtumine paika pan- na. Kui aga lõpu poole hakkab Naine Mehe totaalse iroonia ta- gajärjel juba lüüsaanult igasu- gust lootust kaotama, pakub Mees talle fraasi «Armumelma- test». «Sa valetad,» vastab selle peale Naine.

Finaalis pöörab Mees oota- matult Naise relvad (sõna) te- ma enda vastu. Siinne teatraal- ne tekst («Sa oled liiga kalk, liiga julm...» jne.) omandab Mehe suus monotoonse rütmil- rõhutamisega ja pseudoteatraal- susega veelgi parodeerituma täh- enduse, mis Naise täiesti um- mikusse ajab (need on ju tema enda sõnad). Algul vaatab ta hirmunult ja abitsiivalt vahe- kohtuniku poole, siis, viimaselt poolehoidu leidmata, lihtsalt põ- geneb lavalt.

Mängu juht-vahekohtunik on Kaarin Raidi, lavastuse autor. Tema on ka see, kes algul mä- ngijalle ja vaatajale mängureeg- lid ja ülesanded selgeks teeb («Eesmärgiks on teineteismõist- mine!»). Naisel ja Meest tegevu- ses ja vaheajadel abistab: neile kohvi toob ning neid rahustada püüab, kui vahekorrad liiga ter- ravaks lähevad.

Nii katsetatakse Noorsoo- teatri väikesel laval Jean Coc- teau «Hoolimatu armuke» monoteeksti tänapäevakohasust. «Katsetatakse» seepärast, et etendus on peale varjamatu eksperimentaalse alglaenduse ka igal õhtul küllaltki impro- visatsiooniline. Pole sugugi ju- huslik, et kunagi tõsidsama- tiliselt kirjutatud näidendid

hedal sündiva ekspressiivse (väikese saali jaoks ehk üle- arugi agressiivse?) emotsiooni- laengu tõttu (kui kõlab gong raundi vaheajaks, hingavad vaatajad kergendunult). Ja siiski pakub etendus teatrisõp- radele mitte just sageli ette- tuleva võimaluse peenpsüh- holoogilises analüüsis avaldu- va teatri- ja näitlejaloomingu immanentset võlu nautida, ol- la tunnistajaks oma silma all sündivale tundedialoogile.

Nagu juba öeldud, omandab iga fraas, nii verbaalne kui muusikaline, lõpliku tähendu- se alles partneri reaktsiooni järel. Sellega muutub kogu monodraama sisuliselt dialoo- giks. Improvisatsioonilisusest annab tunnistust see, et näh- tud kolmel etendusel olid mit- med rõhuasetused ja reaktsioo- nid muutunud, kuid üldiselt on etendus kord-korralt täp- sust, haaravust ning kindlust juurde saanud.

ENN SIIMER

a nüüd näitlejaist, Silvia Laidla eelkõige. Sest Laidla näitlejaosapäralt on ehitatud Raidi lavasta- jahendus; see on olnud ole- ti esitajast enamgi, kui meil tavaliselt kombeks.

Cocteau kirjutas oma teksti kunagi Edith Piafi jaoks, niisil- täiesti teistsugust näitlejanatuuri silmas pidades, tegi väga prant- suspärase, siiski täisdramaatilise loo Naise üksindusest ja hinge- jõust, igikestvast võitlusest ar- mastuse ja mõistmise pärast, milles kaotadeski võib inimlikult ometi võitja olla. Laidla esitu- ses on kaotus lõplik just ses vii- mases, nõnda-ütelda moraalses mõttes. Naine ei päli vaatajate poolehoidu, sest tegijad ei taha seda.

Üks Silvia Laidla paljude la- vategelaste korduvalt eritun- nusest on teatud kindel naisli- ku mõtlemisviisil alalilik, mis ühe või teise tüki nõudeist olenevalt võib neid tegelasi kenast puh- tast lihtsamusest kuni lausa- rumaluse ja piiratuseni viia. Kusagilt siit on pärit kerge mu- ge algpõhjus, mis meil, vaatajal, Laidla alati tõsiselt osi jälgides vahetevahel ometi huulile ker- kib. Tavaliselt lasseb Laidla meid seejuures kangelasna suhtes heatahtlikud või, ütlemele, loole- valt heatahtlikud ehk ka kaas- tundlikud olla. Seekord on aga asi tõsisem: huumorivarjundit kipub asendama iroonia. «Hooli- matu armuke» Naine on ilm- se suhtega mängitud, niisil mit- te täieliku rollisse sisseelamise ja samastumisega pole tegu, vaid ka kõrvalpilgu ja hinnanguga. Olav Ehala Mees esindab lavas- tuses peenemat-paindlikumat val- mu; naise kätte viirastub mõnel hetkel kujutletav supikulp.

Mees kas tegeleb eneseväljen- dusega või ironiseerib, Naine muudkui nõuab, käib peale, kaebab, ahvardab. Temas on kõike tooni võrra liiga, gram- mi võrra üle — nii punast kleiti kui viha kui kannatust kui hale- dust. Mitte näitleja ei mängi üle, vaid tema tegelane — Nai- ne mängib maha — mängib uksteise järele maha oma võima- lused.

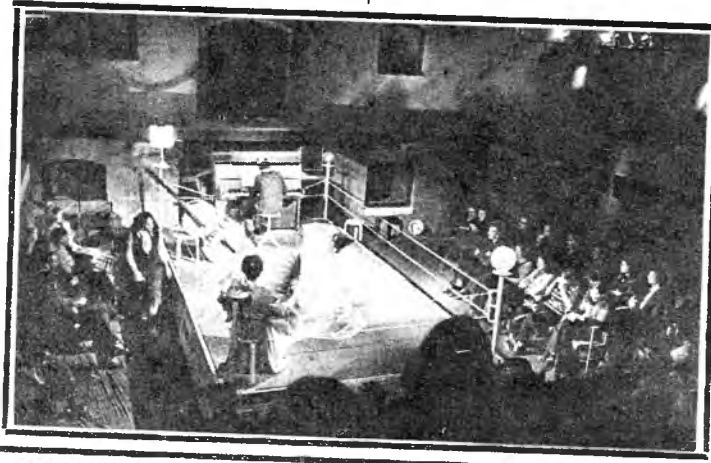
Teineteise mõista püüdmisega, mis mängujuht Kaarin Raidi poolt sõnaselgelt eesmärgiks seatakse, on nii, et üks kumbki tahaks küll ise mõistmist leida, teistest aru saada ei pingutata aga kuigivõrd. Mees, kel kohan- dumiseks rohkem eeldusi (alla- poole oleks see küllap ikkagi lihtsam), otsib lähenemistead- sadamini haavamise kui mõist- mise eesmärgil. Mõned ausad kat- sed on ju ka. Ainult et Mees on algusest peale nõnda palju vabam, niivõrd elukaaslastest üle, et võib positsiooni halven- damata sedagi endale lubada.

Raidi enese mängus sees ole- misel on lugu lõplikult paika- panev tähendus: ta on inimene välistajapoolt poksringi, va- hekohtunik-jälgija-hooldaja. Raundide vahele jääva tegevuse ja Mehe-Naise tahtmist-nõu- miste ilme lasteadekikkus rõhu- tavad suhet põhitegevusse, teri- tavad meilegi pilku, oles saatis- istuja jaoks üleskute ning alus- iroonilise hinnangu andmiseks.

HELEN KALDA

Eesti NSV Teatriühingus

Eesti NSV Teatriühingus moodustati balletisektsioon ja va- liiti juhatus: Helmi Puur (esimees), Tiit Härm ja Olo Vilimaa (ase- esimehed), Mai Murdmaa, Jelena Poznjak, Juris Zi- gurs. Sektsiooni juhatuse järg- mine koosolek peetakse jaanuaris RAT «Vanemuises».

«HOOLIMATU ARMUKE» ETENDUS NOORSOOTRATRI VÄIKESES SAALIS

vahel, kus kumbki püüab tal- le antud vahendeid kasutades välja panna maksimumi, et pea- le jääda, et vastast taganema sundida, nokauteerida, nurka suruda. Kuid nii, nagu on iga- sugune teater ilma võitluseta võimatu, mahub ka siinsesse «võitlusesse» teinegi ülesanne — soov teineteist mõista. Kumb reaktsoon mingil momendil val- dam on, kas otsene võitlus või mõistmise soov, sõltub suu- rest lihtsusest ja siirusest, mil- lega üks pooltest oma tundeid väljendab. Piisab pillata ebasü- ras fraas, kui vastaspoolle asen- dub mõistmine irooniaga.

Võitlus ja mõistmishahendid on Naisel ja Mehel erinevad: Naisel — sõna, Mehel — muu- sika. Tõeliselt eluvõitlusest eraldab siin tolmuvast veel see- gi, et tegemist on Teatriga, rolli- mänguga. Raundide vaheajal kestavad Teater ja võitlus edasi, muutunud on aga rollid: Selle Naise ja Selle Mehe ase- mel on lihtsalt naine ja lihtsalt mees (ehk siis Silvia Laidla ja Olav Ehala).

Võitlus ja mõistmine? Tundub, nagu oleks tegu teineteist välis-

Noorsooteatril ja Kaarin Rai- dilt kohati õige iroonilist üm- berhindamist leiab. Selles on etenduse sotsiaalsühholoogiline tunnusus, aja märk. Ning võib-olla just see joon ühen- dab seda lavastust Noorsoo- teatri teiste tükkidega.

Kuid teiselt poolt jääb la- vastuse sisemine problemaati- ka tänapäevaprobleemi- dest üpris kaugele. Seda eten- dust jälgid ja hindad enne- kõike kõrvalseisja pilguga. See on vaatamäng, millest suurt ideevõitlust ja sotsiaalset pin- get otsida ei tasu. Laval toi- muv jätab ükskõikseks ning raske on otsustada, mis on siin määravam, kas see, et vaata- jate sisemised tegevuse motiiv- videst otseselt puudutatud po- le, või peitub põhjus vaataja teatud tõrjeseisundis liiga lä-

ESI- ETENDUB VERDI «ATTILA»

Giuseppe Verdi 32 ooperit on kirjutatud enam kui poolesajaaastase loomeperioodi vältel: 1839. a. esietendus helilooja esimene ooper «Oberto», 1893. a. viimane, «Falstaff». «Estonia» re-

pertuaaris on praegu Verdi kesk- misel perioodi populaarne kolmik «Rigoletto» (1851), «Trubaduuri» ja «Traviata» (1853) ning küpsele stiilile lähenev «Don Carlos» (1867). Homse esietendusega li-

sandub neile varase Verdi ooper «Attila», mis viimase poolteise aastakümne vältel on läbi elanud oma taassünni maailma ooperilavadel.

«Attila», Verdi üheksas ooper, esietendus Veneetsias 1846. aastal. Sama aasta lõpuks oli ta la- val juba ligi kümnes Itaalia oope- riteatris, ka Milaan «La Scalas». Teistes maades lavastasid «Attila» esimestena Viini ja Madridi teatrid. Eriti populaarne oli teos müüdi Itaalias, sest ooperi sü- zee — V sajandi Rooma võitlus barbaritest sissetungijatega — resoneerus Verdi kaasajal Aust- ria-Ungari režiimile alluva Itaalia vabadusvõitluse meeleoludega. Igal etendusel tekitas publiku tormilise ovatsiooni Rooma väe- juhi Aetuse lause hunnide kunin- gale: «Kuulugu sulle terve maa- ilm, kui Itaalia sulle jääb!», «Attila» lavaelu esimene faas lõppes 1912. a. Torinos, seejärel väljus ooper Verdi hilisemate meistri- teoste kõrval unustusse. Uuesti hakati «Attila» vastu huvi tund- ma 1950. aastate algul, mil ta kõlas paaril korral kontsertette- kandes. 1960. aastal lavastati «Attila» Šveitsis, 1962. a. Firen- zes. Täna seaks ooperi lavale toonud juba paarkümne teat-

rit, sealhulgas Londoni, Rooma, Kölni, New Orleansi, Poznańi teatrid. 1975. aasta maikuus oli esietendus Milaan «La Scalas». Nüükoode Liidus «Attilat» seni lavastatud ei ole.

«Attila» on Verdi esimesele loominguperioodile iseloomulik teos: orkestripartii on enamalt jaolt lihtsakoeline («suur kitarr»), vokaalpartiid aga väga nõudli- kud ja dramaatilised, koorid pin- gelised ja mõjuvad. «Estonia» lavastuse muusikale külg val- mistati ette Eri Klasi juhtimisel, etendust hakkab tema kõrval di- rigeerima ka Peeter Liije. Lav- vastaja on Arne Mikk, kunstnik Eldor Renter, peakoormeister Uno Järvela. Peaosades: Attila, hunnide kuninga — Teo Maiste ja Mati Palm; Aetius, Rooma väejuht — Tiit Kuusk ja Ahti Männik; noorte Itaalia patrioote- de paar Odabella ja Foresto — Jenny Anvelt, Tiina Jaaksoo ja Solveig Raja (külasena Riia ooperiteatrist) ning Hendrik Krumm, Kalju Karask ja Aleksan- der Püvi.

Pildil stseen lavastusest: Attila — Mati Palm ja Odabella — Tiina Jaaksoo.

MERIKE VAITMAA

KULTUURI- AREENILT

Detsembri esimesel dekaadil peeti Moskvas neljas rahvusva- heline nüükoode kirjanuse tõl- kijate konverents, millest võttis osa 90 tõlkijat 35 riigist.

Nüükoode kirjanuse vahen- dajali oli võimalus kohtuda au- torite ja siinsete kolleegidega ning näha nüükoodemaad ja rahvast.

Konverentsil anti rohkesti in- formatsiooni viimasel aastail ilm-unud nüükoode kirjanuse kohta, kohalolijale tutvustati uusi teoseid, nad külastasid aja- kirjade toimetusi ning kirjastusi. Peeti diskussioon tõlkimise täht- susest rahvastevahelise üksteise- mõistmise edendamiseks.

Hiljuti viibis Armeenia NSV-s kolmandal külaskäigul tuntud USA kirjanik William Saroyan. Ta tegi pikema ringkäigu, kü- lastades vanu ehitismälestisi, muuseume, tehaseid ja uurimis- keskusi. Bjuarakani Astrofüüsika- observatooriumis kohtus kirjanik akadeemik V. Ambartsumjani, Armeenia Teaduste Akadeemia presidendiga. Matenadaranis tut- vus ta vanade manuskriptide- ga. Saroyanile avaldas suurt mõ- ju arhitektuuri, vanade käsikir- jade ja kunstiteoste hoolikas säilitamine Armeenias. USA-sse naasmisel kavatseb W. Saroyan kirjutada raamatu Nüükoode Armeenias nähtu kohta. Järgmi- ne kord loodab kirjanik külas- tada Armeeniat Ida-Armeenia Ve- nemaalaga ühendamise 150. aasta- päeva puhul, mida tähistatakse 1978. aastal. Pildil: W. Sa- royan Bjuarakanis.

Frunzes alustas 15. detsembril tegevust noorte kirjanike kool, mis loodi ajakirja «Literaturnõi Kirgizstan» toimetuses. Siin ha- katakse korraldama ka seminare noortele tõlkijatele ning kirjan- dukriitidele. Õppejõududeks on tuntud kirjanikud, luuletajad, dramaturgid ja kunstiteadlased.

Aserbaidžani TA Ajaloo Ins- tituudi arheoloogiakspeditsioon on leidnud basaltikivist vabähu- muuseumi Karabahi mägis- maal. Siin leidub rikkem kui 1000 pilti, mis kujutavad kütte- lumileoparde, mägikitsi, olus- kusteene ammu elanud inimeste elust ning nende rituaalseid tant- se. Arheoloogide arvates pärineb «kunstigalerii» III sajandist e.m.a.

FOTOELUST

Mogiljovi fotoklubi kavatseb hakata korraldama iga-aastasi väikefotovoistlust. Esimene säara- ne ettevõtmine «Minifoto '76» sai juba teoks. Osa võttis 17 fotoklu- bi ja esitati 160 tööd. Klubide pingereas oli parim Moskva «No- vaator». Teist kohta jagasid Tal- linna rühmitis «Stodom» ning Le- ningradi fotoklubi. Kolmanda koha diplomid ja medalid said koguni neli klubi — Minski, Krakovi, Odessa ja Rjazani oma. Varssavi fotoklubi teenis ergu- tusdiplomi. Stodomlastelt pandi välja B. Mäemetsa, T. Putniku, P. Puksi, K. Suure ja P. Toomina- ga 13 tööd. P. Toomina sari «Sulav linn» (4 fotot) pälvis esi- mese järgu medali ja diplomini ning sari «Põld» (3 fotot) sai tei- se järgu diplomini. Kokku määrati osalejale 12 diplomini ja 4 me- dalit.

Alma-Atas oli III rahvusvahe- line diapositiivide konkurss (see ettevõtmine toimub paarisastate- tel). Kokku saadeti sinna 767 votet 11 riigist. Zürii valis neist mitmeastmelise sõela abil ekspositsiooniseansside jaoks välja 137 tööd. Edukaimeks autoriks osu- tus Antonio Lopez (Filipiinid), kes võitis kaks medali ja ühe diplomini. Dieter Topler sai medali sportideema ja akti eest. Parima loodusefoto auhind läks riia- lasele Janis Glidsile ning meda- li eksperimendil eest pälvis alma- atalane Vladimir Petskanov. Nii jagati kuus medali. Diplotmeid oli kokku 23. Esimese järgu dip- lomi loodusteemalise diapositiivi «Õõkullid» eest sai tallinlane Peep Puks. Konkurss Alma-Atas on individuaalne, kuid et kaks klubi Prantsusmaal olid saanud oma komplekte, siis autasustati neid diplotmitiga.

REET NIKKEL

KALJU SUUR

KÜLALISDIRIGENDINA UNGARIS

Tänavusel Nüükoode muusika kuul Ungaris käis külalisdiri- gendina teiste hulgas ka Eesti Televisiooni ja Raadio segakoori peadirigent ANTS OLEOJA. Et meie koorijuhtide esinemised sotsialismimaades sealsete koori- de ees pole just sagedased, palu- sime Ants Oleojal rääkida oma muusikareisist pikemalt.

Viibisin Ungaris 22.—30. no- vembrini ja sain lähemalt tutvuda kolme sealse kooriga Szolnoki linnas ning komitaadis. Need olid Kodály-nimeline sega- koor (dirigendil Peter Bud- day ja Eva Rigo) ning Bartóki- nimeline naiskammerkoor Szolnokist (Bogata Berenyi) ja Palotasi segakoor Jászberé- ny'ist (Katalin Bakki). Et esita-

tava suhtes olid plaanid peet- tud juba sügisel, tulime toime paari-kolme prooviga. Esime- ne ühine kontsert toimus Szol- nokis 27. novembril, sama ka- va kordasime 29. novembril Budapestis Nüükoode Teaduse ja Tehnika Majas. Kummaldi õhtul esines kuus kollektiivi, nimetatutele lisaks veel kaks tublit Szolnoki gümnaasiumi- naiskoori ning Szolnoki Va- guni- ja Remonditehase mees- koor. Kooride ees olid neil ka- hel kontserdil ka nende oma dirigendid, kes olid varem mulle suureks abiks proovide läbiviimisel.

Valmistasin kontserdikas- ja juhataisin kaheksat teost, neist kolme nüükoode autorit (Šos- takovitši «Vaikisid hilised la- sud» «Kümne kooripoemi» hulgas, Sviridovi «Kohtus poeg isaga» ja Sebalini «Tal-

vist teed»). Ülejäänud palad olid kõik eesti muusikast: eri- ti suure menuga läinud kolm rahvaviisitöötlust — G. Erne- saksa «Lõikuslaul», V. Tormi- se «Pihlapuu» tsüklist «13 ees- ti lüürilist rahvalaulu» ja M. Härra «Tuljak» — ning kaks n.-õ. originaalteost, L. Veevo «Kadakad» ja E. Oja «Kanga- kudumise laul». Kahjuks pol- nud jõutud selgeks õppida A. Pärdi «Solfedžot», mis jäigi et- te kandmata. Eesti muusikat kõlas sedakorda aga veelgi: Jászberény'i koor laulis oma dirigendi käe all ka C. Kreegi «Ma kõndisin vainul».

Kolmest mulle tuttavaks sa- nud koorist oli vahest võime- kaim Szolnoki Bartóki-nimeli- ne, kus laulsid hiljuti keskkoo- li lõpetanud noored. Kahele teisele kollektiivile olid aga kindlasti abiks varasemad si-

REIN RANNAPI BACHI-ÕHTULT

Rein Rannapi esinemine «E- stonia» kontserdisaalis 29. novemb- ril tõi kokku rohkearvulise kuul- ajaskonna, kelle hulgas valda- valt noori. Õhtu kava koosnes J. S. Bachi loomingust: Pastoraal F-duur BW 590, Capriccio armsa venna ärasõidu puhul BW 992, Koraalipreliüüd BW 691, 734, 737 ja 729, «Kaja» BW 831, Fan- taasja a-moll BW 922 ja Klaveri- kontserdid A-duur BW 1055 ja d-moll BW 1052. Kaastegev oli kammerorkester Paul Mäe juha- tusel.

R. Rannapi kontserti võiks küll arvustada kui interpree- di, pianisti ülesastumist, prae- gusel juhul oleks see aga möö-

dalaskmine interpreedi enda püstitatud ülesandest. Valides repertuaari tuntud heliloojate muusikat (kelle hulka Bach vaieldamatult kuulub), seab interpreet endale sageli üles- andeks isikupärase interpre- tatsiooni leidmise ning oma isiksuse näitamise sobivalt val- litud teoste läbi. Siin näis probleem olevat veidi teine: tänu pikemaajalise süvene- misele Bachi muusikasse (konkreetselt ajendiks kind- lasti valmistumine su- vel toimumud Bachi kon-

kursiks Leipzgis) oli pianis- til rohkem südamele näida- ta heliloojat küljest, millest kontserdipublik teda vähem tunneb (kava vähempopulaar- setest teostest) ning ellu viia tolleaegse muusika ja mängu- traditsioonide uurimisel tekki- nud tõekspidamisi Bachi või- malikult autentse interpretee- rimise kohta (artikulasioon ning registreerimine oreil ja klavessiinil ning selle paral- leelid, tämbrid ja dünaamika klaveril on valitud, arvestades suuremaid vormiüksusi, nende

vahetamise ja rohkusega ei pakuta üle jm.). Üsna sageli tuleb ette, et kui kava koos- tamisel on tunda teravmeelset ideed ja nuputamist kontserdi vormi üle, siis interpretat- siooni sisuline ja tehniline tase jäävad alla traditsioonilise- le kontserdile ja vastupidi. Seekord võis nautida mõlemat poolt (on ju selge, et Rannap on kogunud pianist, organisti- na aga debütant). Kontserdis, mis oli tehtud küll väga tõsi- selt, polnud tardanud aukar- tust klassika ees, omapärase varjundi kogu Bachi muusika kuulamisele üldse aga andsid lisapaladena esitatud vallatud fantaasiamängud teemal «Kui Bach...».

URVE LIPPUS

EINO TAMBERGI TROMPETIKONTSERT SOOMES

2. detsembril juhatas Hel- singi Linnaorkestrit Eri Klas, Mussorgski, Prokofjevi ja Ra- veli teoste kõrval oli kavas E. Tambergi Trompetikontsert (solist Timofei Dokšitser).

Et samaaegselt kontsertiga toimus Helsingis Soome vask- puhkpillimängijate konkurss, oli huvi viimase teose ja T. Dokšitseri interpretatsiooni vastu suur. Tuntud muusika- teadlane, Sibliuse uurija E. Tawaststjerna kirjutab ajale- he «Helsingin Sanomat» 5. detsembri numbris:

«Eesti helilooja E. Tamberg, kelle loomingut tuntakse meil vä- he, on loonud T. Dokšitserile vir- tuoosse trompetikontserdi. Dok- šitser kuulub koos prantslase Andreaga maailma trompetistide eliiti ja E. Tamberg annab talle kõik võimalused oma kunsti eri aspekte väljatoomiseks. Tähe- lepanuäratav on solisti esitus dünaamilise skaala laius, kuul- sime hämmastavalt kiiret tremo- lot, laulvat sordiinimeloodiat. Tamberg on loonud oma teose nagu instrumentid rülenevalt, vabataasles stiilis. Väga ki- resti vaheldusid dissonantsid lüürilistele meloodialõikudega. Näiteks finaali motoorsus rahu- neb coda's pehmetesse helidesse ja kontsert lõpeb kauni teemaga,

milles Dokšitser näitas võrrel- damatut hingamistehnikat. Täht- sis oli ka kontserteeriv element: solisti dialoogid teiste puhkpilli- dega, kus puudus trompet, ja löökpillidega olid väga maitse- kad.

Sümfooniakontserdi lõpunumb- ris, Raveli II südis «Daphnis ja Chloé» tiivustas dirigent orkest- rit andma oma parimat. Pääse- sid esile E. Klasi demonlikud jooned, tema ere rütmitaju ja koloriitsed võtted, mis andsid erilise õigustuse sellele balleti- muusikale kontserdilaval, kuhu ta ka tegelikult enam sobib.»

ERI KLAS DIRIGEERIS «IKAROST»

14. detsembril esietendus Moskvas Kremli Kongresside Palees Leningradi helilooja Sergei Slonimski ballett «Ika-

ros». Teose lavastas Vladimir Vassiljev, dirigeeris Eri Klas, kunstnik Valeri Levental. Osa- des esinesid Suure Teatri so-

listid Jekaterina Maksimova, Vladimir Vassiljev, Boriss Akimov ja Valeri Lagunov.

17. detsembril leidis Tallinnas esimees A. Hinde esistumisel aset Eesti Raamatuühingu juhatuse täiskogu koosolek. Ühingu tegevusest andis ülevaate ja tegi töökokkuvõtteid juhataja aseesimees R. Potisepp. Kõneleja nentis märkimisväärset tööd, mida ühingu on teinud raamatupropaganda alal: korraldatud on mitmeid raamatunäitusi, koostamiskursusi, ühingu liikmeid on innustatud suunama kasutatud ja seisevaid raamatuid tagasi ringlusesse, harrastama laialdast raamatuvahetamist, omavahelist laenuamist. Ühingu põhieesmärk on raamatuvahetuse tõhusam kasutamise. Levivahenditeks on raamatute pühendatud kümneid saateid. Ilmunud ja ilmumas on esimesed väljaanded, mille trükitist osa kannab ühingu märki. Nii on raamatusõpradele hõlpsam omandada tähtsuseid, nagu äsjailmunud V. Milleri «Esimised eesti raamatud» või algaval aastal il-

muu «Eesti raamatu ajalugu». Ühingu endal on kirjastatud või kirjastamisel raamatusõbra abivahendid «Koduraamatukogu», «Praktiline raamatukõitmine», «Kirjanduslike ekskursioonide juht».

Ühingu tegevuse tähtsaks loiguks peetakse raamatuklubide edendamist. Lõppeval aastal kasvav viimaste arv Eestis 10-ilt 29-le. Kogemus õpetab, et klubitöö vorm on ühingu sobivaim. Olulist tähelepanu tuleb pöörata eeskätt noorteklubi rajamisele. Paraku on sagedane ruumikitsus siin tõsiselt piduriks.

Raamatuühingus töötab Tammsaare juubeli komisjon, mille eesmärgiks on võimalikult mõjuvalt suurendada raamatute peale hulgaliselt kavandatud ettevõtmiste üle kogu Eesti (näit. talgud Tammsaare mail ja Tallinnas Tammsaare muuseumis) tahab

RAAMATU-ÜHING PIDAS ARU

Raamatuühingu koosolekult. Piltidel (vasakult) juhataja esimees Aadu Hint, aseesimees Raimond Potisepp ja vastutav sekretär Evi Piskunova. Kõrval pleeniumist osavõtjaid.

ühing tutvustada eesti kirjandusklassikut ka teistes liiduvarilikes.

Ettekandele järgnes elav mõtlevahetus. Täpsustati raamatualast erisõnavara. Tänuiti (H. Johani) selliseid termineid nagu isikliku raamatukogu «komplekteerimine» jt. Asemale soovitati raamatute «soetamist», «muretsmist», «hankimist» jm.

Huvi tunti Viljandi raamatusõprade korraldatud ringkõitluse vastu, millega uuriti kodu-raamatukogude (ka selle termini üle vahetati arvamusi) laadi ja levikut. Avaldati mõtet kõiteajaloo- ja raamatukõitmisuuliste klubi loomisest. Ka võiksid klubide liikmed raamatukauplustele mitmesugust abi osutada (Tallinnas Raamatusõprade Klubi aitab antikvariaadil laagunenud koiteid parandada).

Nenditi ühingu suhteliselt tagasihoidlikku tegevust Tartus,

eriti ülikoolis. Mõndi, et olukord on paljuski mõistetav, sest ülikoolis on ohtralt võimalusi raamatuharrastuseks (L. Peep). Ent võib-olla suudab raamatuühing siiski mingi uue tegevustahuga tudengkonna tähelepanu koida.

Üksikasjaliselt arutati ühingu eelseisvaid ülesandeid. Kõrvuti Oktoobrirevolutsiooni 60. aastapäeva ja Tammsaare juubeli ettevalmistustega tehakse eelolevatel kuudel muudki olulist. NSVL Kirjanike Liidu eestvedamisel leiab kevadel Tallinnas aset üleilaululine lastekirjanduse nõupidamine, kus ühingu agaralt kaasa lööb. Kavas on raamatusõprade osalemine anketeerijaina sotsioloogilises uurimuses «Eesti NSV lugeja 1977». Osaletakse sotsialistlikus võistluses. Koosolekul asuti arvamusele, et raamatuühingu tegevust, raamatu- ja kirjandusküsimusi tuleb senisest ulatuslikumalt valgustada

ajakirjanduses. Sellega seoses lausuti etteheiteid «Sirble ja Vasarale» (H. Johani, P. Luhten jt.). Peeti vajalikuks paremini kooskõlastada raamatuhuviliste ettevõtmisi paikkonniti, et vältida tarbetut kordamist, mida tuleb ette näiteks lektorite kutsumisel ühte või teise linna-asulasse (V. Miller).

Raamatuühing on ealt noor ja alles katsetab töövormidega, konkreetsete ülesannetega. Nõnda on alles kujunemisejärgus ka ühingu liikmeskond. Ühingu ootab lähemal aastal oma ridadesse uusi liikmeid, sealhulgas eriti kollektiivliikmeid. Liikmeskon-nast sõltub lõppkokkuvõttes ühingu tegevus, sealhulgas ka majanduslik tegevus, mille loomisele sügavate kultuurihuvidega asutused, ettevõtted ja majandid võivad kõigiti kaasa aidata.

TRIVIMI VELLISTE

RAAMAT

lgugi et enesekriitiline eestlane on vahel arvamusel raamatuid rohkem riituli kui lugemistarbeks hantavat, on põhjust seokord juttu teha tollest teisest kirjastajast, mis ikka laual ja lah-ti ka on. Oletatavasti loetakse läbi enamik raamatukogust võetud teoseid. Seega siis pisut sellest, kuidas riigi kulu ja kirjajadega ringlev raamat mulgi kätte jõuab. Ainet selleks looks on andnud osavõtt ühest rahvakontrollikäigust Viljandi Keskraamatukokku.

Raamatukogu on ideoloogia- ja ühtlasi tüüpiline teenindus-asutus. Viimane funktsioon osutub jõukohaseks ainult siis, kui igapäevane töö tugineb oma lugejate, nende vajaduste ja maitse tundmisele. See üs-na banaalne tõde on tegelikult seotud kontaktide otsimise, sotsioloogia ja muude keeru-kate ühiskonnateadustega ning eeldab kollektiivi töökust ja informeeritust.

Viljandi Keskraamatukogus on otsitud uusi teabevõimalusi mitmel teel. 1974. aasta lõpul saadeti kahekümne ettevõtte ja asutuse direktorile või juhatajale küsitlusleht, milles muu hulgas taheti vastust, kas seal erialase ja uudiskirjanduse kohta informatsiooni ning vastavaid ülevaateid soovitakse või mitte.

Küsitluslehe tagastasid pärast asjakohast nuputamist 16 tootmisjuhti, kinnitades arva-must, et raamatukogusse ja tema teenusvormidesse suhtu-takse lootusrikkalt ja asjali-kult. Pärast seda on raama-tukogu hakanud ettevõtete ja asutustega püsivamalt suhtle-ma.

Viljandi bibliograafid on kiiduväärt järjekindlusega koostanud ja levitanud erialast uudiskirjandust tutvustavaid bülletääne. Need kannavad pealkirja «Uudiskirjanduse ni-mestik» ja ilmuvad üle kuu 50 eksemplaris. Bülletääne saade-takse külaraamatukogudele ja asjahuvilistele ettevõtetele ning asutustele. Viimasel ajal on vaetud oma võimalusi lu-gejate individuaalse teeninda-mise uue vormi algatamiseks. See tähendaks, et aktiivsemate lugejate jaoks kogutakse ja

antakse neile edasi informat-siooni mõnel neid huvitaval teemal. Nii enne kui ka pärast NLKP XXV kongressi on kor-raldatud üsna palju sellekoha-seid üritusi, mitmesuguses vor-mis tutvustatud kongressima-terjale.

Viljandi raamatukogudes planeeritud lugeja-, laenuus- ja muud arvud näivad senise töö põhjal reaalsed. Aasta lõpuks peaks siis raamatukogu-des üksteist tuhat lugejat ole-ma. Meeldivat aktiivsust il-mnes ühiskondlik-poliitilise kir-janduse propagandas.

MULGI

Teatavasti on Eestimaa rahvaraamatukogud juba mõn-da aega töötanud uues, tsent-raliseeritud süsteemis. Viljan-dis hakati uut struktuuri loo-ma 1973. aastal. Esialgne hoog kulus küll ruumide remondile ja majandusprobleemidele, ent nüüd on umbes paar aastat saadud vastseid põhimõtteid ka tegelikus töös kontrollida.

Mida pidada tsentralisee-ritud rahvaraamatuko-gude plussiks ja miinu-seks?

Viljandi Keskraamatukogu direktor Viivi Kõidi arvab nii raamatukogu komplekteerimi-se kui ka kirjanduse hankimi-se nüüd palju kergema ja paindlikuma olevat. Ent pisut tüli teeb see, et uuesteose kaupluseleile ja raamatuko-guriulile jõudmise päevi võr-reldes on ajavahe endisest veelgi pikemaks veninud. Ja just raamatukogu kahjuks. Raamatuteklaami jälgivad lu-gejad tülitavad paar nädalat laenuatajaid oma päevast päe-va korduvate pärimistega ning rikuvad iseoma tuju rahulda-mata jäävate soovide tõttu. Uus vahelüli, raamatukogu-raamatute keskne süstematiseerimine ja signeerimine nõuavad oma aja. Ka laiali-vedu võtab ühe nädala.

Esialgu näib probleem visalt püsivat. Vaevast suudab lu-gejate kärsitust leevendada seegi, et püüdlud raamatu-kogutöötajad käivad lähemast raamatupoest uue teose and-meid maha kirjutamas ning hakkavad juba enne raamatu-

pakkide saabumist neid and-meid töötlema.

Praeguse keskse juhtimise puhul on olnud väga palju süs-teemi struktuurist. See näib olevat asjakohane. Külakogude raamatuväru peab olema väga liikuv. Ülearust, seisvat teost sinna ei tohiks sattuda. Ent praegu näib siiski, et linna- ja alevilugeja leiab oma kogust endale rohkem, kui külarahvas kohalikult riituliit saab. Põllu-majanduslikku kirjandust lei-dub seal vähe.

Uue süsteemi eelis peaks olema lugejatele igasuguse va-jaliku raamatu võimalikult kiire kätetoimetamine. Erialane uudisteos ei tohiks kusagil keskraamatukogus tolmuma jääda, see jõudku kähku asja-huvilise spetsialisti lauale. Selleks võib kasutada posti ja raamatubussi ringsõitu mõõda rajooni kaks korda kuus. Tel-limusi saab edasi anda tele-fonilgi. Süsteem on olemas, edasine sõltub juba raamatu-kogutöötajatest, nende asjalik-kusest ja kohusetundest.

Tsentraliseeritud süsteemi plusside täielikust realiseeri-misest saaks ehk rääkida siis, kui keskraamatukogudes oleks juba koostatud raamatute koondkataloog. Seda on neilt

LAUAL

küll nõutud, ent kahjuks pole teoreetikud seni ikka veel sel-le koostamise meetodikat and-nud. Omapead ja kobamisi nii-sugust suurt ja olulist tööd et-te võtta ei tahaks vist keegi.

Tsentraliseeritud raamatu-kogusüsteemi rakendamisel re-guleeriti ka töötajate palku ja see on samuti suur pluss, asja-tundliku kaadri eeldus. Viimasest sõltub omakorda kogu sisuline töö. Ühtlasi tagavad keskne juhtimine ja sõltuvus ka suurema töödistsipliini.

Mõnikord kuulub arvamusi, et uus süsteem, nagu kõik tsentraliseerimised ja mitte ainult raamatukogunduses, vaid igasugused endiste piisiasutus-te sulgumised ning uutes kes-kustes suuremate loomine tu-levat raamatukogulugejale või maal üksikperedele üldse kah-juks. Kardetakse, et asjaaja-mise suur ja tempokas masi-navärk oma bürokraatia või

inertsiga inimesest kaugeneb ning talle võraks jääb. See ei pruugi nõnda ju tingimata olla. Ehkki uusim aeg nõuab ühiskonnas kahtlemata üldist süsteemsust ja ratsionaalset elukorraldust. Esikohale nih-kub organisatsiooni juhtivuse probleem. Ent see oleks asja üks külgi. Mõ-ne raamatukogu sulgemi-ne või reorganiseerimine ei sõltu struktuuri kohenda-mise, siledaks-mugavaks sead-mise tahtmisest, vaid see on ikka ja jälle elanikkonna rände arvestav paratama-tus. Rahva teenindamise huvi-des täiustatakse raamatubussi marsruute, rändkogude laenu-tuspunktide võrku jms. vorme. Sõnade kinnituseks tsiteeriks-in lauset Viljandi raamatukogu-töötajate sotsialistliku võistlu-se k. a. kohustusest: «Säilita-da olemasolevad laenuus-punktid ja rändraamatukogud ning luua vähemalt üks uus laenuuspunkt.»

Inimliku ja sooja suhtlemi-se, lugeja osavõtliku abistami-se uues süsteemis määrab en-diselt kohaliku raamatukogu-hoidja isik.

Külaraamatukogu saagu endale taas austatava valgustaja maine! See Viivi Kõidi lausutud juhtimõte sobib eelnenut kinnitama. Rahvaraamatukogu peab kaa-sa aitama ümbruskonna ma-jandit tootmisprobleemide lä-hendamisele ja vormima ela-nike vaimset elu. See ülesanne on Viljandi Keskraamatukogu direktorit üha enam mõtlema pannud. Praegu, mil Viljandi rajoonis kogu majanduselu uut moodi korraldatakse, peak-sid sealsete kultuuriasutuste ülesanded ja koht eriti suurt huvi pakkuma. Vaja on komp-leksset lahendust sõna otseses mõttes ja uudes käsitluses.

Kui külaraamatukogus on põllumajanduskirjandust vä-he, siis pole sinna asja ka põl-lumajandusspetsialistil. Et vast-tav kirjandus puudub ka ma-jandi kontoris, siis peaks kü-sima, kuidas meie agronoomid ja zootehnikud erialaseid ees-ti- ja venekeelseid raamatuid üldse kätte saavad. Kolhoosi-gie saadetak erialane periood-

dika ja igasugused hinnatud bülletäänid kas kaovad või seisavad kapis luku taga, sest kontoris enamasti oma raama-tukoguhoidjat ei ole. Ent ma-jandi maa-alal asub va-hel mitu riiklikku raamatu-kogu, keda kohati remondi ajal toetataksegi. Sellest ongi majandusjuhil vahel tekkinud loogiline soov näha rahvaraamatukogus muu erialase kir-janduse kõrval kättesaadaval ka oma ametkondlikku lektüü-ri. Kas see väga võimatu on-gi?

Ühine eesmärk tagab eduka koostöö. Raamatukoguhoidja ei peaks siis kurtma, et põlluma-janduskirjandust on vähe, ja kõrgharidusega spetsialist ei astuks enam uhkelt raamatu-kogust mööda. Talle ei sobi niisugune asi muidugi kunagi! Oma ametikavaluses loodab raamatukoguhoidja, et kui suurfarmi karussellist väsinud ja ajahädas zootehnik kor-raks mõnda tehnilist bülletääni sir-vima tuleks, siis torkaks ta kü-lalisele kaenla alla ka hea uudisromaani. Kasu mõlema-le! Ja kui raamatukogu satub klubi või kontoriga veel ühise katuse alla, siis on majandus-ja poliitõppuste ajal vastava kirjanduse pakkujagi käepä-rast. Põllumajanduskirjanduse tundmise, soetamise ja süs-tematiseerimise asjus võiks üks majandi spetsialiste olla raamatukogu konsultant. Mui-de, Viljandi Keskraamatuko-gus tuntakse vajadust oma põllumajandusasjatundja järe-le. Praegu on bibliograafid nii ettevalmistuselt kui ka mõtle-mislaadilt läbinisti humani-taarias. Asjatundja käes ja mõjutusel omandaks põllume-he raamat muu kirjanduse hulgas uue väärtuse.

Kui Viljandi bibliograafide ja põllumeeste ühissettevõtet-st saaks alguse ka uue kvalitee-diga külaraamatukogu, siis võiks ehk juba öelda, et mulgi lauale jõuab temale vajalik raamat kindlasti.

HEINO KERMIK

ESTICA

Leedu kirjandusajakirjas «Pergale» nr. 10 avaldatud Bi-rutė Masionienė artikkel «Eesti kujutava kunsti klassikku juubel» on pühendatud Johann Kõleri elu- ja loomingule, informeerides ühtlasi Eestis, Leningradis ja mu-jal seoses J. Kõleri 150. sünni-

aastapäevaga korraldatud üritus-test. Gruusia kirjandusalmanahh «Saunze» (nr. 5, 1976) avaldas A. Kaladze tõlkes kaks Arvc Valtori juttu — «Tõrvikukandia» ning «Mees rohelise seljakotiga».

Eesti NSV Kultuuriministeeriumi viimase kolleegiumi koosolekul kinnitati Eesti NSV rahvateatri 1976/77. a. hooaja II poole repertuaariplaan. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 60. aastapäevale on pühendatud hulk lavastusi: A. Arbuzovi «Mu vaene Marat» J. Tombi nim. Rahvateatris, D. Karagesjani «Naine valges» Võru Rahvateatris, L. Vaheri «Katrina» Otepää Rahvateatris, N. Pogodini—M. Zahharovi «Tempo 1929» Narva Rahvateatris, L. Ustinovi «Vajalik aeg» Sillamäe Rahvateatris M. Solohhovi—B. Molki «Surmavaenlane» Laevastiku Tallinna Ohvitseride Majas, N. Pogodini «Kremlis kella» P. Pinna nim. Rahvateatris.

Kinnitati Eesti NSV Kultuuriministeeriumi ja Eesti NSV Kunstnike Liidu 1977. a. kunstinäituste plaanid. Järgmise aasta I poolal on Nõukogude Eesti graafikanäitus Kasahhi NSV-s, tarbekunstinäitus Murmanskis, N. Kormasovi teoste näitus Novosibirskis, näitus «Nõukogude Eesti vaibad ja graafika» Prantsusmaal jne. Märtsis on Tallinna Kunstihoones ülal Soome tarbekunstiühingu «Ornamo» näitus, mais valik-ekspositsioon üleliiduliselt näituselt «Au tööle!», samas kuus on võimalus tutvuda ka ühe Nõukogudema tuntuima skulptori Stepan Erzia loominguga Lillapaviljonis. Väljapanekute sarja 1977. a. Kunstisalongis avab Leonhard Lapin. Kolleegium kinnitas ka Eesti NSV Kultuuriministeeriumi 1977. a. põhiürituste ja Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 60. aastapäeva ürituste plaani.

*

Eesti NSV Kultuuriministeeriumi organisatsioonilise toime käesoleva aasta 15. aprillist 15. detsembrini nõukogude perioodi ajaloo- ja kunstinäituste ülevaatus, millest võtsid osa kõik rajoonid ja vabariikliku alluvusega linnad. Ülevaatus, mis hõlmas 587 ajaloo- ja 773 kunstinäitust, aktiviseeris ja süvendas kultuurimälestiste alast tööd meie vabariigis. Paranes nõukogude perioodi ajaloomälestiste seisund ja elavnes nende populariseerimine. Kõnesolev üritus pani aluse töökuuluse mälestiste väljaselgitamisele ning nõukogude perioodi kunstiteoste arvelevõtmisele. Ülevaatus andis pildi kunstiteoste levikust Eesti NSV-s, nende tasemest ja seisundist. Kogutud materjal aitab tõhustada kunstipropagandat ning muuta plaanipäraseks kunsti levitamist.

Ülevaate organisatsioonikomitee otustas anda esikoha Viljandi Rajooni TSN Täitevkomiteele. Teise ja kolmanda koha vääriliselt tunnustati vastavalt Tallinna linna ja Paide rajooni täitevkomitee. Eripreamia määrati Rapla Rajooni TSN Täitevkomiteele.

ÜLELIIDULISELT

DIRIGENTIDE KONKURSILT

15. detsembril lõppes Moskvas IV üleliiduline orkestridirigentide konkurss, mille võitis osa 66 muusikut, nii sümfoonia- kui ooperiorkestrite dirigente, konservatooriumide pedagooge ja üliõpilasi. Nõukogudema paljudest linnadest, «Praegu toimub maailmas palju dirigentide võistlusi, kuid praegu kuskil ei esitata osavõtjale nii kõrgeid nõudmisi kui meil», ütles žürii esimees, NSV Liidu rahvakunstnik Otar Taktakishvili. «Kuiigi žürii esimest preemiat välja ei andnud, demonstreeris see ülevaatus noorte dirigentide professionaalsust kasvav ja veendunult võib öelda, et meie muusikakunst saab endale andeka noore täienduse.»

Neljavoorulise konkursi lõppvõistlusele pääses ja sai laureaaditiitli neli dirigenti: teine preemia — Leningradi konservatooriumi üliõpilane Valeri Gergijev ja Sverdlovski Filharmoonia sümfooniaorkestri peadirigent Valentin Kozin, kolmas preemia — Leningradi Kirovi-nim. Akadeemilise Ooperi- ja Balletiteatri dirigent-stažöör Mihhail Kukuškin, neljas preemia — Kasahhi NSV Riikliku Sümfooniaorkestri peadirigent Timur Mõnbaiev. Diplomid pälvisid F. Gluštsenko (Kiev), R. Martõnov (Kaasan), J. Kotšnev (Saratov) ja V. Kurževu (Donetsk), ergutusauhinna R. Sadõkova (Alma-Ata), V. Nestrov ja J. Tširilin (Leningrad), N. Korndorf ja T. Duqladze (Moskva), R. Melik-Aslanov (Bakuu) ja O. Andrejev (Groznõi).

Leedu fotokunst Kiek in de Kökis

Läinud laupäeval avati Kiek in de Kökis järjekordne fotonäitus. Seekord on eksponeeritud valik Leedu NSV Fotokunstiühingu liikmete töid. Avamisel viibisid lõunanaabrite fotoühingu ja Tallinna Fotoklubi esindajad ning rohkesti fotokunstiühilisi.

Samal päeval avati J. Tombi nimelises Kultuuripalees Tallinna Fotoklubi traditsiooniline aruandenäitus.

AUTASUSTAMISI

● Kauaaegse viljaka pedagoogilise töö ja loomingulise tegevuse eest ning seoses kaheksakümnenda sünnipäevaga autasustas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium Eesti NSV Riikliku Kunstiinstituudi dotsenti, Eesti NSV teenelist kunstitegelast August Volbergi aukirjaga.

● Kauaaegse kohusetruu töö eest ja seoses pensionilikka jõudmisega autasustas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi nimel Tõõveterani medaliga Volde-mar Mätkikast Eesti NSV TA Eksperimentaalbioloogia Instituudist.

● Viljaka loomingulise töö eest nõukogude balletikunsti arendamisel väärilisid Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirja Eesti NSV teeneline kunstnik Boris Blinov, Eesti NSV teeneline kunstitegelane Anna Ekston, Eesti NSV teeneline kunstnik Verner Hagus, Eesti NSV teeneline kunstnik Artur Koit ja Eesti NSV teeneline kunstnik Ingeborg Laks.

● Aktiivse osavõtu eest eesti nõukogude muusikakultuuri arendamisel ja töö-tajate esteetiliselt kasvatamisel autasustati Eesti NSV Riiklikku Sümfooniaorkestrit Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga.

● Viljaka loomingulise tegevuse ja osavõtu eest eesti nõukogude muusikakultuuri arendamisest said Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirja Eesti NSV Riikliku Sümfooniaorkestri kontsertmeisterid Mati Kärmas, Emil Laansoo, Robert Ois, Zvenislava Sillamaa ja Uve-Holger Uustalu.

● Viiekümnenda sünnipäeva puhul ja kauaaegse viljaka töö eest ajakirjanduses anti ajalehe «Õhtuleht» — «Vetšerni

Tallinn» toimetaja asetäitjale Endel Kuusele Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukiri.

● Teenete eest vabariigi kultuurielu propageerimisel pälvisid Eesti NSV Kultuuriministeeriumi aukirja Eesti Raadio peatoimetaja asetäitja Lidia Mölder, režissöör Kaarel Toom ja mittekoo-seisuline režissöör Salme Reek.

● Eesti NSV MN Riikliku Kirjastuse, Polügraafia ja Raamatukaubanduse Komitee aukirja pälvis viiekümnenda sünnipäeva puhul ja kauaaegse kohusetruu töö eest Vabariikliku Raamatukaubastu propaganda- ja näitusteosakonna tehnik Endel Aule.

● Kauaaegse kohusetruu töö eest ja seoses viiekümnenda sünnipäevaga sai «Saarte Trükkikoja» käsiladuja Aino Sepp Eesti NSV MN Riikliku Kirjastuse, Polügraafia ja Raamatukaubanduse Komitee aukirja.

● Eduka töö ja ühiskondliku tegevuse eest anti Eesti NSV Televisiooni ja Raadio Komitee Vabariikliku Raadio- ja Telekeskuse jaoskonnalemele Alfred Saarnakile Tallinna linna partei- ja täitevkomitee aukiri.

● Kauaaegse kohusetruu töö ja ühiskondlikust elust aktiivse osavõtu eest autasustati Eesti NSV Televisiooni ja Raadio Komitee välissaadete peatoimetuse peatoimetajat Gustav Federit Tallinna linna partei- ja täitevkomitee aukirjaga.

● Kauaaegse viljaka töö eest sai Tallinna linna partei- ja täitevkomitee aukirja Eesti NSV Televisiooni ja Raadio Komitee propaganda- ja informatsiooni-saadete peatoimetuse kommentaator Gunnar Hololei.

1976. aasta

murdematerjali kogumise võistluselt

Miljuti lõppenud murdeainestiku kogumise võistlus, mille Emakeele Selts kuulutas välja 1976. aasta kevadel, tõi rõõmustavalt rohkesti väärtuslikku täiendust eelkõige murdesõnavarakogudele; head lisa tuli ka kohanimi- ja murdetekstikogudele. Võistlusele saabus 26 tööd 26 murrakust, kokku 19823 sedelilt ja 363 lehekülge. Võistlusel osales õpilasi, õpetajaid, üliõpilasi, teenistujaid ja pensionäre.

Võistlustööd vaatas läbi žürii koosseisus M. Must (esimees), E. Niit, S. Nigol, P. Palmeos ja J. Simm. Anti välja 6 esimest, 9 teist, 5 kolmandat ja 6 ergutusauhinda.

ESIMESE auhinna said tööd: «Murdesõnu Mõnistest» (926 sed.), autor Arnold Tilt; Tallinnast: murdetekstikogu «Linnud» (Põide, 165 lk.) — Aadu Toomessalu Kingissepa rajoonist; «Murdesõnu lisak» (1561 sed.) — Hilda Jõulima Tallinnast; «Murdesõnu Randverest» (Kaarma, 1271 sed.) — Aleksander Matt Kingissepa rajoonist; «Murdejutte Kuusalu Kolgarannast» (108 lk.) — Evald Lindström Harju rajoonist; «Kohanimesid Simuna kihelkonnas keskosast» (1037 sed.) — Eduard Lepik Väike-Maarjast.

TEINE auhind: «Kõnekäände ja rahvalikke ütlusi Kaarma kihelkonnas lääneservas» (1257 sed.) — Aleksander Matt; «Saksa laensõnu Hanila murrakus» (1188 sed.) — Ida Aavokukk Pärnu rajoonist; «Murdesõnu» (Nõo, 1028 sed.) — Alma Kivi Tartust; «Rahvalikke väljendeid» (Iisaku, 1016 sed.) — Hilda Jõulima;

«Murdesõnu Jämaajast» (2259 sed.) — E. Viide nim. Tallinna Pedagoogilise Instituudi II kursuse eesti filoloogია üliõpilased; «Murdesõnu ja väljendeid Pärisealt» (Kuusalu, 887 sed.) — Olime Aasmaa Harju rajoonist; «Sõnavara ja kujukaid väljendeid» (Rõuge, 660 sed.) — Florilda Sillavee Võru rajoonist; «Murdepärast sõnavara Nõost» (845 sed.) — Alma Kivi; «Murdesõnu (Nõo, 837 sed.) — Alma Kivi.

KOLMAS auhind: «Kohanimesid Avinur-mest» (664 sed.) — Johannes Jalak Tallinnast; «Lõuna-Eesti kohanimesid» (702 sed.) — Hille ja Inge Aalo Tartust; «Rakvere kihelkonnas Nurmest ja Sooluse küla kohanimesid» (482 sed.) — Vanda Sarda Rakverest; «Murdesõnu Hiumaalt» (Reigi, 576 sed.) — Elii Küti Hiumaalt; «Sõnavara lisaku kihelkonnast ja Rakverest» (527 sed.) — Oskar Surva Rakverest.

ERGUTUSAUHIINAD: «Murdesõnu, rahvalikke ütlusi jm. materjali» (Karula, 742 sed. ja 72 lk.) — Anna Pärsmägi Tartust; «Murdesõnu, koha- ja koduloomanimised» (Jüri, 660 sed.) — Eha Leek Harju rajoonist; «Murdesõnu, kohanimesid jm. Saaremaal Sepise külast» (Kihelkonna, 176 sed. ja 6 lk.) — Linda Mardi Kingissepalt; «Murdesõnu, väljendeid ja kohanimesid» (Paistu, 297 sed.) — Anna Rannik Valgast; «Murdesõnu, -tekste ja kohanimesid» (Helme, 152 sed. ja 12 lk.) — Emmi Unt Valgast; «Murdesõnu Kih-nust» (73 sed.) — Theodor Saar Kih-nust.

RAT «ESTONIA»
Reedel, 24. XII kl. 19 «Sel ööl...»; laup., 25. XII kl. 19 «Attila» (planeeritud esietendus); pühap., 26. XII kl. 12 «Uinuv kauritar», kl. 19 «Nelud ärevil»; esmasp., 27. XII kl. 19 «Attila»; kolmap., 29. XII kl. 19 «Figaro pulm»; neljap., 30. XII kl. 19 «Maailma loomine»; reedel, 31. XII kl. 19 «Elurõõm».

V. KINGISSEPA NIM. TRA DRAAMATEATER

Reedel, 24. XII kl. 19 «Roosiaed», kl. 19 «Preili Julie» (väikeses saalis, alla 16 a. keelatud); laup., 25. XII kl. 19 «Parvepoisid»; pühap., 26. XII kl. 12 «Õnne sünnipäevaks, Wanda June» (mõeldud täiskasvanuile), kl. 19 «Roosiaed», kl. 19 «Reigi õpetaja» (väikeses saalis); teisip., 28. XII kl. 19 «Roosiaed», kl. 19 «Reigi õpetaja» (väikeses saalis); kolmap., 29. XII kl. 19 «Õnne sünnipäevaks, Wanda June»; neljap., 30. XII kl. 19 «Parvepoisid», kl. 19 «Preili Julie» (väikeses saalis); reedel, 31. XII kl. 19 «Päikese lapsed» (planeeritud esietendus); laup., 1. I kl. 19 «Õhe koosoleku protokoll»; pühap., 2. I kl. 12 «Reinuvader Rebane», kl. 12 «Midrimaa» (väikeses saalis), kl. 19 «Päikese lapsed».

EESTI NSV RIIKLIK NOORSOOTEATER

Neljap., 30. XII kl. 19 «Kümme neegrit»; esmasp., 3. I kl. 18 «Tom Sawyeri seiklused»; kolmap., 5. I kl. 19 «Kümme neegrit».

EESTI NSV RIIKLIK VENE DRAAMATEATER

Reedel, 24. XII kl. 19.30 «Tramm nimega «Iha»» (planeeritud esietendus); laup., 25. XII kl. 19.30 «Olekuuamine»; pühap., 26. XII kl. 19.30 «Elevant»; kolmap., 29. XII kl. 19.30 «Mees ja naine vajavad tuba»; reedel, 31. XII kl. 19.30 «Ratsukäik»; laup., 1. I kl. 19.30 «Ratsukäik»; pühap., 2. I kl. 19.30 «Ruskav laas».

RAT «VANEMUINE»

SUURES MAJAS: reedel, 24. XII kl. 19 «Hundijaht»; laup., 25. XII kl. 19 «Madame Butterfly»; pühap., 26. XII kl. 12 «Ema Courage ja tema lapsed», kl. 19 «Chopiniana», «Skrjabiniana»; esmasp., 27. XII kl. 19 «Küla vahelaulud»; kolmap., 29. XII kl. 19 «Matsipreili»; reedel, 31. XII kl. 21.30 Uusaastaball; laup., 1. I kl. 19 «Põrgupõhja uus Vanapagan»; pühap., 2. I kl. 12 «Äiu-äiu, poiss kui karu», kl. 19 «Chopiniana», «Skrjabiniana».

VAIKESSES MAJAS: laup., 25. XII kl. 19 «Jälle häda mõistuse pärast»; pühap., 26. XII kl. 12 «Linnukaupleja»; laup., 1. I kl. 18 «Kuningatütre sünnipäev»; pühap., 2. I kl. 12 «Linnukaupleja», kl. 18 «Suured nõiad ja väikesed nõiad».

L. KOIDULA NIM. PÄRNU DRAAMATEATER

Reedel, 24. XII kl. 19.30 «Mees ja naine vajavad tuba»; laup., 25. XII kl. 12 «Muinasjutt Silami printsist»; kl. 19.30 «Arge tulistage valgeid luikid»; pühap., 26. XII kl. 11 «Muinasjutt Silami printsist» (reserveeritud etendus), kl. 18 «Hullo, Dolly!», esmasp., 27. XII kl. 19.30 «Pisuhänd», kl. 19 «Arge tulistage valgeid luikid» (TRA Draamateatris); teisip., 28. XII kl. 19.30 «Mees ja naine vajavad tuba», kl. 19.30 «Vanamoeline komöödia» (planeeritud esietendus, väikeses saalis); kolmap., 29. XII kl. 12 «Muinasjutt Silami printsist», kl. 19.30 «Kohviõde», «Vanamoeline komöödia» (väikeses saalis); neljap., 30. XII kl. 12 «Muinasjutt Silami printsist».

VILJANDI DRAAMATEATER «UGALA»

Pühap., 26. XII kl. 20 «Natalja» («Papli-ehmeste lennu aeg», Otepää kultuurimajas); esmasp., 27. XII kl. 20 «Natalja» (Puhja kultuurimajas); teisip., 28. XII kl. 20 «Natalja» (Palamusel Luua tehnikumi klubis); kolmap., 29. XII kl. 19.30 «Idioot»; neljap., 30. XII kl. 19.30 «Lasud tuisus» (esietendus).

«ESTONIA» KONTSERDISAAL

Reedel, 24. XII kl. 19.30 estraadikava «Trips-traps-trull ehk seitseteist segast selka» Ervin Abeli, Mart Pärna ja Rein Tuusi kaastegavusel; laup., 25. XII kl. 19.30 Arne Oidi nimeline võistluskontsert; pühap., 26. XII kl. 19.30 Hugo Lepnurme oreliõhtu; esmasp., 27. XII kl. 19.30 Arne Oidi nimeline võistluskontsert; teisip., 28. XII kl. 19.30 abonemendile nr. 5 RAM-i soovikontsert.

RAKOJA SAAL

Reedel, 24. XII kl. 19.30 Viktor Tretjakovi vilulõhtu.

TEATRI- JA MUUSIKAMUSEUM

Laup., 25. XII kl. 16.30 «Helisev muuseumitund». Esinevad Tallinna Muusikakesk-kooli õpilased. Kavas eesti nõudismuusi- kat — J. Rääts, J. Koha, A. Pärt, E. Tübin. Pühap., 26. XII kl. 16.30 esineb Madis Kolik (klaver). Kavas Chopini skans nokturni ja Poloneesi As-duur ning Schumann'i «Karneval». Kommentaar Helju Taugilt.

NÄITUSESAAID

KUNSTIHOONES on näitus «Ruum ja vorm» ja skulptuuri väikevormide välja-panek. Lahti kl. 12—19. Teispäeval sule- tud.

KUNSTISALONGIS toimub kunstiteoste näitusmüük. Avatud kl. 12—18. Pühapäe- val suletud.

EESTI NSV RIIKLIKUS KUNSTIMUSEU- MIS on näitus «Vanad meistrid», «Eesti kunst», näitus eesti akvarellist kuni 1940. aastani ja Aino Bachi juubelinäitus. Lahti kl. 11—18. Teispäeval suletud.

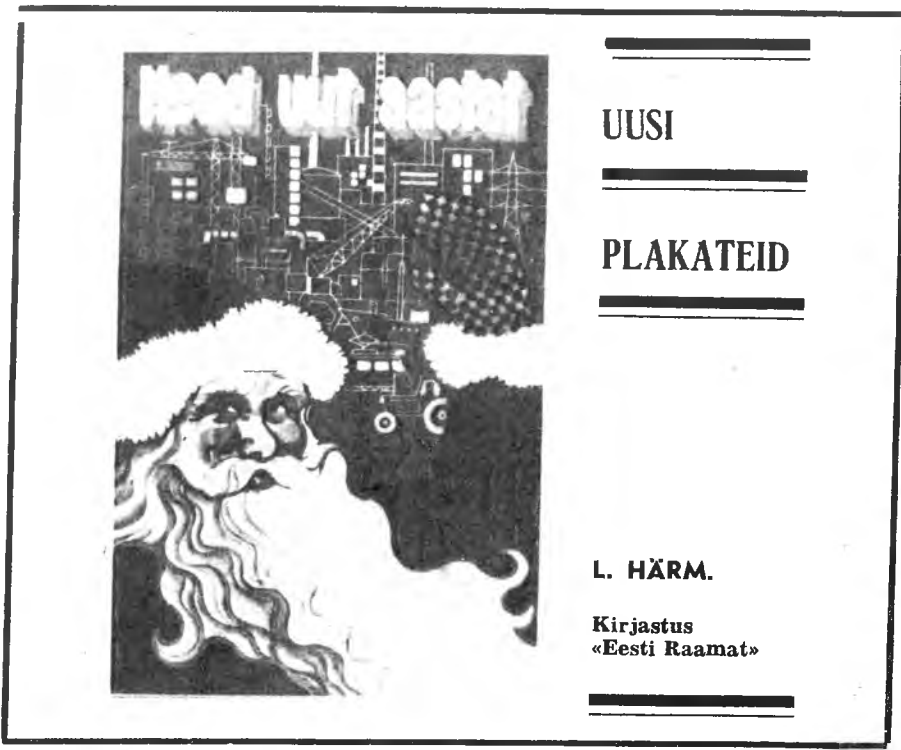
TALLINNA LINNAMUSEUMIS on Tilu Aru ja Tea Vellerinna metallikunsti näi- tus. Avatud kl. 10.30—18.

TARTU KUNSTIMUSEUMIS eksponeeri- takse noorte maalijate grupinäitust. Ava- tud kl. 11—18. Esmapäeval suletud.

TÄNUAVALDUS

Olgu südamest tänatud kõik, kes mul- le nii palju rõõmu valmistasid!

Aino Bach

UUSI

PLAKATEID

L. HÄRM.

Kirjastus
«Eesti Raamat»

OLI JA ON

20. detsembril toimus Eesti NSV Ministrite Nõukogu presiidiumi istung, kus teiste küsimuste hulgas kinnitati eesti revolutsioonilise liikumise tegelase Jaan Sihveri mälestussamba projekt, mille autorid on skulptor A. Kaasik ja arhitekt R. Luup. Mälestussamba püstitatakse Viljandisse, Paala tee ja Suur-Kaare tänava vahele haljasalale. Eesti NSV Teaduste Akadeemia ettepanekul korraldatakse 1977. aastal Tallinnas rahvusvaheline näitus «Okeanoloogiaseadmed», millest võtavad osa mitme välisriigi firmad. Määrati kindlaks asjastuhvatatud ametkondade ülesanded näituse ettevalmistamisel.

Eesti NSV Kirjanike Liidul oli külas ja vestles Jaan Krossi ning Aksele Tammeaga Poola literaat S. Bębenek. Aeti juttu eesti kirjanduse väljaandmise perspektiivist Poolas.

17. detsembril oli Tallinnas Eesti Raadio X teoreetiline konverents. Raadio- ja televisioonitöötajad, teadlased, ajakirjanikud ja üldsuse esindajad kuulasid ettekandeid ringhäälingu ajaloost, tema ülesannetest massinformatsiooni ja propaganda süsteemis ning raadiotehnika arengust. Mitu ettekannet käsitles sotsioloogilisi ja psühholoogilisi uuringuid massisuhtlusvahendite alal.

15. detsembril toimus Tallinnas NSV Liidu Filosoofiaseltsi Eesti osakonna esimene vabariiklik konverents. Ettekande osakonna tegevusest aastail 1973–1976 tegi osakonna büroo esimees, Eesti NSV Teaduste Akadeemia akadeemik G. Naan. Konverentsil esines NSV Liidu Filosoofiaseltsi asepresident professor F. Konstantinov. Valiti osakonna uus büroo ja revisjonikomisjon ning delegaadid NSV Liidu Filosoofiaseltsi teisele kongressile. Osakonna büroo esimeheks valiti uuesti G. Naan.

Algasid koolinoorte IV tantsupeost osavõtva rahvamuusikakollektiivide eelproovid. AOM Kunstilise Isetegevuse Maja ja Tallinna linna ning Harju rajooni haridusosakonna korraldusel toimus 19. detsembril Põhja-Eesti I ringkondlik eelproov. Kokku oli tulnud üle saja noore rahvamuusiku (Tallinnast viis ja Harju rajoonist kolm kollektiivi). Alustati töödga pillirühmades. Proovi viisid läbi Urve Üibokand (viulid), Heldur Vaabel (puupillid), Els Roode (kanded), Uno Veenre (akordionid) ja Ahto Nurk (rütmipillid). Teises pooles viimistles rahvamuusikaorkestri üldjuht Els Roode orkestri koostamist.

Ajakirja «Noorus» tänavusele jutuvestlusele saabus 44 tööd. Zürii (August Eelmäe, Rein Erme, Maret Kangur, Andres Langemets, Kalju Leht, Vello Pilt ja Rudolf Rimmel) otsusega anti I auhind (250 rubl.) Kalle Suuroja võistlustööle «Viimane marsruut». Teine auhind jäeti vastava tasemega tööd puudumise tõttu välja andmata. Kaks III auhinda (100 rubl.) väärisid Merike Aasmäe «Ring» ja Hille Karmi «Ilusal sinisel doonaul». Ergutasuhinna sai Vladislav Koržets «Peimeenikevad», märgiti ära Jaan Kello, Peeter Elbingi, Ike Volkovi ja Krista Kajari tööd.

Minskis viidi läbi VI üleiluline spordifilmide festival. Hõbemedali vääris Hans Roosipuu õppefilm «Korvpallist» («Tallinnfilm»). Peep Puksi ja Hans Roosipuu «Optimistid» («Tallinnfilm») tunnistas Zürii kõige paremini olümpiaideale edasiandvaks filmiks ja see pälvis 1980. aasta olümpiamängude organisereimiskomitee eriauhinna.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi ettevõtmisel saab 26. ja 27. detsembril Tartus muuseumi ruumides teoks XX Kreutzwaldi päeva teaduslik konverents. Esimese päeva hommikupoolal annab direktor E. Ertis ülevaate muuseumi 1976. a. tegevusest ning ülesannetest NLKP XXV kongressi otsuste valgusel. Ettekandega «20 aastat «Kreutzwaldi päevi»» esineb KM teaduslik sekretär E. Liiv ja teemal «Fr. R. Kreutzwaldi ja José Martí» Leningradi Riikliku Ülikooli õppejõud B. Lukin. Kreutzwaldist kui teadusmehest räägib TRÜ prof. E. Laukaste ning kõnepidamistest «Vanemuise» seits 1860. aastal KKI vanemteadur R. Põldmäe. Päeva teisel poolal kuulatakse KM vanemteaduri E. Hiemäe kõnelust «Koerakoonlaste-kujutelm eesti muistendites», KKI nooremteaduri A. Krikmanni «Märgi ja tausta suhetest folklooristikus kartograafias (eesti vanasõnade põhjal)» ja KKI sektori juhataja Ü. Tedre «Kesktalvistest sanditamistest eesti rahvatraditsioonid». 27. detsembril heidab RAT tegevusele aastatel 1900–1917. Kavas on veel TRÜ dots. J. Põldmäe ettekanne «Värsid erineva redigeerimise tüübid G. Suitsu eleeegilistes distihonides» ja KM vanemteaduri E. Mihkelsoni ettekanne «Fr. Tuulase kriitikaloomingu isearasustest aastail 1908–1921». 1940. ja 1950. aastate kirjanduskriitikal peatub KKI vanemteadur M. Kaida. Eesti kirjandus- ja kultuuriloolisel koostööil vennasvabariikidega aastail 1940–1976 (Liidia ja Leon Toomi käsikirjaliste materjalide põhjal KM käsikirjade osakonnas) KM osakonnajuhataja H. Rebane, eesti tänapäeva ilukirjandusproosa sõnavara statistilisel uurimisel TRÜ kateedrijuhataja J. Tuldiva. Lõpuks kirjanike ja kultuuritegelaste tribüün.

Kirjarahval oli jällegi kohtumisi mitmes paigas. Tartu Metsakombinaadi kirjandushuvilistel käis külas Lehte Hainsalu. Huvituti kirjaniku kohast meie ühiskonnas ja küllalise loomemeetodist. L. Hainsalu oli lugejate keskel veel Puhja keskkoolis ja Sindi klubis. Kirovi kalurikolhoosi raamatukogus ajas lugejatega juttu Enn Vetemaa, Paide keskkoolis Villem Gross, TRÜ Teaduslikus Raamatukogus Heino Kiik, Kose-Uuemäe lastekoolis Ellen Niit, Türi keskkoolis Ira Lember. Alatskivi sovhoosis viidi läbi rahvamuusikute, kus esinesid ka Ain Kaalep ja Hando Runnel. Kallastele toimusid Beti Alveri luuleõhtud aga Tartu 8. keskkooli kõnekoor Vello Saage juhendamisel. EPT Tartu Rajoonikoondise raamatukogu külastasid Hando Runnel, Rein Sander ja Aivo Lõhmus. Tallinna Raamatuseprade Klubis kõneles bibliofiilist Eesti NSV TA Teadusliku Raamatukogu direktor Feliks Kauba jne.

Viljandis peeti teoreetiline konverents «NLKP XXV kongressi ideoloogilise tööd ülesannetest arenenud sotsialismi tingimustes». Põhiettekandega konverentsi teema kohta esines EKP Keskkomitee Partei Ajaloo Instituudi direktori asetäitja ajaloo-doktor prof. H.-A. Lebbin. Internatsionaalse ja rahvusliku vahekorra dialektikast rahvussuhte arengus kõneles vanemteadur ajalookand. dots. J. Jakobson. «Majandusliku ja ideoloogilise tööd ühtsusel peatus EKP Viljandi Rajoonikomitee esimehe sekretär V. Udam.

15.–20. detsembrini peeti Kaunases kooride taidlusfestival, millest külalisena võttis osa Tartu naiskoor «Cantare». Esineti kahe kontserdiga, reede õhtul Kaunase Muusikakoolis ja laupäeval Filharmoonia saalis. Kavas oli eesti, leedu, läti ja vene kooriloomingut. Pärast kontserti toimus sõpruskohtumine Kaunase Projekterimis-instituudi meeskoriga «Perkunas».

Kontserdirekte Leningradi tegi hiljuti Haapsalu noorteansambel «Alfa-C». Küllakute oli tulnud Leningradist 224. keskkoolilt, kelle õpilased uurivad Osmussaare kaitsealaingute ajalugu ja on seetõttu sõprussidemetes Haapsalu noortega. Koolis anti kaks kontserti.

Neil päevil tähistas Palivere kultuurimaja segakoor «Kuliste» oma tegevuse 25. aastapäeva. Juubelkontserdil Haapsalu rajooni kultuurimajas olid kaastegevad instrumetalistid N. Murdvee, N.-L. Sakkos ja V. Sakkos Tallinnast. Koori olid saanud õnnitlame paljud laulusõbrad ka väljastpoolt kodurajooni, nende seas heililooja Vello Tormis.

Võrus sai memoriaalmuuseumi vanemteaduri Virve Otsa initsiatiivil teoks muuseumis korraldatud ülerajooniline üldhariduskoolide õpilaste joonistusvõistlus Kreutzwaldi «Ennemuistsete juttude» motiividel. Osa võttis 30 õpilast, Zürii koosnes haridusosakonna ja muuseumi töötajatest ning joonistusvõistlajatest. Nooremate rühmas (III–IV klass) tuli esikohale Sõmerpalu 8-kl. kooli õpilane Inge Lindsaar, vanemas rühmas (V–VII klass) Ene Ploom Võru 3. 8-kl. koolist. Võistlustöödest on muuseumi ülemajaks avatud lühiajaline näitus.

Rakvere filmiklubide liikmeil käis külas «Tallinnfilm» režissöör, RFK auilge Vello Käsper. Vestluse teemad olid klubides erinevad, filmikavas aga ühine. Esilinas-tus H. Luige ja E. Vetemaa käsikirja järgi äsjaavalminud väriline laekraanifilm «Aeg elada, aeg armastada» (rež. V. Käsper, operaator G. Sillart, kunstnik I. Lind, helilooja J. Rääts). Samasugune kohtumine toimus ka Viljandi filmiklubis.

Eesti NSV Riikliku Etnograafiamuuseumis avati rahvakunstimeistrise koondise «Uku» X aastapäevale pühendatud näitus, kus on esitatud ligi 500 eksponaati.

Võru Rahvateater tõi lavale Boriss Vassiljevi populaarse teose «Aga koidikud on siin valksed» dramatiseeringu. Lavastas peanäitejuht R. Adelmann, peosalist, vanem Vaskovi kehastab Võru tuntud etleja Peeter Koreinik.

UUSI RAAMATUID

SOTSIALISTLIKU PÖLLUMAJANDUSE ARENG NÕUKOGUDE EESTIS. Artiklite kogumik.

Ajaloolastele ja põllumajanduse spetsialistidele mõeldud kogumik koosneb neljast osast: «Sotsialistliku põllumajanduse põhilisi arenguetappe Nõukogude Eestis» (autorid: Edgar Tõnurist, Vladimir Kabanov, Ants Ruusmann, Aleksander Astaškin), «Nõukogude Eesti külla sotsiaalse arengu probleemidest» (Evald Laasi, Alfred Kasepalu, Andres Kuba, Erkki Rannik), «Põllumajanduse tootlikkuse järele arengust Nõukogude Eestis» (Endel Vint, Evald Rataspepp, Kuino Kala, Mati Rubin, Aleksander Lind, Daisy Rajango, Jaak Sammet, Feliks Nõmm-salu) ja «Kõlhooside ajaloo» (Väino Järvi, Endel Lieberg). Venekeelsete resümeeodega. Toimetanud Edgar Tõnurist.

koostanud Väino Järvi ja Juhan Kahk. Saateartikli kirjutanud J. Kahk, kujundanud T. Aru. Eesti NSV TA Ajaloo Instituudi väljaanne. Kirjastus «Valgus». Trükitud 1500 eks. 308 lk. Hind 1.20 rubl.

Viktor Pekelis. KIREV KOBERNEETIKA.

Muljed, avastused, juhtumised, ülestähendused, mõtisklused, kuuldu ja nähtu — viiskümneend motiivi küberneetikast kõnelemiseks

See pole vabavärs, vaid alapealkiri raamatule, mis erineb oluliselt teistest selle teemalistest teostest. Eessõnas eestikeelsele väljaandele märgib autor, et teos pole kirjutatud sugugi nendele, kelle tööalaks on küberneetika, vaid vastupidi — kõige laiemal lugejaskonnale jaoks. «Veel enam, ma püüdsin kirjutada nii-öelda ajaviliteramatut. Seepärast leiate siin selliseid «mitteteaduslikke» žanre nagu jutustus, novell, põnevus-

jutt ja isegi anekdoot... Mulle isegi tundub, et sundimatu tutvus ainega ainult lähendab lugejat sellele, tekitab huvi, aga võib-olla isegi argitab seda sügavamalt uurima». Vene keelest tõlkinud A. Tali, kaane kujundanud A. Mesikäpp. Kirjastus «Valgus». Trükitud 8000 eks. 256 lk. Hind 68 kop.

G. Zaitzenko. JOHN LOCKE.

Filosoofiakandidaat Georgi Zaitzenko analüüsib oma raamatus XVII sajandi inglise filosoofi materialist John Locket elutööd, eriti tema tunnetusteooriat. Lisas on toodud väljavõtteid J. Locke'i kirjavahetusest visandeist, sõna-

võtteudest ajakirjades ning loike kirjadest. Raamat sarjast «Suuri mõtlejaid». Vene keelest tõlkinud M. Lumi, kujundanud R. Pangsepp. Trükitud 5000 eks. 140 lk. Hind 30 kop.

F. Knight. LASSIE TULEB IKKA KOJU.

Inglise kirjanik Eric Knight (sünd. 1897, sai surma lennukõrvalt 1943) on endale kirjaniku nime teinud realistlike kodukohaanalistel juttude ja romaaniidega, mille tegelased, kinnised ja pealt-näha niisama karmid nagu Yorkshiri'i loodus, varjavad kareda koore all tegelikult sooja südant. Traagilise hukkimise tõttu jõudis E. Knight oma lühikesel elualal paberile panna ainult kaheksa romaani ja jutustust. Kõige tuntumaks ja populaarsemaks neist on saanud «Lassie tuleb ikka koju», jutustus kehvast kaevuripere lemmikust, šoti

lambakoerast, kes olude sunnil müüakse ära ja viiakse Põhja-Sotimaale. Lassie põgeneb ja teeb ustavuse ning koduvestust sunnil läbi enam kui 400 millise ränkaskes teekonna, et jõuda tagasi oma armsa pererahva juurde. «Ent kui lootus võib kustuda inimeses, siis loomaga seda ei juhtu. Niikaua kui ta elab, püsib tema lootus ja püsib tema truudus.» Inglise keelest tõlkinud Evi Vanem, illustreerinud Väino Tõnisson. Kirjastus «Eesti Raamat». Trükitud 50 000 eks. 160 lk. Hind 41 kop.

James Fenimore Cooper. VIIMANE MOHIKAANLANE. Jutustus aastast 1757.

«Nahksuka juttude» teise raamatu kordustrükk. Inglise keelest tõlkinud Ü. Tambe, värsid tõlkinud H. Tiidus. Kujundanud A. Vender. Kirjastus «Eesti Raamat». Trükitud 40 000 eks. 336 lk. Hind 77 kop.

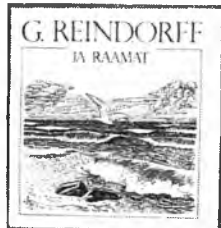
«PIONEER» nr. 12. Detsember 1976. 46 lk. Hind 20 kop.

Sarja «Saja rahva lood» kuuluvast valimikus on kuus lugu osseetide rikkalikust muinasjutuvärsast. Lastele jutustanud Andres Jaaksoo, il-

lustreerinud Virve Kotkas. Kirjastus «Eesti Raamat». Trükitud 80 000 eks. 32 lk. Hind 20 kop.

Rein Loodus. GÜNTHER REINDORFF JA RAAMAT.

Kujundajana ja illustreatorina mõjutas NSV Liidu rahvakunstnik, NSV Liidu Kunstide Akadeemia korrespondentide liige prof. Günther Reindorff mitme aastakümne vältel meie raamatugraafika arengut, tema muinasjutuilustratsioonid on aga kogu meie graafika üks huvitavaid tahke. Lühimonograafia, mis käsitleb G. Reindorff'i elu ja loomingut raamatugraafikuna, on varustatud andmetega tema kujundatud ja illustreeritud trükitest kohtadest ning vene- ja ingliskeelse resümee. Illustreeritud 35 reproduktiooniga. Kunstiliselt

kujundanud Kaisa Puustak. Kirjastus «Kunst». Trükitud 3000 eks. 60 lk. Hind 50 kop.

«EESTI KOMMUNIST» nr. 12.

Avaldab seltsimees L. I. Brežnevi kõne NLKP Keskkomitee pleenumil 25. oktoobril 1976, juhtkirja «Võistlus ja efektiivsus», EKP Keskkomitee propaganda- ja agitatsiooniosakonna juhataja Ü. Nõmme artikli «Omandada sügavalt NLKP XXV kongressi ideelist rikkust». Kapituleerituse tüüstmise päeva-probleemidel peatub Eesti NSV Riikliku Plaanikomitee Kapituleerituse Valitsuse juhataja asetäitja H. Kahn, näitagitatsiooni küsimustel T. Jakovleva, ideoloogilise kasvatus-töö probleemidel EKP Narva Linnakomitee sekretär V. Markelova. Teemal «Oigus-

kord ja üldsus» võtab sõna Eesti NSV Siseministeeriumi staabitelem A. Ganihhin, teemal «Antikommunism on imperialismi ideoloogiline relv» kirjutab ajaloodoktor prof. H.-A. Lebbin. Peale selle ülevaade toimetuse vestlusringist «Propagandist ja viitsastak» jm. 104 lk. Hind 20 kop.

«NÕUKOGUDE OIGUS» nr. 6 (60). November–detsember 1976. Ajakirja kümnendat aastapäeva tähistav number. 88 lk. Hind 30 kop.

«TEHNIKA JA TOOTMINE» nr. 12. Detsember 1976. 60 lk. Hind 40 kop.

Jaan Eilart. MAN, ECOSYSTEMS AND CULTURE. Raamat inimese ja looduse suhetest ning looduskaitsest Eestis. Ilustreeritud rohke pildimaterjaliga. Inglise keelde tõlkinud K. Kallis ja M. Roos. Kujundanud K. Põllu. Kirjastus «Perioodika» raamatukirjastamisgrupp. Trükitud 8000 eks. 164 lk. Hind 1.39 rubl.

NLKP POLIITIKA ON MARKSISM-LENINISM TEGELIK-KUSES (NLKP XXV kongressi materjalide alusel). Näidis-õppeplaani ja -programm kom-somoli poliitõppeküsimistele. Tõlkinud E. Kuusk. Kirjastus «Eesti Raamat». Trükitud 1000 eks. 32 lk. Hind 4 kop.

E. Kibbermann. S. Kirotar. P. Koppel. SAKSA—EESTI SÕNARAAMAT.

Sõnaraamat sisaldab umbes 70 000 märksõna ning nende juurde kuuluvaid sagedamini esinevaid leksikaalseid ühendeid ja fraaseoloogilise. Teine trükk. Kujundanud T. Aru. Kirjastus «Valgus». Trükitud 20 000 eks. 1048 lk. Hind 3.53 rubl.

H. Gustavson. AEGNA.

Sarja «Oma silmaga» kuuluvast brošüürist jutustatakse Aegna ja tema satelliitsaarte tekke- ja loodusest, kunagise kindlusaare kujunemisest populaarseks puhkealaks. Kujundanud J. Kaarma. Fotod: E. Väljal, H. Uusi. Kirjastus «Eesti Raamat». Trükitud 20 000 eks. 64 lk. Hind 31 kop.

MONINGATE RAHALAULU-SEADETE MONOGRAAFILISE ANALÜÜSI KOGEMUSI. Kokkuvõtte muusikaanalüüsi seminarist. Inglise keeles. Eesti NSV TA Ühiskonnateaduste osakonna väljaanne. Trükitud 300 eks. 44 lk. Hind 16 kop.

«KUNST» nr. 48/1, 1976.

Mitmed materjalid on pühendatud Johann Kölerile. Seoses kunstniku 150. sünniaastapäevaga on ülevaateartikli andnud Voldemar Erm ning veerud «Eesti ajakirjandus Johann Köleri postumusest näitusest» Väike Tiik. Köleri elukohastatud Peterburis kirjutab Boris Enst («Õhe otsingu märkmeid»). Lõpuks J. Köleri mõtteid. Almanahist leiate veel Jaak Kangilaski kirjaniku «19. sajandi ametlikust kunstist», Eha Ratniku kõneluse kunstihingust «Pallas» 1930. aastail, Kaljo Põllu kirjutise «Muinaslindude kujutised Ida-Euroopa metsavõõndi alal», tõlkes H. J. McWinnie artikli «Esteetilis-määratlusi käsitlevast uuringust». Almanahhi lõpetab Marju Mutso «Mõtteid loomingust ja loojast». Lisas on «Kunsti» reprodukt-sioonide ja fotode koondnimikirj 1971–1975. Koostanud ja toimetanud Sirje Helme, kaas ja graafiline kujundus: Tõnis Vint. Kirjastus «Kunst». Trükitud 3000 eks. 54 lk. Hind 1.47 rubl.

«MEIE REPERTUAAR» nr. 11.

Avaldab näiteringidele R. Kaugveri 3-vaatuselise näidendi «Hukkumisele määratud maja», mille tegevus toimub meie päevil ühes kolhoosis, ning rahvatantsijatele Ilma Adamsoni loodud eesti tantsu solistidele «Lõbus la-bajalg». Muusika on kirjutanud Herbert Kulm. Lauluva-rast on esitatud ansambelile V. Jefremovi «Sajandi ehitus» ja J. Barõbini «Nii see on», meesansambelile N. Marõnõvi «Me oleme kusagil kohtunud», H. Hindpere «Oi, Pärnu, Pärnumaal» ja F. Mandre «Tõde Pärnust» (M. Vaga), naisansambelile F. Mandre «Pärnu on Pärnu» (H. Karmo). Orkestreile on toodud V. Oja-käär «Looduse laul». Eesti NSV Rahvaloomingu Maja väljaanne. 64 lk. Hind 40 kop.

«NOORUS» nr. 12.

Muljed BAM-i reisilt jagavad sõnas ja pildis Vello Pilt ja Villu Maask, olümpia eel on andnud kirjutise «Viis pluss neli» Tallinna paarhi-tekt Dmitri Bruns. Sulev Hallik teeb juttu Jüri Tuuliku raamatust «Meretagune asi», Siim Oja aga Henn-Kaarel Hel-lati ulmeromaanist «Naiste Maaile». Loome veel Emil Krotki aforisme, TRÜ aspi-randi Jaan Varjuni artiklit «Parapsühholoogia arenevas teadusmaailmas», veerge teatri- ja filminäitlejast Aare Laanemetsast jm. 86 lk. Hind 30 kop.

«ARTIKLITE JA RETSEN-SIOONIDE KROONIKA» nr. 9. September 1976. 180 lk. Hind 49 kop.

«NÕUKOGUDE NAINE» nr. 12. Detsember 1976. 36 lk. Hind 35 kop.

«KINO» nr. 23.

Vaateväljal on Dokumen-taalfilmeid Keskstuudio töö «Rahu eestlinn». «Mosfilmi» ajaloolise tagapõhjaga ekraaniteos «Lugu sellest, kuidas tsar Peeter moorilasele naise võitis». Leedu Filminstituudio muinasjutuline muusikal «Kuradi mõrja», USA film «Intsi-dent» jt. 16 lk. Hind 7 kop.

«Mulle öeldi, et te olevat kalast huvitatud.»

S. TJUNIN (MOSKVA)

«Lähete punaste sokkideni, pöörate vasakule kuni trilbuile särkini...»

M. HONEYSETT (INGLISMAA)

Filmioperaator Filihhin vaatas unenägu. Unenägu oli hästi võetud, värviline, «Kodaki» filmile, ja mis kõige tähtsam, polnud ainsatki meetrit praaki.

«Mitte ühte kriimugi!» oli Filihhin justkui vaimustuses (unes), ja TKO juhataja Mathilde Lvovna justkui krõbise- nuks vastu (ikka unes):

«Teie koha pealt ehk ei paista. Te minge nina vastu lina ja võtke binokkel ühes.»

Filihhin pidi naerma puhke- ma (unes), kuid telefon hakkas tirisema (ilmsi).

«Praak!» kõlas assistent Kolja erutatud hää. «Emulsioon voolas laiali... Sihukesed mustrid on peal...»

«Palju või?» tundis Filihhin südant kuskile vajumas. Eks ta ole, unenägu läheb täide.

«Peaegu kõik poolteist tuhat,» kurtis Kolja.

«Kes kurat küll käskis sind öösel ilmutama hakata!» läks Filihhini süda täis, kuigi ta aru sai, et emulsiooni voolamine ei sõltunud ilmutamise kella- laajast.

«Üldiselt oleme praegu selle koha pealt kuss: me peame režissööri ette valmistama!»

«Loomulikult! Ma ainult tei-

le helistasingi ja korras! Head ööd, ülemus.»

Filihhin pani toru ära. Telefon oleks seda nagu ooda- nudki.

«Ega sa ei maga?» oli režis- sööri hää pahaendeliselt rahulik. «Miks mina ikka kõige viimasena praagist kuulen? Ja mis praak see obturatsioon üldse on? Kas see on siis, kui kõik vilgub või?»

Režissöör ei jõudnud veel toru ära panna, kui filmi di- rektor juba helistas.

«Mul on sulle uudis: pool- teist tuhat praaki! Ma ütlesin sulle, et löö see Kolja sealt mi- nema! Kõik tootmisnäitajad on nüüd hukas! Ja kellele tuli pähe materjal öösel käiku anda!»

Direktori vahetas välja he- lioperaator:

«Kuulsid, vana, meil on praak! Öigemini, teil on praak. Heli on meil korras! Räägivad, et on alailmutatud. Kas siis paistab, nagu oleks kõik kuu- valgel? Nagu Kuindzil? Tead sa, minu arust ei oleks tohtin- nud öösel ilmutada: ilmutajad kipuvad koju ja jätavadki lõ- puni ilmutamata!»

«Anna andeks, vana!» tun- dis Filihhin ära ühe nende

V. JEGOROV,
«Literaturnaja Gazeta»

PRAA-AK

studio operaatori, keda tunti suure teoreetikuna. «Ma kuulsin, et teil olnud praak-ak? Ja räägiti, et objekt olnud tähtis: massistseen ja tehnika? Ilmutati üle, nagu mulle räägiti? Tähendab, et kõik tuleb hele- valge nagu Antarktikas? Sa oled ikka ka hea mees: kes siis öösel ilmutab?! Ilmutaja jäi tukkuma ja laskiski sinu materjalikese üle!»

Siis helistas tuttav teleope- raator:

«Paned ikka kõvasti küll,» pistis ta hirnuma. «Poolteist tuhat praaki! Ma kuulsin, et pidi lainetama. Kas see on siis, kui kõik lainetab, jah? Merel filmisite või? Ta otse lämbus naerust. «Olgu peale, vana, ära tee väljagi, küll võtate üm- ber!»

Kell neli tuli kaugekõne. Helistas instituudi kursuse- kaaslane.

Muudkui helistati ja helis- tati. Inimeste taktitus, inimlik südameetus käis Filihhinile ju- ba hinge peale. Homme aga alles kutsutakse sind iga meki kohvi jooma! Ja ümberrin- gi sosistatakse: «Praa-ak! Praa-ak!» Ja ohatakse traagi- liselt stuudio plaani saatuse pärast...

Kell pool kuus ei pidanud Filihhin vastu ja sõitis stu- diosse. Valvur vaatas teda näo- ga, nagu oleks Filihhini omas- test keegi surnud, ega küsi- nud lubagi.

Labori koridori oli kogune- nud juba hulk inimesi.

Peaegu kogu grupp oli ko- hal. Isegi valgustajate briga- dir oli esimese elektrirongiga Rastorgujevost kohale sõitnud. Telefoni tal ei olnud, ja Filih- hin taipas, et asjalood olid väga halvad.

Operaator avas TKO ukse. Mathilde Lvovna väntas pril- lide metsikult välkudes vii- mast linti. Nurgas turgutasid assistendid režissööri millegi vastikuloõhnaliga.

«Läbi võime lasta ainult sada meetrit!» ütles TKO juha- taja.

See oli kohtuotsus, mis ei kuulunud edasikaebamisele.

Haudvaikuses lõi juhataja karbikaane kinni. Filihhin lu- ges masinlikult filmi pealkir- ja... Luges veel üks kord...

«See ei ole meie film,» poe- tasid ta nõrgad huuled.

«Kuidas ei ole teie film?» kiljus juhataja ebameeldiva häälega. «Eks imetlege: «Frol Zaštšepini kibe õnn!»

«Aga meil on...» rabeles re- žissöör end assistentidest lah- ti, «meil on hoopis «Matvei Dobini magus mure»».

«Magusa mure» materjal on korras!» lausus Mathilde Lvovna mõneti pettunult, na- gu Filihhinile näis.

Monteerijad nutsid, varja- mata õnnepisaraid. Koridoris loobiti Koljat õhku, hüüdes: «Tubli, et sa öösel ilmutasid. Kes teab, mis päeval oleks või- nud juhtuda!» Direktor karjus vahetpidamata: «Anname filmi üle üks päev enne tähtaega!»

Kõik see ei huvitanud enam operaatorit. Ta istus telefoni juurde ja võttis märkmiku.

«Kes meil seal «Kibeda õn- ne» operaator oligi? Petren- ko?» pomises Filihhin märk- mikku «P» tähe kohalt lahti lüües.

Torust kostsid lühikesed sig- naalid.

MATI KÜTT

«Ma olen nõus, et korruptsioon meie tööstuses on väga laialt levinud, mrs. Breeman, vahest on ta tõesti sellest koguni «läbi kasvanud», kui soovite, aga et «kõik korruptsioonist otse kudiseks» — ma ei usu, et asi nii hull on.»

C. LORENZ (USA)

Индекс 69786

«СИРП Я ВАЗАР»

(«Серп и молот»)

TOIMETAJA

E. TINN

TOIMETUSE KOLLEGIUM: V. GROSS, K. IRD, J. KAHK, K. KIISK, J. KOHA, M. PORT, A. PÄIEL, L. REMMELGAS, A. TAMM, I. TORN, P. UUSMAN ja D. VAARANDI.

Toimetust: 200 001 Tallinn, Pikk t. 40, postkast 388. Telefonid: toimetaja — 414-16; toimetaja asetäitja — 499-24, vastutav sekretär — 467-03, kirjandusosakond — 424-84, muusikaosakond — 433-11, publitsistika- ja kultuuritöö osakond ning kunstiosakond — 601-905, teatriosakond — 601-246. «Sirp ja Vasar» ilmub kord nädalas. Tellimishind kolmeks kuuks 96 kop. Üksik- numbrid hind 8 kop. Väljaandja kirjastus «Periodika», Tallinn, Pikk t. 73.

«Сирп и вазар» («Серп и молот») орган Министерства культуры и творческих союзов Эстонской ССР. Издательство «Периодика», Таллин, ул. Пикк, 73.

EKP Keskkomitee Kirjastuse trükkikoda. Tallinn, Pärnu mnt. 67-a.

MB-10539

Maht 4 trükipoognat. Tiraaž 56 900

Tell. nr. 4180

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10